

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYVOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

ANA IVASENKO

**NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ
PASIŪLA IR NUMATOMI JOS POKYČIAI VILNIAUS
RAJONO SAVIVALDYBĖJE**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė

doc. dr. J. Urbanovič

VILNIUS, 2012

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYVOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

**NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ
PASIŪLA IR NUMATOMI JOS POKYČIAI VILNIAUS
RAJONO SAVIVALDYBĖJE**

Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 62603S204

Vadovė:

doc. dr. J. Urbanovič

2012 11

Recenzentas

Atliko

A. Ivasko

2012 11

2012 11 26

VILNIUS, 2012

TURINYS

ĮVADAS	7
1. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ TEORINIAI ASPEKTAI	12
1.1. Neformaliojo vaikų švietimo samprata.....	12
1.2. Požiūrio į neformalų vaikų švietimą kaita.....	16
1.3. Neformalusis vaikų švietimas kaip viešoji paslauga	19
1.4. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistema	26
1.5. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų finansavimas	32
1.6. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijai	35
1.7. Neformaliojo vaikų švietimo finansavimas mokinio krepšelio principu.....	40
1.8. Skyriaus apibendrinimas	43
2. GALIMŲ NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS POKYČIŲ VILNIAUS RAJONO SAVIVALDYBĖJE ĮVERTINIMO TYRIMO METODIKA	47
2.1. Tyrimo aktualumas ir problema	47
2.2. Tyrimo procesas ir eiga.....	49
3. GALIMŲ NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS POKYČIŲ VILNIAUS RAJONO SAVIVALDYBĖJE TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	54
3.1. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos esama situacija Vilniaus rajone	54
3.2. Numatomi neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčiai planuojant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformą.....	68
IŠVADOS IR SIŪLYMAI	77
LITERATŪRA	82
ANOTACIJA	87
ANOTATION	88
SANTRAUKA	89
SUMMARY	90
PRIEDAI	91

PRIEDAI

1 priedas. Formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklų tinklas.....	92
2 priedas. Interviu klausimynas.....	93

Ekspertų interviu atsakymų analizės priedai

Priedas	Dalis	Kriterijų grupė	Kriterijai	Puslapio nr.
3 priedas	1 dalis: Bendrieji klausimai			98
4 priedas	2 dalis: Esama neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos situacija Vilniaus rajone	Informacijos sklaidos	Naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas ir informacijos sklaidos priemonių efektyvumas	99
5 priedas			Teikiamų paslaugų žinomumas	100
6 priedas		Ugdymo proceso organizavimas	Kaina	101
7 priedas			Materialinė bazė	102
8 priedas			Pedagoginio personalo ištekčiai	103
9 priedas			Užsiėmimų laiko lankstumas	104
10 priedas		Geografinis išsidėstymas	Veiklos integracija su viešuoju transportu	105
11 priedas			Neformaliojo vaikų švietimo įstaigų pakankamumas	106
12 priedas		3 dalis: Numatomi pasiūlos pokyčiai finansuojant neformalųjį vaikų švietimą mokinio krepšelio principu	Informacijos sklaidos	Naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas, informacijos sklaidos priemonių efektyvumas ir teikiamų paslaugų žinomumas
13 priedas	Ugdymo proceso organizavimas		Kaina	109
14 priedas			Materialinė bazė	110
15 priedas			Pedagoginio personalo ištekčiai	111
16 priedas	Geografinis išsidėstymas		Veiklos integracija su viešuoju transportu ir neformaliojo vaikų švietimo įstaigų pakankamumas	112

LENTELĖS

1 lent. Magistro darbe panaudoti duomenų rinkimo ir tyrimo metodai.....	10
2 lent. Paslaugų sampratos apibrėžimai.....	20

PAVEIKSLAI

1 pav. Ugdymas, kaip įvairiapusis kompleksinis procesas	13
2 pav. Pagrindinės neformaliojo vaikų švietimo paslaugų savybės	21
3 pav. Neformaliojo švietimo sistema Lietuvoje	26
4 pav. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų dalyviai	27
5 pav. Neformaliojo vaikų švietimo teikėjai	29
6 pav. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų lėšos vienam vaikui per metus pagal savivaldybes	33
7 pav. Apklaustose NVŠ mokyklose naudojamų informacijos sklaidos priemonių efektyvumas	56
8 pav. Apklaustose NVŠ mokyklose materialinės bazės tenkinimas	60
9 pav. Vidutinis atlyginimas (atskaičius mokesčius) apklaustose NVŠ mokyklose	61
10 pav. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tinklo pakankamumas Vilniaus rajono savivaldybėje	65

IVADAS

Aktualumas. Per pastarąjį dešimtmetį, sparčiai keičiantis pagrindiniams vertę rinkoje kuriantiems veiksniams bei vis labiau judant žinių ekonomikos link, požiūris į žmogaus turimas žinias, gebėjimus, įgūdžius ir kūrybiškumą kaip žmogiškąjį intelektualinį kapitalą darbo rinkoje, o kartu ir visuomenėje, labai pasikeitė – pastarųjų vertė išaugo. Kartu išaugo ir žmogaus, gebančio kurti inovatyvų produktą, grįstą naujomis žiniomis ir idėjomis, vertė (Glosienė, 2007; Vasiliauskaitė, 2005). Todėl intelektualinio ir žinių kapitalo didinimui pastaruoju metu skiriamas vis didesnis dėmesys.

Visuotinai pripažįstama, jog intelektualinio ir žinių kapitalo ugdymui didelę reikšmę turi išsilavinimas (Gižienė, Barkauskas, 2010). Svarbu, jog asmenys būtų lavinami nuo mažų dienų, o asmeniui suteikiamas išsilavinimas atitiktų šių dienų poreikius bei suteiktų tvirtus pagrindus toliau savarankiškai ugdyti žinias ir gebėjimus bei visapusiškai vystytis. Todėl svarbu, jog išsilavinimas būtų ir įvairiapusis, leidžiantis įgyti daug bendrų žinių ir kartu racionalus kiekvieno atskiro asmens požiūriu, t. y. suteikiantis galimybę profesionaliai tobulėti vienoje ar kėlėtoje konkrečių pasirinktų sričių. Tokias galimybes tobulėti Lietuvoje suteikia atitinkamai formalusis švietimas ir neformalusis švietimas.

Formalus švietimas vykdomas pagal teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas ir įregistruotas programas (LR Švietimo įstatymas, 2011). Tuo tarpu neformalusis švietimas orientuotas į papildomų asmens ugdymo poreikių tenkinimą ir papildo formalųjį švietimą. Siekiant ugdymo proceso bei biudžeto išlaidų valdymo efektyvumo šias abi sritis bandoma sujungti į vieną bendrą sistemą. Tačiau nuolatinės švietimo reformos, sąlygotos politinės valdžios pasikeitimų, per pastaruosius keletą metų neleido įsitvirtinti vienai tvarkai kiek ilgiau, jog būtų jas galima pilnai įgyvendinti visoje šalyje ir visapusiškai įvertinti tokių sistemų efektyvumą. Nuolatinė kaita sąlygojo tai, jog kiekviena savivaldybė, organizuodama neformalųjį švietimą elgiasi savaip, pvz., skiriasi vienam vaikui tenkančių lėšų dalis, savivaldybės biudžeto dalis neformaliajam švietimui, kiekviena neformaliojo švietimo mokykla turi savo ugdymo programas ir pan. (Kvieskienė ir Petronienė, 2007). Išryškėję skirtumai sąlygoja ne tik neformaliojo švietimo sistemos koordinavimo šalyje sunkumus, stabdo formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemų integraciją, bet ir lemia skirtingas vaikų galimybes įvairiose šalies savivaldybėse naudotis neformaliojo švietimo sistemos paslaugomis.

Mokslinėje literatūroje galima rasti gana daug tyrimų, kuriuose analizuojamos vaikų neformaliojo švietimo problemos Lietuvoje. Kveskienė ir kt., (2006), Merkys, ir kt., (2006) analizavo vaikų neformaliojo švietimo paslaugų prieinamumo problemas; Ignatavičius, ir kt., (2003) analizavo vaikų neformaliojo švietimo būklę ir ją lemiančius veiksnius; Rūškus ir kt., (2008) analizavo vaikų neformaliojo švietimo būklę ir plėtotės galimybes. Daugumoje šių tyrimų nagrinėjamos vaikų neformaliojo švietimo

paslaugų prieinamumo iš vartotojų pusės, paslaugų kokybės ir jų organizavimo problemos. Tačiau kaip pastaroji neformaliojo vaikų švietimo reforma paveiks šių paslaugų pasiūlą mokslinių straipsnių darbo autorei savo jėgomis nepavyko rasti. Tik Ignatavičius ir kt., (2003) ir Rūškus ir kt., (2008) fragmentiškai analizavimo neformaliojo vaikų švietimo paslaugų plėtrą lemiančius veiksnius. Tačiau šiuose darbuose pasiūlą sąlygojantys pokyčiai analizuojami tik fragmentiškai ir šių darbų rezultatų, dėl naujos reformos specifikos, negalima tiesiogiai taikyti dabartinės reformos poveikio neformaliojo vaikų švietimo paslaugoms analizuoti. Tai leidžia teigti, jog reformos galimas poveikis neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlai nėra pakankamai išnagrinėtas. Laikantis nuostatos, jog neformaliojo vaikų švietimo paslaugų prieinamumo didėjimui ar mažėjimui reikšmingą įtaką turi šių paslaugų pasiūlos atitinkami pokyčiai (pvz., jei paslaugų pasiūla neegzistuoja, tai nėra vartotojui iš ko ir rinktis), neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos ir įvairių veiksnių sąlygotų jos pokyčių nagrinėjimas moksliniu požiūriu yra aktualus.

Nuo 2011 m. spalio mėnesio, įgyvendinant ES finansuojamą projektą „Pasirenkamojo vaikų švietimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse“, pagal kurį, remiantis formaliojo švietimo sistemos pavyzdžiu „krepšelis paskui vaiką“, kiekvienam vaikui būtų suteiktas fiksuotas nustatyto dydžio finansavimo krepšelis neformaliojo švietimo paslaugų išlaidoms padengti. Šia reforma siekiama padidinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų prieinamumą. Pilotiniam projektui sėkmingai pasitvirtinus bandomosiose savivaldybėse, naujoji neformaliojo švietimo sistema būtų įgyvendinta ir likusiose šalies savivaldybėse¹, tarp vieną didžiausių reformos įtaką pajusiančių dėl savo dydžio, gyventojų ir neformaliojo vaikų švietimo teikėjų skaičiaus Vilniaus rajono savivaldybė (LR Statistikos departamentas) Todėl ketinamos įgyvendinti reformos galimų neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos pokyčių ištyrimas šioje savivaldybėje yra labai aktualus (platesnis atlikto tyrimo vietovės pasirinkimo pagrindimas pateiktas tyrimo aktualumo aprašymo dalyje).

Šios reformos tikslas – sudaryti lygias galimybes valstybinėms ir nevalstybinėms neformaliojo ugdymo teikėjams teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas ir gauti finansavimą tokiu būdu skatinant neformalųjį vaikų švietimą (Ugdymo plėtotės centras). Taigi, ši įgyvendinama reforma, keičianti neformaliojo švietimo paslaugų finansavimo sąlygas, leidžia daryti prielaidas apie naujas galimybes subjektams, teikiantiems vaikų neformaliojo švietimo paslaugas, veikti šioje veiklos srityje. Tačiau, kartu pilnai įgyvendinus reformą ir neformalioje švietimo sistemoje įgalint veikti tiek viešiesiems, tiek privatiems neformaliojo švietimo paslaugų teikėjams, galimai išaugs ir konkurencija tarp pačių teikėjų. Ši reforma, paremta Valstybine Švietimo strategija 2003 - 2012, kurioje neformaliajam švietimui suteikiama

¹ 2012 m. spalio mėnesį Lietuvoje įvyko parlamento rinkimai. Pasikeitus valdžiai, projekto vykdymas ir pati neformaliojo švietimo reforma gali būti nutraukta.

nemažesnė reikšmė nei formaliajam, leidžia daryti prielaidas apie galimus pokyčius jų veikloje, siekiant prisiderinti prie pasikeitusių sąlygų. Tačiau daugeliui neformaliojo švietimo teikėjų, ypač viešųjų, didžiąją dalį lėšų gaunančių iš biudžeto ir trūkstant efektyvios vadybos įgūdžių ir patirties, toks prisitaikymas gali būti gana **problematiškas**. Nes pasikeitus veiklos sąlygoms, neformaliojo švietimo mokykloms savo galimybių priimti savarankiškus sprendimus ribose, reikia rasti ir naujas veiklos priemones ir/ar atlikti pokyčius, leisiančius efektyviai veikti ir įgyvendinti savo misiją ir tikslus. Be to, nėra aišku, kiek šios reformos pokyčiai teikėjams yra reikšmingi, jog jie, pagal savo galimybes priimti savarankiškus sprendimus, imtųsi atitinkamų pakeitimų, siekiant adaptuotis prie pasikeitusių sąlygų, taip savo ruožtu prisidėdami prie reformos tikslų įgyvendinimo, t. y. paslaugų įvairovės, jų prieinamumo didinimo. Atsižvelgus į visas šias problemas, šiame magistro darbe keliama ir nagrinėja ši pagrindinė **problema**: *kokie numatomi neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčiai Vilniaus rajono savivaldybėje, ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformą?*

Siekiant išspręsti šias problemas darbe analizuojami neformaliojo vaikų švietimo paslaugų ir jų pasiūlos teoriniai aspektai bei galimi pokyčiai, sąlygoti planuojamos visuotinai ketinamos įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformos.

Tikslas – išanalizuoti galimus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčius Vilniaus rajono savivaldybėje, ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo sistemos reformą.

Objektas – neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos pokyčiai, ketinant įgyvendinti vaikų neformaliojo švietimo reformą.

Uždaviniai:

1. Išnagrinėti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų ir jų pasiūlos teorinius aspektus;
2. Apibrėžti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijus;
3. Parengti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų galimų pokyčių, sąlygotų neformaliojo vaikų švietimo reformos, įvertinimo metodiką;
4. Išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą Vilniaus rajono savivaldybėje ir reformos sąlygotus galimus jos pokyčius.

Darbe naudojami metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė ir sintezė;
2. Teisinių dokumentų analizė
3. Lietuvos Respublikos teisinių dokumentų analizė;
4. Antrinių duomenų analizė (tyrimo ataskaitų analizė);
5. Pusiau struktūrizuotas (eksperto) interviu;
6. Lyginamoji analizė;

7. Kontent analizė.

Šie metodai atitinkamai panaudoti sprendžiant anksčiau suformuotus uždavinius (žr. 1 lent.):

1 lentelė. Magistro darbe panaudoti duomenų rinkimo ir tyrimo metodai

1. Išnagrinėti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų ir jų pasiūlos teorinius
<p>Metodai:</p> <p><i>Mokslinės literatūros analizė ir sintezė</i> – atlikta, siekiant išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teorinius aspektus ir suformuoti neformaliojo vaikų švietimo sampratą, taip pat išnagrinėti NVŠ sampratos aspektą susijusį su švietimo kaip paslaugos suvokimu, išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikimo sistemą ir jų dalyvius bei apibrėžti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijus.</p> <p><i>Teisinių dokumentų analizė</i> – taikyta, analizuojant LR teisės aktus siekiant atskleisti neformaliojo vaikų švietimo sampratą, neformaliojo vaikų švietimo reglamentavimą ir jo pokyčius Lietuvoje bei išnagrinėti neformaliojo vaikų švietimo reformos pagrindinius aspektus;</p>
2. Apibrėžti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijus.
<p>Metodai:</p> <p><i>Mokslinės literatūros analizė, antrinių duomenų šaltinių analizė</i> – atliktos, siekiant pagrįsti atlikto tyrimo aktualumą ir apibrėžti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijus.</p>
3. Parengti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų galimų pokyčių, sąlygotų neformaliojo vaikų švietimo reformos, įvertinimo metodiką
<p>Metodai:</p> <p><i>Mokslinės literatūros analizė, antrinių duomenų šaltinių analizė</i> – atlikta, siekiant suformuoti tyrimo instrumentariją ir pagrįsti tyrimo metodiką.</p>
4. Išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą Vilniaus rajono savivaldybėje ir reformos sąlygotus galimus jos pokyčius.
<p>Metodai:</p> <p><i>Pusiau struktūrizuotas (eksperto) interviu</i> – atliktas siekiant surinkti pirminius tyrimo duomenis.</p> <p><i>Kontent analizė, lyginamoji analizė</i> – atliktos, siekiant išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą Vilniaus rajono savivaldybėje ir reformos sąlygotus galimus jos pokyčius.</p>

Darbo struktūra ir apimtis: Magistro baigiamąjį darbą sudaro 3 dalys, įvadas ir išvados. Įvade glaustai apžvelgiamas temos „Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūla ir numatomi jos pokyčiai

Vilniaus rajono savivaldybėje“ aktualumas, darbo tikslas ir uždaviniai. Pirma darbo dalis teorinė, skirta apibrėžti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sampratą bei šių paslaugų svarbiausius bruožus, apžvelgta požiūrio į neformalųjį švietimą kaita, išanalizuota neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistema bei šių švietimo paslaugų finansavimo specifika, pristatyti ketinamos visuotinai šalyje įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformos bruožai bei pristatyti ir apžvelgti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų vertinimo kriterijai. Antroje dalyje detalizuojamos teorinėje darbo dalyje išryškėjusios problemos ir išsamiai apžvelgiamas tyrimo aktualumas, aprašoma tyrimo problema, tikslas ir uždaviniai. Taip pat sukuriama ir pagrindžiama tyrimo metodika, įvardijami tyrimo metodai, leidžiantys ištirti esamą neformaliojo švietimo paslaugų situaciją Vilniaus rajone ir galimus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pokyčius, ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformą. Trečioji – empirinė dalis. Joje nagrinėjami neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos esama situacija ir galimi pokyčiai, planuojant visuotinai įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformą, pristatomi pagrindiniai rezultatai bei tolimesnių tyrimų kryptys. Darbas baigiamas išvadomis.

Darbo apimtis 90 puslapių (be priedų), pateikti 10 paveikslų, 2 lentelės, 16 priedų. Literatūros sąrašą sudaro 67 šaltiniai.

Darbo rezultatai. Remiantis moksline literatūra bei Lietuvos Respublikos įstatymai suformuota neformaliojo vaikų švietimo paslaugos samprata ir požiūrio į neformalųjį švietimą kaita, apibrėžtos neformaliojo vaikų švietimo paslaugos charakteristikos, išanalizuota vaikų švietimo sistema, išnagrinėta neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjų finansavimo specifika, išskirti neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos vertinimo kriterijai, apžvelgti mokinio krepšelio neformaliajame vaikų švietime aspektai. Parengta tyrimo metodika, skirta įvertinti galimus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pokyčius, ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformą. Išanalizuoti esama neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos situacija Vilniaus rajone bei galimi pokyčiai, ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformą.

1. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ TEORINIAI ASPEKTAI

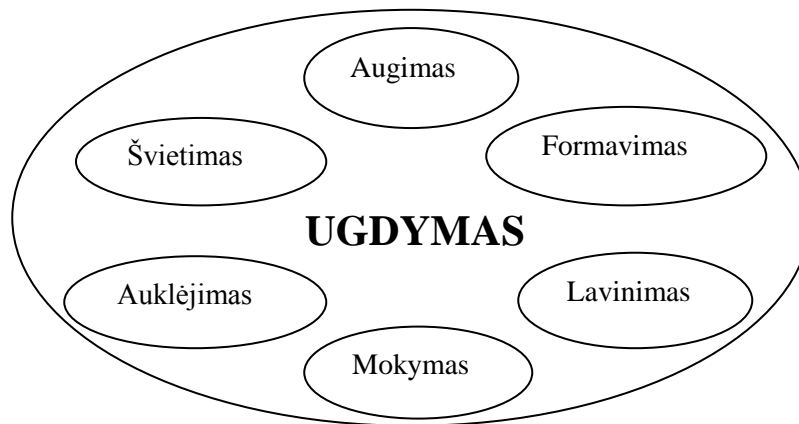
Siekiant išspręsti šio darbo įvade iškeltą problemą ir įvykdyti tikslą, šiame darbo skyriuje analizuojami neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teoriniai aspektai. Šiuo tikslu toliau skyriuje nuosekliai analizuojama neformaliojo vaikų švietimo samprata, aptariamoms neformaliojo vaikų ugdymo paslaugos kaip viešosios paslaugos, analizuojama neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistema, šių paslaugų finansavimas, neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos vertinimo kriterijai bei supažindinama su neformaliojo vaikų švietimo paslaugų reformos gairėmis. Šių teorinių aspektų analizė toliau naudojama empiriniame tyrime suformuotiems probleminiams klausimams nagrinėti.

1.1. Neformaliojo vaikų švietimo samprata

Siekiant išanalizuoti šio darbo įvade iškeltą problemą, svarbu ją išsamiai nagrinėti – suformuoti neformaliojo vaikų švietimo apibrėžimą ir pateikti jo interpretavimą, kuriuo remiantis toliau darbe būtų nuosekliai pateikiamos analizuojamos temos dėstymas.

Neformaliojo vaikų švietimo sampratą pirmiausia galima nagrinėti nuo žodžio *švietimas* reikšmės analizės. Lietuvos Respublikos (LR) Švietimo įstatymo (2011) preambulėje švietimas apibūdinamas kaip veikla, kuria siekiama suteikti asmeniui visaverčio savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam nuolat tobulinti savo gebėjimus. Pagal to paties įstatymo (2011) 2 straipsnio 25 punkte *švietimu* laikomas ugdymas ir išsilavinimo teikimas, savišvieta; taip pat mokinių, jų tėvų (globėjų, rūpintojų), švietimo įstaigų, mokytojų ir kitų švietimo teikėjų, švietimo pagalbos specialistų veiklą visuma. Remiantis šiais apibrėžimais galima teigti, jog švietimas savo esme siejamas su įvairių formų ugdymu(si), kuris pasireiškia tobulinimo(si), lavėjimo, žinių ir patirties, įgūdžių įgavimo procese. Toks sąvokos interpretavimas glaudžiai siejasi su Jovaišos (1993) suformuotu apibrėžimu, jog *švietimas* – tai pagrindinė ugdymo funkcija, tenkinanti individo ir visuomenės informacinius poreikius. Ši sąsaja pasireiškia per švietimo kaip tam tikros ugdymo dalies funkciją, kurio metu mokoma ir lavinama. Panašiai teigia ir Targamadze (2010) „švietimas ir ugdymas yra integralūs, nes švietimas, kaip viena iš ugdymo funkcijų, visada turėtų būti nagrinėjamas, modeliuojamas jo poveikumas konkrečiame ugdymo kontekste.“ (p. 9). Kadangi švietimas glaudžiai siejasi su ugdymu, kartu svarbu išnagrinėti ir žodžio *ugdymas* sąvoką.

LR Švietimo įstatyme (2011) 2 straipsnio 33 punkte *ugdymas* apibrėžtas kaip dvasinių, intelektinių, fizinių asmens galių auginimas bendraujant ir mokant. Jovaiša (1993) *ugdymą* apibūdina kaip asmenybę kuriantį žmonių bendravimą, sąveikaujant su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis. Šios autoriaus suformuotos *ugdymo* sąvokos apimtis plati; ji apima augimą, švietimą, mokymą, lavinimą, auklėjimą, formavimą. (žr. 1 pav.). Tai leidžia teigti, kad *ugdymas* vyksta derinant veiklą, bendravimą, bendradarbiavimą, santykius ir sąveiką, t. y. *ugdymas* yra sudėtingas, įvairiapusis kompleksinis procesas.

Šaltinis: sudaryta pagal Jovaišą, 1993

1 pav. Ugdymas, kaip įvairiapusis kompleksinis procesas

Leliūgienė (2003) taip pat apibūdina *ugdymą* kaip tam tikrą procesą, kurio tikslas ugdyti dorovines asmenybės savybes. Šis *ugdymo* procesas užtikrina vidinių asmenybės savybių, padedančių priimti teisingus sprendimus ir pasireiškiančių asmens veiksmuose bei elgesyje, formavimą. Lyginant šias sąvokas galima teigti, jog *švietimas* yra labiau formalizuotas, vis labiau siejamas su informacija, jos perdavimu. Taip pat *švietimas* be *ugdymo* turinio savyje talpina išsilavinimo suteikimą, t. y. suteikia asmeniui išsilavinimą. Tuo tarpu *ugdymas* savo esme daugiau nukreiptas į patį asmenybės auklėjimą, lavėjimą, jo procesą, jis turi turėti aiškius tikslus, teikiant pirmenybę *ugdymui*, auklėjimui, lavinimui.

LR Švietimo įstatymo preambulėje (2011) skelbiama, jog mokytis yra prigimtinė žmogaus teisė. Ši nuostata galioja ir vaikams². LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (2006) 34 straipsnio 1 punkte apibrėžiama, jog vaikai turi teisę į mokslą, kuris ugdytų jo bendrą kultūrinį išprusimą, intelektą, sugebėjimus, pažiūras, dorovinę bei socialinę atsakomybę, sudarytų sąlygas asmenybei vystytis. Remiantis šio įstatymo nuostata bei Švietimo įstatymo 2 straipsnio 21 punktu vaikai ne tik turi teisę į

² Vaiku laikomas kiekvienas žmogus, neturintis 18 metų, jei pagal taikomą įstatymą jo pilnametystė nepripažinta anksčiau. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. Ratifikuota 1995 m. liepos 3d. Valstybės žinios. 1995-07-21, Nr. 60 – 1501

nemokamą mokslą, bet taip pat iki 16 metų privalo būti mokomi pagal pradinio, pagrindinio ugdymo programas. Kitaip sakant jiems privalomas minimalus išsilavinimas.

Išsiaiškinus žodžių *ugdymas* ir *švietimas* reikšmes, galima pateikti vaikų neformaliojo švietimo sampratoje esančioje žodžių junginio *vaikų švietimas* reikšmę. *Vaikų švietimas - tai asmenų iki 18 metų įvairių formų ugdymas, suteikiant jiems atitinkamą išsilavinimą ir gebėjimus*. Ši nuostata toliau išlaikoma visame magistro darbe.

Siekiant išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo sampratą, toliau svarbu išnagrinėti apibrėžime esančio žodžio *formalus/neformalus švietimas* turinį. Jis išryškėja, nagrinėjant LR Švietimo įstatymą (2011), kuriame teigiama, jog švietimas gali būti formalus ir neformalus.

Formalus švietimas vykdomas pagal LR teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas ir įregistruotas švietimo programas, kurias baigus įgyjamas pradinis, pagrindinis, vidurinis arba aukštasis išsilavinimas ir (ar) kvalifikacija arba pripažįstama kompetencija, reikalinga įstatymų reglamentuojamam darbui ar funkcijai atlikti. Formalus švietimas atlieka ir privalomo švietimo funkciją vaikams iki 16 metų pagal pradinio, pagrindinio ugdymo programas, užtikrinant jiems bent minimalų išsilavinimą. Kadangi formalus švietimas šiame darbe apibrėžiamas tik siekiant atskleisti neformaliojo švietimo turinį, plačiau formalus švietimas šiame darbe nėra nagrinėjamas.

Neformalus švietimas apibūdinamas kaip neprivalomas, laisvai pasirenkamas, t. y. lankomas savo nuožiūra pasirinktinai pagal norus ir galimybes. Tai reikalinga laisvo laiko užimtumo sritis, kuri suteikia galimybes atsiskleisti vaikų gabumams bei pagilinti ir praktiškai panaudoti žinias, įgytas pamokų metu. (Anelauskaitė, 2012) Ilga laiką neformalusis švietimas vyko šalia formaliojo, atlikdamas svarbią, tačiau antraeilę ugdymo funkciją, kadangi daugiausiai dėmesio buvo skiriama formaliojo švietimo sričiai. Iki 2003 m. neformalusis vaikų švietimas dažniausiai buvo vadinamas „papildomu vaikų ugdymu“ (Švietimo koncepcija, 1992) ir apibrėžiamas kaip papildoma veikla, kurios metu vaikas gali papildomai plėtoti savo gabumus, tenkinti pažintinius interesus ar saviraiškos poreikius, turiningai praleisti laisvalaikį, o taip pat įgyvendinti socializaciją ir nusikalstamumo prevenciją, (Makarskaitė, 2002; Kvieskienė, 2003).

Nuo 2003 m. LR Švietimo įstatyme papildomo ugdymo sąvoka buvo papildyta, sukonkretinta ir apibrėžta kaip *neformalusis vaikų švietimas*. LR Švietimo įstatymo (2011) 2 straipsnio 17 punkte nurodoma, jog tai švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas. To paties įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama neformaliojo vaikų švietimo paskirtis: tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais, o 15 straipsnio 2 dalyje nurodoma, jog neformaliojo vaikų švietimo programų teikėjais gali būti neformaliojo vaikų švietimo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai.

LR Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2005) neformalus vaikų švietimas apibrėžiamas kaip kryptinga veikla padedanti vaikui įgyti kompetencijų, kurios padėtų tapti sąmoninga asmenybe, sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas, aktyviai veikti visuomenėje ir prisitaikyti prie kintančios aplinkos. Neformalus vaikų švietimas siejamas su tam tikrų kompetencijų³, o būtent, *asmeninių, edukacinių, socialinių ir profesinių* kompetencijų, ugdymu (Lakštauskas, 2011). Šios kompetencijos padeda vaikui lavinti jo gabumus bei įgūdžius, įgyti naujų žinių, o taip pat tenkinti jo saviraiškos poreikius. Per šių kompetencijų ugdymą siekiama įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo pagrindinį tikslą - formuoti asmenį, gebantį sėkmingai veikti visuomenėje, tapti aktyviu, visaverčiu jos nariu bei padėti tenkinti pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius (neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2005). Todėl galima teigti, kad šios kompetencijos turi tiesioginės įtakos sėkmingam bei įvairiapusiškam vaiko ugdymui(si).

Pasak Petraitytės ir Lingytės (2010), „formalus ir neformalus vaikų švietimas yra tiesiogiai susijęs su vaikų užimtumu ir vienas kitą papildo.“ (p. 101). Dalį dienos vaikai privalo būti užimti formaliojo švietimo mokyklose, o likusį nuo pamokų laiką gali skirti kitai veiklai: laisvalaikiu papildomai lavinti intelektualius, techninius, meninius, sportinius, socialinius ir kitus gebėjimus. Neformaliojo vaikų švietimo veikloje vaikai papildomai pagilina bendrojo lavinimo mokyklose įgytas žinias, kryptingai ugdo įvairius gebėjimus, kurių ugdymas formaliojo švietimo įstaigose nenumatytas (Šukytė, 2007). Neformaliojo švietimo veikla praplečia mokyklinių užsiėmimų ribas, leidžia išbandyti savo gabumus įvairiose srityse. Todėl galima teigti, kad neformalusis vaikų ugdymas pamažu įgyja tokią pačią svarbą kaip formalusis švietimas, tenkindamas tuos vaikų poreikius, kurių nepajėgia ar neįsipareigoja tenkinti pastarasis.

Išanalizavus atskirus neformaliojo vaikų švietimo sąvokos apibrėžimus įvairiuose dokumentuose, ją galima būtų apibrėžti kaip *ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus asmenų įvairiapusis įgūdžių, gebėjimų bei kompetencijų, padėsiančių sėkmingai veikti besikeičiančioje aplinkoje, ugdymas, taip suteikiant galimybę šiems asmenims tapti aktyviais visuomenės nariais.*

Apibendrinant galima teigti, kad neformaliojo vaikų švietimo veikla siekiama gerinti vaikų užimtumą, padėti tenkinti vaikų saviraiškos ir pažinimo poreikius, ugdyti jų kūrybiškumą, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Ir nors neformalusis vaikų švietimas nėra privalomas, jis atlieka svarbų vaidmenį visoje švietimo sistemoje, užpildydamas formalųjį švietimo įstaigų programų trūkumą individualiai ugdyti kiekvieno vaiko asmeninius gebėjimus norima linkme.

³ Kompetencija – mokėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija. 2005 gruodžio 30d. ISAK 2695 // Valstybės žinios. 2006-01-12, Nr. 4-115

1.2. Požiūrio į neformalųjį vaikų švietimą kaita

Valstybinės švietimo strategijos 2003 - 2012 m. nuostatose pabrėžiama, kad švietimas turi būti plėtojamas atsižvelgiant į Lietuvos visuomenei tenkančius naujus iššūkius ir atsiveriančias naujas galimybes. Švietimas turi padėti asmeniui ir visuomenei atsakyti į šiuos iššūkius ir pasinaudoti naujomis galimybėmis. Tam turėjo įvykti būtini esminiai Lietuvos švietimo sistemos pokyčiai, kurie padėtų didinti švietimo sistemos efektyvumą, išplėsti švietimo prieinamumą, sukurti sąlygas tęstiniam, visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi. LR vyriausybės nutarime dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos (2005) skelbiama, jog švietimo ir mokymo sistemas pritaikant naujiems kompetencijų reikalavimams turėtų būti:

1. užtikrinamas ir didinamas švietimo ir mokymo patrauklumas bei atvirumas, tobulinami kokybės standartai, didinama švietimo ir mokymo galimybių pasiūla, užtikrinti lanksčius mokymosi modelius, plėtojamos studentų ir kitų mokomų asmenų mobilumo galimybes;
2. įvairinamos švietimo, mokymo ir žinių siekimo formos, lengvinamas jų prieinamumas visiems tinkamai organizuojant darbą, pasitelkiant šeimos paramos tarnybas, profesinį orientavimą ir prireikus naujus išlaidų pasidalijimo būdus;
3. reaguojama į naujus profesinius poreikius, svarbiausius gebėjimus ir būsimus įgūdžių reikalavimus, užtikrinama kvalifikacijų apibrėžimų tobulinimą ir skaidrumą, veiksmingą jų pripažinimą, neformalaus ir neinstitucinio mokymosi įvertinimą.

Valstybinės švietimo strategijos 2003 - 2012 m. nuostatose buvo ne kartą akcentuojamas šiuolaikiniam pasauliui svarbių asmens kompetencijų ugdymas. Ši nuostata toliau nuosekliai plėtojama ir naujajame valstybinės švietimo strategijos projekte 2013 – 2022 m., kuriame skelbiama, jog švietimo misija yra suteikti kiekvienam su Lietuva save susiejusiam asmeniui savarankiško ir aktyvaus gyvenimo pagrindus, nuolat tobulinti savo gebėjimus, tapti visaverčiu demokratinės visuomenės nariu, aktyviai dalyvaujančiu socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime. Viename iš švietimo strategijos 2013 - 2022 m. projekto tikslų numatoma per neformaliojo švietimo plėtojimą suteikti palankiausias galimybes išskleisti mokinių individualius gebėjimus bei realizuoti jų specialiuosius poreikius. Formuojantis naujiems visuomenės poreikiams ir vis labiau vertinant laisvą, savarankišką ir kūrybišką asmenybę šalia tradicinės formaliojo švietimo sistemos vis reikšmingesnę vietą užima neformalusis švietimas. Todėl siekiant didinti neformaliojo vaikų švietimo vaidmenį visoje švietimo sistemoje, o taip pat plėsti šių paslaugų įvairovę bei suteikti galimybę kuo didesniai vaikų skaičiui lankyti neformaliojo ugdymo užsiėmimus, Lietuvos Respublikos teisės aktuose įstatymuose įvyko ir tebevyksta tam tikri pasikeitimai neformaliojo vaikų švietimo atžvilgiu.

LR Švietimo įstatymo (2011) 6 straipsnio 2 punkte nurodoma, kad neformalusis vaikų švietimas apima ikimokyklinį, priešmokyklinį, kitą neformalųjį vaikų bei suaugusiųjų švietimą, o taip pat formalųjį švietimą papildantį ugdymą. Būtina pabrėžti, kad naujoje šio įstatymo redakcijoje (2011) priešingai nei iki tol galiojusioje, išskirtas *neformalusis vaikų švietimas* ir *formalųjį švietimą papildantis ugdymas*.

Formalųjį švietimą papildantis ugdymas savo esme yra neprivalomas, pasirenkamasis ugdymas. Dėl to jis buvo priskirtas neformaliojo švietimo sričiai. Jis turi formalizuotas programas, pedagogų rengimo ir atestavimo sistemą. LR Švietimo įstatymo 15 straipsnyje nurodoma formalųjį švietimą papildančio ugdymo paskirtis: „pagal ilgalaikes programas sistemiškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti gebėjimus ir įgūdžius bei suteikti asmeniui papildomai dalykinių ir bendrųjų kompetencijų.“ Šias programas gali vykdyti: muzikos, dailės, menų, sporto ir kitos mokyklos. Baigus šias numatytas formalizuotas programas, vaikai laiko egzaminus, o jų diplomai liudija apie tam tikros srities kompetencijų įgijimą ir t. t. Todėl tokį švietimą tiksliausia būtų vadinti formalųjį švietimą papildančiu ugdymu.

Vaikų dalyvavimą neformaliojo švietimo veikloje reglamentuoja ir 2012 m. kovo 29 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK – V554 patvirtinta nauja Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija. Šioje naujoje koncepcijos redakcijoje *neformaliojo vaikų švietimo sąvoka* keičiama *pasirenkamojo vaikų ugdymo sąvoka*. Ten pat nusakoma pasirenkamojo vaikų ugdymo paskirtis: „tenkinti pagal bendrojo ugdymo programas besimokančių vaikų ir jaunimo iki 19 metų (specialiųjų poreikių iki 21 metų) pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais.“ Svarbu paminėti, jog šioje koncepcijos naujoje redakcijoje praplečiamas neformaliojo švietimo subjekto amžius - iki 19 metų (specialiųjų poreikių iki 21 metų). Naujoje neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2012) tikslas šiek tiek yra pakeistas ir apibrėžiamas taip: „per kompetencijų ugdymą suteikti galimybių asmeniui tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikiančiu visuomenėje, o taip pat padėti asmeniui tenkinti pažinimo ir saviraiškos poreikius.“ Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2012) laikomasi šių pagrindinių pasirenkamojo vaikų ugdymo principų:

- *Savanoriškumo* – vaikai laisvai renka švietimo teikėją ir jo siūlomas veiklas;
- *Prieinamumo* – veiklos ir metodai yra prieinami visiems vaikams pagal amžių, išsilavinimą, turimą patirtį nepriklausomai nuo jų socialinės padėties;
- *Individualizavimo* – ugdymas individualizuojamas atsižvelgiant į vaiko asmenybę, galimybes, poreikius ir pasiekimus;
- *Aktualumo* – veiklos, skirtos socialinėms, kultūrinėms, asmeninėms, edukacinėms, profesinėms ir kitoms kompetencijoms ugdyti;

- *Demokratiškumo* – mokytojai, tėvai ir vaikai yra aktyvūs ugdymo(si) proceso kūrėjai, kartu nustato ugdymosi poreikius;
- *Patirties* – ugdymas grindžiamas patyrimu ir jo refleksija;
- *Ugdymosi grupėje* – mokomasi spręsti tarpasmeninius santykius, priimti bendrus sprendimus, dalytis darbais ir atsakomybėmis;
- *Pozityvumo* – ugdymosi procese kuriamos teigiamos emocijos, sudaromos sąlygos gerai vaiko savijautai.

Kadangi neformaliojo vaikų švietimo sričiai priskiriama tiek vaikų ir jaunimo organizacijų, vaikų ir jaunimo klubų, laisvalaikio centrų veikla, tiek muzikos, meno, dailės, sporto ir kitų panašių mokyklų veikla, yra akivaizdu, jog šių neformaliojo vaikų švietimo įstaigų ugdymo programos bus skirtingos. Naujoje neformaliojo vaikų koncepcijoje (2012) skelbiama, jog ilgalaikės neformaliojo vaikų švietimo mokyklų ugdymo programos ir keletą mėnesių trunkančios būrelių programos siekia skirtingų ugdymo tikslų, yra parengtos, vykdomos ir finansuojamos skirtingais principais. Todėl pasirenkamojo vaikų ugdymo programos skirstomos į dvi grupes: *neformaliojo vaikų švietimo*, kurio paskirtis ugdyti vaiko gyvenimo įgūdžius, asmenines, socialines ir kitas bendrąsias kompetencijas ir *formalųjį švietimą papildantį ugdymą*, kurio paskirtis pagal ilgalaikes programas sistemiškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti gebėjimus ir įgūdžius bei suteikti asmeniui dalykinių bei bendrųjų kompetencijų. Tikimasi, kad šis pasirenkamojo vaikų ugdymo programų skirstymas į dvi dalis atskleis programų specifiką, padidins šių programų įvairovę, vaikų galimybę pasirinkti ir dalyvauti pasirenkamojo vaikų ugdymo veiklose.

Vis dėlto iškyla klausimas: kam keisti nusistovėjusią sąvoką *neformalusis* į žodį „*pasirenkamasis*“? Sąvokų esmė liktų ta pati, tačiau skirtumas sietųsi su pasirenkamojo švietimo prieinamumu bei jo pasiekiamumu vaikams. Labai svarbu, jog mokiniai kartu su tėvais pasirinktų tas veiklas, kurios jiems atrodo svarbiausios, įdomiausios, naudingiausios. Nauja sąvoka *pasirenkamasis* tiksliau atspindi neprivalomą, mokinių laisvai pasirenkamą veiklą po pamokų (Rimgailienė, 2010). Todėl *pasirenkamasis vaikų švietimas* gali būti suprantamas kaip mokyklinio amžiaus vaikų švietimas pagal pasirinktą programą, siekiant ugdyti vaikų įgūdžius ir įgyti papildomų dalykinių kompetencijų. Sąvoka *pasirenkamasis vaikų švietimas* yra sąlyginai naujas darinys, įvestas neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2012). Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2012) įgyvendinama laipsniškai: 2011 – 2013 m. įgyvendinamas ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas bandomasis projektas: „Pasirenkamojo vaikų švietimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse“. Atsižvelgiant į bandomojo projekto rezultatus ir išvadas, koncepcija gali būti atnaujinama, joje pateikiama *pasirenkamojo vaikų švietimo* sąvoka gali būti tikslinama ar net keičiama. Taip pat svarbu paminėti, jog *pasirenkamojo*

vaikų švietimo sąvoka nėra suderinta su LR Švietimo įstatymu. Dėl šių priežasčių toliau analizuojant neformaliojo vaikų švietimo paslaugų specifiką bei šių paslaugų pasiūlą, šiame darbe bus naudojama neformaliojo vaikų švietimo sąvoka.

Apibendrinant galima teigti, jog siekiant patenkinti besikeičiančius šiuolaikinės visuomenės poreikius vis didesnę vaidmenį šalies švietimo sistemoje įgyja neformalusis vaikų švietimas, kuris per įvairiapusį vaikų įgūdžių, gebėjimų bei kompetencijų ugdymą suteikia vaikams galimybę tapti aktyviais visuomenės nariais. Besikeičiantis požiūris į neformalųjį vaikų švietimą kaip į alternatyvią mokymosi bei žinių siekimo galimybę, skatina tobulinti neformaliojo vaikų švietimo programas, skirstant jas pagal skirtingus ugdymo tikslus bei specifiką į keletą krypčių: neformalųjį vaikų švietimą ir formalųjį švietimą papildantį ugdymą. Tokiu būdu siekiama plėsti neformaliojo vaikų švietimo veiklų įvairovę, o taip pat didinti šių veiklų prieinamumo galimybes vaikams.

1.3. Neformalusis vaikų švietimas kaip viešoji paslauga

Šiame poskyryje nagrinėjamas neformaliojo vaikų švietimo sampratos aspektas susijęs su švietimo kaip paslaugos suvokimu. Siekiant išsiaiškinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų specifiką, visų pirma reikia apibūdinti paslaugą bei jos pagrindines savybes bei aptarti švietimo paslaugų kaip viešųjų paslaugų ypatumus.

Mokslinėje literatūroje paslaugos apibrėžimų spektras yra labai platus ir įvairus. Sąvokų įvairumą sąlygoja ir paslaugų rūšių įvairovė ir tai, kad paslaugų sąvokoms skirtingose kontekstuose suteikiama nevienoda prasmė, t. y. visada atsiras reiškinių, netelpančių į bendrą apibrėžimą. Vienas bendriausių paslaugų apibrėžimų yra pateikiamas ekonomikos terminų žodyne, kur paslaugos nurodomos kaip nemateriali veikla, kuri prisideda prie žmonių poreikių tenkinimo (Pass, 1997). Analizuojant šį apibrėžimą galima sutikti, kad paslauga tai neapčiuopiama veikla, kurios metu tenkinami tam tikri žmonių poreikiai. Tačiau šis apibrėžimas yra gana platus ir neatspindi kitų paslaugų aspektų: nėra paminėtos specifinės paslaugos savybės, neaiškus paslaugos kūrimo procesas ir jame dalyvaujančių dalyvių vaidmuo. Todėl toliau tikslinga apžvelgti keletą įvairesnių paslaugos sampratų. Žemiau pateikta įvairių paslaugos sampratos apibrėžimų (žr. 2 lent.):

2 Lentelė. Paslaugų sampratos apibrėžimai

Autorius	Paslaugos apibrėžimas
Bagdonienė (2009)	Paslauga – tai proceso ir rezultato sintezė, nes yra neapčiuopiamos veiklos ir prekės derinys.
Vengrienė (1998)	Paslauga – tai veikla, tenkinanti vartotojo poreikius; Paslauga – tai veikla, kurios rezultatai neturi apčiuopiamo materialaus rezultato; Paslauga – tai veikla, kurios procese sąveikauja jos teikėjas ir vartotojas.
Langvinienė (2008)	Paslauga – tai naudinga, individualizuota ir nepasikartojanti veikla, už kurią gaunantieji paslaugas moka pinigus. Jai atsirasti būtinas aiškus jos vartotojas.
Vitkienė (2004)	Tai tokia veikla ar veiklos procesų seka, kuri paprastai (bet nebūtinai) vyksta sandorio metu tarp paslaugos vartotojo bei paslaugos teikėjo ir/arba fizinių šaltinių arba prekių ir/arba paslaugų teikėjų sistemų ir kuri daugiau ar mažiau yra neapčiuopiamos prigimties, o šios veiklos atsiradimo pagrindas – vartotojų problemos išsprendimas.
Pranulis (2012)	Paslauga – tai daiktinės formos neturinti prekė, kurios gamyba ir vartojimas vyksta tuo pačiu metu.
Bovee ir Thill (1992)	Paslauga – tai veikla, skirta vartotojo lūkesčiams patenkinti ir padedanti jam pajauti didesnę įsigytos prekės naudą, t.y., paslauga gali suteikti prekei papildomą vertę.
Kanovska (2009)	Paslauga tai veikla, padedanti padidinti parduodamų prekių vertę, nes supaprastina pardavimą bei kartu stiprina vartotojo pasitenkinimą.

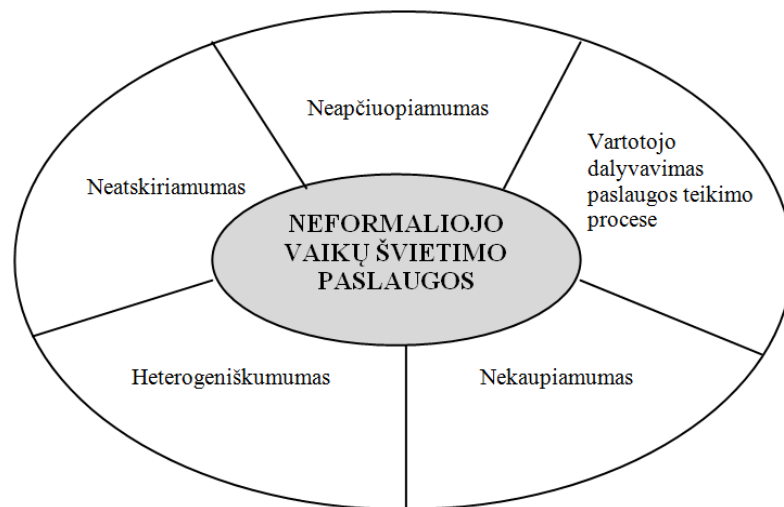
Šaltinis: sudaryta autorės

Iš daugumos lentelėje pateiktų apibrėžimų, galima matyti, kad paslauga yra siejama su veikla, kuri grindžiama teikėjo ir vartotojo santykiais ir už kurią gaunantieji paslaugas, t. y. paslaugų vartotojai, moka pinigus. Todėl paslaugų teikėjo ir vartotojo tarpusavio tiesioginę ar netiesioginę sąveiką galima traktuoti kaip vieną pagrindinių paslaugos atsiradimo sąlygų. Paslauga yra neapčiuopiama, teikiama ir vartojama vienu metu, o jos rezultatas siejamas su vartotojo poreikių patenkinimu. Taip pat svarbu paminėti, kad paslauga apibūdinama kaip individualizuota veikla, kurią gali atlikti tik kitas žmogus, nes sau pačiam paslaugos nėra atliekamos. Apibendrinant visus šiuos paslaugų apibrėžimus galima sutikti su Vengrienės (1998) pasiūlyta paslaugos samprata, jog paslauga tai veikla, tenkinanti vartotojo poreikius, jos rezultatai neturi apčiuopiamo materialaus rezultato ir kurios procese sąveikauja jos teikėjas ir vartotojas.

Vadinasi neformaliojo vaikų švietimo paslaugą galima apibūdinti kaip neapčiuopiamą veiklą, kurios procese sąveikauja teikėjas (mokytojas) ir vartotojas (vaikas) ir kurios rezultatas siejamas su vaiko poreikių patenkinimu.

Remiantis mokslinėje literatūroje išskiriamomis pagrindinėmis paslaugų savybėmis (Bagdonienė ir Hopenienė, 2009; Pranulis ir kt., 2012), galima išskirti šias neformaliojo vaikų švietimo paslaugų savybes (žr. 2 pav.):

- **Neapčiuopiamumas** – pasireiškia tuo, kad yra sunku suvokti ir įvertinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų naudą, kol jomis nepasinaudojama. Naudojantis paslauga pirmą kartą vartotojams, t. y. vaikams arba jų tėvams, gali kilti abejonių dėl paslaugos kainos ir kokybės santykio, t. y. abejojama ar paslaugos kaina atitinka paslaugos kokybę. Teikėjams (neformaliojo vaikų švietimo mokytojams) dėl paslaugos neapčiuopiamumo sunku pademonstruoti ar pristatyti neformaliojo vaikų švietimo paslaugą mokiniui prieš vartojimą, todėl jie įvairiais būdais bando supažindinti vaiką su būsima paslauga ir jos rezultatais. Pavyzdžiui, paslaugą susiejama su įvairiais papildomais daiktais: kitų vaikų kūrybos darbais, ar pasitelkiami įvairiausi būdai paslaugai reklamuoti: koncertų, varžybų, parodų, konkursų ir kitų renginių metu.

Šaltinis: sudaryta pagal Pranulį ir kt., 2012

2 pav. Pagrindinės neformaliojo vaikų švietimo paslaugų savybės

- **Heterogeniškumas** arba (*kintamumas*) – neformaliojo vaikų švietimo paslaugos kinta dėl įvairių priežasčių, pvz.: gali keistis neformaliojo vaikų švietimo paslaugos teikimo vieta, laikas, ugdymo proceso organizavimas, paslaugos teikimo formos, kaina, paslaugos metu naudojamos specialios priemonės, kurių kokybė gali skirtis ir pan. Taip pat pats ugdymo procesas, grindžiamas mokytojo ir mokinio tarpusavio bendravimu, gali būti yra kintantis.

Todėl neformaliojo vaikų švietimo paslauga gali skirtis priklausomai nuo to, kas, kur ir kaip ją teikia.

- ***Nekaupiamumas*** – kadangi neformaliojo vaikų švietimo paslauga yra neapčiuopiama, nemateriali, ji egzistuoja tol, kol vartojama. Kadangi paslauga neapčiuopiama, neįmanoma sukaupti jos atsargų ateičiai ar būsimai paklausai patenkinti.
- ***Vartotojo dalyvavimas paslaugos teikimo procese*** – jeigu kitose paslaugose galimas didesnis arba mažesnis teikėjo - vartotojo kontaktas, tai neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikimo procese vartotojo dalyvavimas yra būtinas. Raipa (2009) teigia, jog vartotojo dalyvavimas yra svarbus ypač tose paslaugoje, kur kliento būsenos ar elgsenos pokyčiai yra pirminis paslaugos rezultatas. Ugdymo proceso metu mokinys yra poveikio objektas, kuriam gali būti keičiamos intelektualinės, psichologinės ir kitos savybės, ugdoma jo saviraiška, kūrybiškumas bei įvairios kompetencijos.
- ***Neatskiriamumas*** – neformaliojo vaikų švietimo paslaugos teikimo ir vartojimo vienovė. Kadangi neformaliojo vaikų švietimo paslauga yra procesas arba veiksmų eilė, ji sukurama ir vartojama vienu metu, o būtent ugdymo proceso metu.

Šios pagrindines neformaliojo vaikų švietimo paslaugų savybes yra glaudžiai tarpusavyje susietos bei viena kitą papildo.

Toliau tikslinga aptarti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sukuriamą rezultatą, kuris siejasi su vaiko poreikių patenkinimu bei papildomų dalykinių ir bendrųjų kompetencijų įgijimu.

Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų veiklos specifika mokymo proceso metu pasireiškia per teikėjo ir vartotojo tarpusavio sąveiką. Tai yra kintantis procesas, kurio metu tarp paslaugos dalyvių (mokytojo ir mokinio) vyksta informacijos pasikeitimas: žinios teikiamos ir vartojamos tuo pat metu. Paslaugos vartotojui suteikiamos tam tikros kompetencijos, lavinami jo gabumai, įgūdžiai, intelektiniai gebėjimai, visapusiškai ugdoma jo asmenybė. Tai, kaip vartotojas (mokinys) supras, įsimins ir įsisavins medžiagą, priklauso ne tik nuo paslaugos teikėjo kompetencijos, tačiau ir nuo paties vaiko atminties gebėjimų, turimų gabumų. Tai sąlygoja faktas, kad kiekvienas žmogus yra unikalus ir įsisavina informaciją skirtingai, todėl natūralu, kad su atskiru mokiniu mokymo paslaugų rezultatas šiek tiek skirsis (Ivasenko, 2009). Mokytojas (paslaugos teikėjas) taip pat gauna iš mokinio tam tikrus signalus: žodžiais, gestais vaikas parodo ar jis įstengia suprasti ir įsisavinti informaciją. Atsižvelgiant į šiuos signalus, mokytojas koreguoja mokymo procesą pagal tam tikrus vaiko sugebėjimus.

Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikimo metu (mokymo procese) vartotojo įgytos žinios nėra vien tik paslaugų teikėjo kompetencijos klausimas. Urbanovič (2011) teigia, jog švietimo/ugdymo

paslaugos gamybos rezultatas nėra tik teikėjo (mokytojo) veiklos funkcija. Ji kartu ir vartotojo (mokinio) veiklos dalis, kurioje sąveikaujant teikėjui ir vartotojui sprendžiama tam tikra problema, turinti vartotojui didesnę ar mažesnę vartojamą vertę. Todėl ugdymo paslaugų procese didelę svarbą turi ne tik paslaugų teikėjas, t. y. mokytojas, bet ir šiomis paslaugomis besinaudojantis bei veikloje dalyvaujantis mokinys - šių paslaugų vartotojas. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugos teikimo procesas vyksta šių dalyvių tarpusavio tiesioginės sąveikos dėka, kuri lemia tiek paslaugos kūrimą, tiek jos vartojimo pobūdį.

Išanalizavus neformaliojo vaikų švietimo paslaugos specifiką bei jos savybes, galima teigti, jog neformaliojo vaikų švietimo paslauga yra veikla, kuri pasižymi trumpalaikiškumu, t. y. egzistuoja tol, kol naudojama. Neformaliojo švietimo paslaugos yra gaminamos ir vartojamos vienu metu, o būtent ugdymo proceso metu. Dėl heterogeniškumo savybės neformaliojo vaikų švietimo paslaugos negali būti identiškos: jos keičiasi atsižvelgiant į tai, kas, kada, kam, kur ir kaip ją teikia. Taip pat reikia paminėti, kad švietimo paslaugos nesukuria apčiuopiamo materialaus rezultato, nes įgytos žinios ir kompetencijos yra nematerialūs dalykai, jų negalima paliesti ar padėti ant lentynos. Vartotojo (vaiko) dalyvavimas švietimo paslaugos teikimo metu yra būtina paslaugos realizavimo sąlyga ir turi didelę reikšmę šios paslaugos gamybos rezultatui - vaiko pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikių tenkinimui bei visapusiškam asmenybės ugdymuisi. Taigi, tiek vaiko dalyvavimas paslaugos teikimo metu, tiek jo ir mokytojo tarpusavio bendravimas turi esminį poveikį paslaugos rezultatui.

Apibendrinant galima pasiūlyti tokį neformaliojo vaikų švietimo paslaugos apibrėžimą: *tai veikla, pasireiškianti per mokytojo ir vaiko sąveiką ugdymo proceso metu, kurios rezultatas yra kuriamas tiek teikėjo, tiek vartotojo ir siejamas su vaiko poreikių patenkinimu.*

Siekiant išsiaiškinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų kaip viešųjų paslaugų paskirtį, visų pirma, reikia apibrėžti kas yra viešoji paslauga bei išskirti jos pagrindinius bruožus.

Viešosios paslaugos apibrėžimų yra daug ir įvairių. Anot Tichomirovo (Тихомиров) (2005), *viešoji paslauga* apibrėžiama kaip įgalioto subjekto veikla ar veiksmai kitų asmenų poreikių ir teisių patenkinimui. Ji apima tiek visos visuomenės viešųjų ir privačiųjų interesų patenkinimą, (t. y. neribotą subjektų skaičių), tiek atskiro piliečio poreikių patenkinimą. LR viešojo administravimo įstatyme (1999) 2 straipsnio 18 dalyje *viešoji paslauga* nurodoma kaip valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas. Įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka viešąsias paslaugas gali teikti ir kiti asmenys. Sprendžiant iš pateiktų apibrėžimų viešosios paslaugos tiesiogiai susijusios su pagrindinėmis valstybės funkcijomis, kurių paskirtis - svarbiausių piliečių viešųjų interesų bei poreikių užtikrinimas, o taip pat pagrindinių piliečių teisių bei laisvių įgyvendinimas.

LR vidaus reikalų ministerijos analizėje (2010) pateikti tokie viešosioms paslaugoms būdingi bendrieji požymiai:

1. Jų teikimą reguliuoja valstybės ar savivaldybės valdžios institucijos;
2. Jos gali būti teikiamos tiesiogiai valstybės ir savivaldybės organizacijų (biudžetinės, viešos įstaigos ar savivaldybių kontroliuojamos įmonės, bendrovės) arba finansuojant ir reguliuojant privačių ar nevyriausybinų organizacijų veiklą, pastarosioms vykdant viešųjų paslaugų teikimą;
3. Joms būdingos tam tikros paslaugų savybės, kurios tenkina viešąjį interesą bei teikia naudą visai visuomenei, o būtent:
 - a) *paslaugos kaip grynos viešosios gėrybės*. Pasak Parsons (2001), viešoji paslauga kaip grynoji viešoji gėrybė turi vieną pagrindinių bruožų - nedalomumą, neatskiriamumą ir prieinamumą visiems, t. y. neįmanoma uždrausti piliečiams šiomis gėrybėmis naudotis: pvz. švairiu oru, gatvių apšvietimu ir pan. Panašiai viešąją paslaugą apibūdina Normanas (2002), teigdamas, jog tai viešoji gėrybė, prieinama visiems žmonėms, jos neįmanoma parduoti ar įsigyti didesnio kiekio už didesnę kainą. Vieno asmens naudojimasis viešąja paslauga ir jos gerybe, nesumažina kitų vartotojų paslaugos prieinamumo bei pasitenkinimo šia paslauga patyrimo. Todėl charakterizuojant viešąją paslaugą kaip viešąją gėrybę, galima teigti, jog ji suteikia naudos visai visuomenei, gali būti naudojama bendrai ir prieinama visiems. Todėl už viešąsias gerybes turi būti mokama kolektyviai, t. y. mokesčių lėšomis, o jų kainą išreiškia mokesčių naštos dydis. Dėl šių priežasčių visi piliečiai turi vienodas teises į viešąsias gerybes.
 - b) *paslaugos, kurios visiems visuomenės nariams yra socialiai reikšmingos gėrybės*. Tai paslaugos, kurios svarbios visuomenės ir jos įvairių grupių gyvenimo kokybei ir jų atskirti neįmanoma.

Anksčiau išvardintus viešųjų paslaugų bendruosius požymius, Terešenko (Терешенко) (2004) papildė dar keliais bruožais:

1. *viešosios paslaugos užtikrina visuotinai svarbios veiklos kryptingumą*. Svarbu paminėti, kad nepriklausomai nuo to, kuris subjektas: valstybinė, savivaldos institucija ar nevyriausybinė organizacija - teikia viešąsias paslaugas, viešoji valdžia privalo užtikrinti šių paslaugų teikimą ir prieinamumą visuomenei. Taip pat viešoji valdžia turi užtikrinti viešųjų paslaugų teikimą ir tuo atveju, jei norinčiųjų/galinčiųjų teikti viešąsias paslaugas nėra. Tokiu atveju valstybinė ar vietos savivaldos institucija privalo pati imtis teikti šias viešąsias paslaugas. Svarbiausia, kad viešųjų paslaugų teikimo pagalba būtų patenkinami visuomenės poreikiai;
2. *viešosiomis paslaugomis besinaudojančių subjektų skaičius yra neribotas*. Galima teigti, kad viešosios paslaugos turi būti prieinamos ir tenkinti viešuosius interesus poreikius tiek atskiro piliečio, tiek visos visuomenės mastu.

Viešosios paslaugos klasifikuojamos pagal sritį, kurioje jos yra teikiamos. Šios nurodytos klasifikacijos ribose išskiriamos tokios viešosios paslaugos kaip sveikatos priežiūros paslaugos; ugdymo ir švietimo paslaugos; komunalinės paslaugos; informacinės paslaugos; finansinės ir kt. (Маланина, 2012). Taigi galima matyti, jog viešosios paslaugos yra teikiamos daugelyje veiklos sričių. Tam, jog jos būtų laikomos viešosiomis paslaugomis, jos turi būti finansuojamos viešojo sektoriaus. Remiantis Terešenko (Терещенко) (2004), šių viešųjų paslaugų, tenkinančių visuomenės ar atskirų jos grupių bendruosius poreikius, teikimas bei prieinamumas visuomenei privalo būti užtikrintas.

Taigi apibrėžiant viešąsias paslaugas galima teigti, jog tai *valstybės ar savivaldybių įsteigtų specialių įstaigų bei organizacijų teikiamos paslaugos, susijusios su bendraisiais visuomenės interesais. Taip pat viešąsias paslaugas gali teikti ir privatūs asmenys, tačiau tokiu atveju galioja tam tikras valstybinis jų veiklos reguliavimas, t. y. jie viešąsias paslaugas turi teikti įstatymų numatytais atvejais bei vadovautis juose nustatyta tvarka. Viešojo valdžia privalo užtikrinti viešųjų paslaugų teikimą visuomenei, nepaisant kurios - valstybinės ar privačios organizacijos šias paslaugas teikia. Sudarytos sąlygos viešųjų paslaugų prieinamumui visuomenei, o taip pat galimybė bet kuriam besikreipiančiam pasinaudoti šiomis paslaugomis atskleidžia viešųjų paslaugų paskirtį - užtikrinti svarbiausių visuomenės viešųjų interesų bei poreikių tenkinimą.*

Kadangi, remiantis LR Viešojo administravimo įstatymu (1999), švietimo paslaugos (formaliojo ir neformaliojo) yra priskiriamos viešosioms paslaugoms, visi išvardinti viešųjų paslaugų požymiai tinka ir švietimo paslaugoms apibūdinti. Formaliojo ir neformaliojo švietimo paslaugas galima apibrėžti kaip nedalomas, teikiančias naudą tiek visai visuomenei, tiek atskiram visuomenės individui, nuo to jų vertė nesumažėja. Tiek formaliojo, tiek neformaliojo švietimo paslaugomis besinaudojančiųjų asmenų skaičius nėra ribojamas. Kadangi mokyti yra prigimtinė žmogaus teisė (LR Švietimo įstatymas 2011), viešojo valdžia privalo užtikrinti švietimo paslaugų prieinamumą toms visuomenės grupėms, kurioms šių paslaugų teikimas yra numatytas.

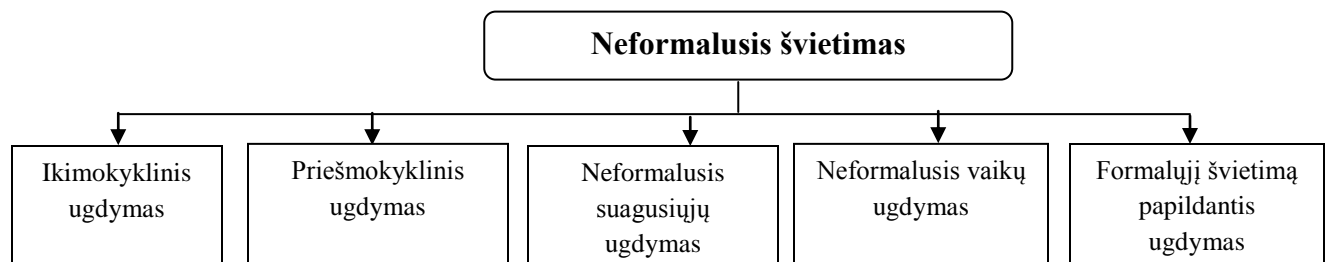
LR Švietimo įstatyme (2011) 2 straipsnio 21 punkte numatyta, kad švietimo paslaugos asmenims iki 16 metų pagal formalizuotas pradinio, pagrindinio ugdymo programas yra privalomos. Vadinasi tam tikros visuomenės daliai, o būtent asmenims iki 16 metų formaliojo švietimo paslaugų teikimas privalo būti garantuotas. Kita švietimo paslaugų sistemos dalis - neformaliojo vaikų švietimo paslaugos - nėra privalomos. Tačiau, remiantis LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (1996) 34 straipsnio 1 dalimi, kuriame nurodoma, jog vaikas turi teisę į mokslą, kuris ugdytų jo bendrą kultūrinį išprusimą, intelektą, sugebėjimus bei pažiūras, dorovine bei socialinę atsakomybę, sudarytų sąlygas asmenybei vystytis, ir neformaliojo vaikų švietimo paskirtimi: tenkinti pagal bendrojo ugdymo programas besimokančių vaikų ir jaunimo iki 19 metų (specialiųjų poreikių iki 21 metų) pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti

jiems tapti aktyviais visuomenės nariais (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2012), galima teigti, jog šių paslaugų teikimas ir prieinamumas vaikams ir jaunimui iki 19 metų (specialiųjų poreikių iki 21 metų) taip pat turi būti užtikrintas.

Apibendrinant galima teigti, jog neformaliojo vaikų švietimo paslaugos pasižymi tokiomis bendromis paslaugų savybėmis kaip neapčiuopiamumas, heterogeniškumas, paslaugos teikimo ir vartojimo vienovė, aktyvus vartotojo dalyvavimas teikiant švietimo paslaugas. Šios paslaugų savybės atsiskleidžia neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikimo procese, t. y. mokomojo proceso metu, teikėjo ir vartotojo tarpusavio sąveikoje. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugos yra kartu ir viešosios paslaugos, tenkinančios tam tikrų visuomenės grupių švietimo poreikius. Jos pasižymi pagrindinėmis viešųjų paslaugų savybėmis, jų teikimas ir prieinamumas visuomenei įstatymų nustatyta tvarka turi būti užtikrintas.

1.4. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistema

LR Švietimo įstatymo (2011) 6 straipsnio 2 dalyje nurodoma, jog neformalus švietimas – sudedamoji Lietuvos švietimo sistemos⁴ dalis. Jis apima: ikimokyklinį, priešmokyklinį, kitą neformalųjį vaikų (taip pat formalųjį švietimą papildantį ugdymą) ir suaugusiųjų švietimą (žr. 3 pav.).

Saltinis: sudaryta autorės remiantis LR Švietimo įstatymu (1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489, Valstybės Žin, 1991, Nr. 23-593)

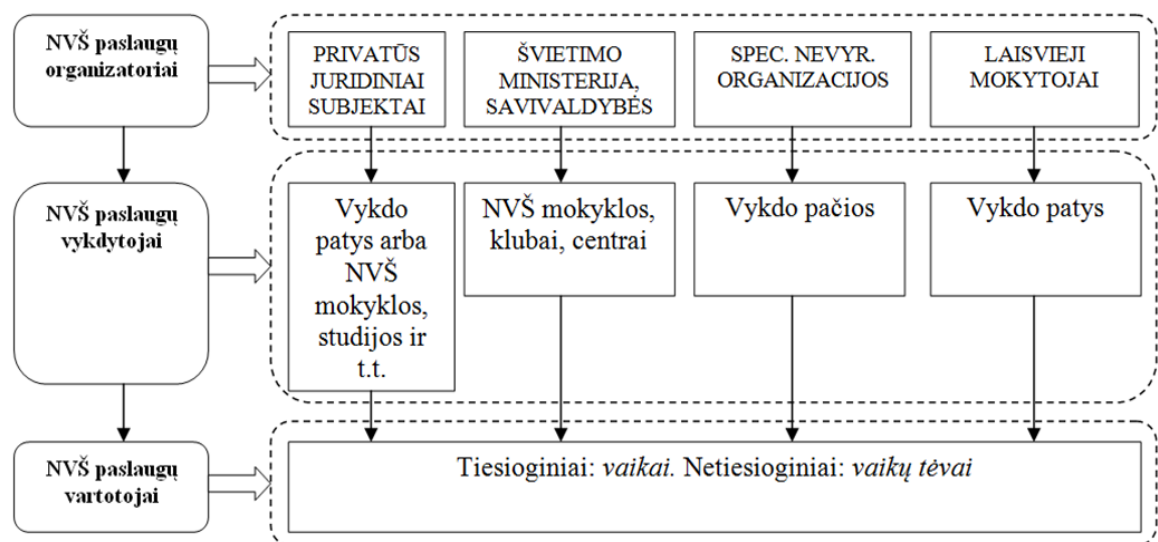
3 pav. Neformaliojo švietimo sistema Lietuvoje

LR Švietimo įstatymo (2011) 28 straipsnio 10 dalyje nusakoma, jog neformaliojo švietimo teikėjų tinklą kuria valstybė, savivaldybės, fiziniai ir juridiniai asmenys, valstybėje narėje ar kitoje užsienio valstybėje įsteigti juridiniai asmenys ar kitos organizacijos, ar jų padaliniai. LR Vietos savivaldos įstatyme (1994) 6 straipsnio 8 dalyje nurodoma, jog vaikų neformaliojo švietimo organizavimas ir įgyvendinimas

⁴ Sistema – tai aibė elementų, kuriuos sieja tam tikri santykiai bei ryšiai, sudarantys vienybę. (Lietuvių kalbos žodynas)

yra savivaldybių⁵ savarankiška funkcija. Šią funkciją savivaldybės atlieka pagal LR Konstitucijos ir įstatymų suteiktą kompetenciją, įsipareigojimus savo bendruomenei ir jos interesais.

LR Švietimo įstatymo (2011) 28 straipsnio 6 dalyje nusakoma, jog neformaliojo švietimo programų teikėjų tinklą, užtikrinantį asmenų ugdymąsi bei jų teisę mokytis valstybine kalba privalo turėti savivaldybė. Kiekviena jų tvarko visų jos teritorijoje gyvenančių vaikų registrą ir koordinuoja pavaldžių mokyklų komplektavimą bei mokinių srautus. Savivaldybėms perduota didelė dalis atsakomybės ne tik už bendrąjį lavinimą, bet ir už profesinį mokymą, specialųjį ugdymą, tęstinį suaugusiųjų mokymąsi bei neformalųjį vaikų švietimą ir ugdymą (Kvieskienė, Petronienė, 2007). Savivaldybės taryba, vykdydama valstybinę švietimo politiką savivaldybėje, tvirtina savivaldybės strateginį švietimo planą, metines švietimo veiklos programas bei savarankiškai steigia neformaliojo švietimo mokyklas arba organizuoja neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikimą per esančius viešųjų paslaugų teikėjus (šiuo atveju per neformaliojo švietimo laisvalaikio užimtumo centrus, klubus, formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklas). Savivaldybės privalo užtikrinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų prieinamumą savo teritorijoje ir sukurti tokį neformaliojo vaikų švietimo tinklą, kuris kuo labiau atitiktų neformaliojo švietimo vartotojų poreikius. Todėl savivaldybes galima priskirti prie neformaliojo vaikų ugdymo paslaugų organizatorių (žr. 4 pav.). Prie neformaliojo vaikų švietimo paslaugų organizatorių taip pat galima priskirti ir specialias nevyriausybinės organizacijas, privačius juridinius subjektus bei laisvuosius mokytojus, organizuojančius neformaliojo vaikų švietimo paslaugas. Paveiksle galima matyti, jog dalis neformaliojo vaikų švietimo paslaugų organizatorių paslaugas teikia patys.

Šaltinis: sudaryta autorės

4 pav. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų dalyviai

⁵ Savivaldybė – tai ypatinga žmonių bendruomenė, (žmonių santalka, socialinė organizacija, socialinė grupė), tvarkanti dalį visuomenės bendrųjų reikalų. (Astrauskas, 2003)

LR neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2012) neformaliojo vaikų švietimo vykdytojai arba teikėjai apibrėžiami kaip neformaliojo vaikų švietimo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai. Neformaliajam vaikų švietimui priskiriama formalųjį vaikų švietimą papildančio ugdymo paslaugų teikėjai yra muzikos, dailės, kitos menų ir sporto mokyklos.

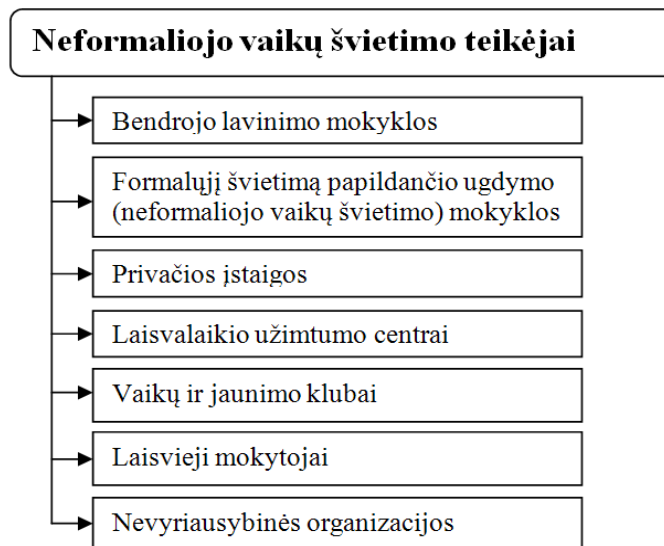
Tiek neformaliojo vaikų švietimo, tiek formalųjį švietimą papildančio ugdymo paslaugų tiesioginiai vartotojai yra vaikai ir jaunimas, kurie tiesiogiai gauna paslaugą, t. y. yra ugdomi pagal neformaliojo vaikų švietimo programas. Prie vartotojų grupės galima priskirti ir mokinių tėvus, kurie šio darbo autorės apibrėžiami kaip netiesioginiai šių švietimo paslaugų vartotojai arba paslaugos užsakovai: neretai būtent jų sprendimas lemia kokius užsiėmimus lankys jų vaikai.

Apibendrinant galima teigti, jog visų neformaliojo vaikų švietimo sistemos dalyvių sąveika įgalina visos neformaliojo vaikų švietimo sistemos egzistavimą.

Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų veikla organizuojama pagal bendruosius švietimo sistemos principus. Šiai veiklai keliamas pagrindinis tikslas - sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui patenkinti interesus, saviraiškos poreikius, plėtoti savo gabumus. Pasak mokslininkų, neformaliojo vaikų švietimo sistema turi funkcionuoti taip, kad vaikas galėtų (Kvieskienė ir Petronienė, 2007):

- gilinti, papildyti, plėtoti žinias, įgytas formaliojo ugdymo metu;
- per meninę, sportinę ar kitokią veiklą realizuoti saviraiškos poreikius;
- ugdytis kaip socialinis subjektas: laisvai, nevaržomai bendrauti su vienmečiais, jaunesniais ar vyresniais už save, įvairių tautybių ir įsitikinimų žmonėmis;
- ugdytis kompetencijas, būtinas aktyviai ekonominei veiklai, profesinei karjerai;
- ugdytis pilietiškumą, tautinę ir kultūrinę savimone.

Šiuos pagrindinius uždavinius įgyvendina neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistemos teikėjai, kurie gali būti: bendrojo lavinimo mokyklos, formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos, laisvalaikio užimtumo centrai, vaikų ir jaunimo klubai, laisvieji mokytojai, privačios ir kitos nevyriausybinės organizacijos, teikiančios neformaliojo švietimo paslaugas (žr. 5 pav.). Siekiant išsiaiškinti neformaliojo švietimo teikėjų teikiamų paslaugų pobūdį, tikslinga aptarti kiekvieną šių teikėjų atskirai.

Šaltinis: sudaryta autorės

5 pav. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai

Formaliojo arba bendrojo lavinimo mokyklose neformaliojo vaikų švietimo veikla vykdoma po pagrindinių formaliojo švietimo pamokų, tose pačiose mokyklos patalpose, įprastomis vaikams sąlygomis. Ši veikla dažnu atveju vaikams yra nemokama, kadangi yra finansuojama iš mokinio krepšelio lėšų. Vykstantys bendrojo lavinimo mokyklose neformaliojo švietimo užsiėmimai skirti užimti vaikus po pamokų, suteikti jiems papildomų žinių, plėsti jų akiratį bei lavinti įvairias mokinių kompetencijas. Galima išskirti tokius neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus kaip choras, choreografija, dailė, drama ir kita meninė raiška, pilietinis ugdymas, techninė kūryba, gamtosauga, šachmatų būrelis, t. p. įvairūs sporto užsiėmimai: aerobika, krepšinis, futbolas ir pan. Neformaliojo švietimo užsiėmimai vyksta grupėse, kuriose mokinių skaičių remiantis *2011 – 2013 metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų* 10 dalies 64 punktu mokykla nustato pagal turimų mokymo lėšų dydį. Tokiu būdu vaikams po formaliojo švietimo pamokų yra pasiūloma įvairiapusė neformaliojo švietimo veikla savo mokykloje ar jos teritorijoje. Ši veikla dažniausia vyksta grupėse ir nėra labai specializuota: išbandydami įvairias neformaliojo užimtumo formas, vaikai gali rasti juos dominančios veiklos ir toliau plėtoti savo gabumus. Remiantis *2011 – 2013 metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų ugdymo planų* 10 dalies 61 punktu neformaliojo švietimo paslaugas, atsižvelgiant į šios veiklos ypatumus, rekomenduojama vykdyti aplinkose, kurios padeda įgyvendinti neformaliojo švietimo tikslus. Bendrojo lavinimo mokyklų patalpos, materialinė bazė, priemonės, inventoriūs yra pakankami tik bendrojo pobūdžio neformaliojo švietimo užsiėmimams organizuoti. Pastebėtina, jog šios mokyklos dažniausiai renkasi tokias neformaliojo vaikų švietimo veiklos kryptis bei programas, kurioms vykdyti nereikia specialių patalpų, priemonių ir įrangos,

kadangi nėra papildomų lėšų įsigyti muzikos instrumentų ar kitų mokymo priemonių (Kvieskienė, 2006). Taip pat dėl lėšų trūkumo mokyklos neįstengia pasisamdyti kompetentingų neformaliojo švietimo specialistų, todėl dažnai neformaliojo švietimo veiklą vykdo tie patys formaliojo švietimo mokytojai. Dėl šių priežasčių bendrojo lavinimo mokyklose vykdoma neformaliojo švietimo veikla negali visiškai prilygti specializuotoms mokykloms, kurių tikslas kryptingai ugdyti individualius mokinių meninius, muzikinius, sportinius ir kitus gebėjimus.

Formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklose (toliau neformaliojo švietimo mokyklose) neformaliojo vaikų švietimo paslaugos teikiamos pagal tam tikras ilgalaikes neformaliojo ugdymo programas, kurios yra orientuotos į sistemingą tam tikros srities žinias kryptingą vaikų gebėjimų, talentų lavinimą muzikos, dailės, kitų menų ar sporto srityje. Šias formalizuotas neformaliojo ugdymo programas, nukreiptas į profesionalių muzikantų, menininkų, sportininkų rengimą, vykdo savivaldybių įsteigtos specializuotos - muzikos, dailės, meno ir sporto mokyklos. Remiantis švietimo ir mokslo ministerijos metiniame pranešime *Lietuvos švietimas. Tik faktai*. (2010) pateikta informacija, 2009 – 2010 m. m. Lietuvoje veikė 53 valstybinės muzikos mokyklos, 14 dailės mokyklų ir 47 meno bei kūrybos mokyklos. Muzikos programas teikiančių mokyklų tinklas buvo tolygus – jas turėjo kiekviena savivaldybė, tuo tarpu mokyklų teikiančių dailės programas turėjo ne visos savivaldybės. Savivaldybių sporto mokyklų buvo 51, jų tinklas gerokai retesnis nei meno mokyklų (žr. 1 priedą).

Šiose neformaliojo vaikų švietimo mokyklose veikla gali būti vykdoma ir individualios pamokos forma, kadangi tokiu būdu pamokoje sukuriama palankiausia edukacinė atmosfera vaiko gebėjimams lavinti, o informacija ir žinios greičiau ir lengviau įsisavinami (Ivasenko, 2009). Neformaliojo vaikų švietimo veiklos organizavimas šiose mokyklose reikalauja specifinių sąlygų: gerai aprūpintos materialinės bazės, tinkamų patalpų, kitų specialių priemonių, pritaikytų konkreitiems užsiėmimams. Neformaliojo vaikų švietimo veiklą jose vykdo profesionalūs mokytojai - kompetentingi savo srities specialistai. Dėl šių priežasčių specializuotų mokyklų neformaliojo vaikų švietimo paslaugų kokybė yra visai kito lygio ir pakraipos nei neformaliojo švietimo būrelių, teikiamų bendrojo lavinimo mokyklose, vaikų ir jaunimo klubuose ar kitų teikėjų (Ruškus, 2009) Tokiu būdu šios specializuotos mokyklos pratęsia neformalųjį vaikų ugdymą, su kuriuo mokiniai dalinai supažindinami formaliose švietimo mokyklose. *2011 – 2013 metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendruosiuose ugdymo planuose 9 dalies 55 punkte* numatyta, jog vaikai, lankantys formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklas, gali būti atleidžiami nuo panašios krypties pamokų bendrojo lavinimo mokyklose ir užsiimti kita veikla arba mokytis individualiai. Galima teigti, jog tokiu būdu stengiamasi sudaryti sąlygas mokiniams lankyti specializuotas neformaliojo švietimo mokyklas, kuriose įgydami profesinius pagrindus vaikai atskleistų ir realizuotų savo meninius sceninius gebėjimus, siektų meistriškumo bei geriausių

rezultatų muzikos, meno ar sporto srityje. Todėl galima teigti, jog formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos, veikdamos visoje neformaliojo vaikų švietimo sistemoje atlieka kryptingą vaikų gebėjimų bei talentų lavinimo funkciją.

Laisvalaikio užimtumo centruose, vaikų ir jaunimo klubuose kurių savininkas yra savivaldybė teikiamų neformaliojo vaikų švietimo paslaugų įvairovė labai didelė. Šiose įstaigose veikia muzikos, šokių, dramos, kovos menų, sporto, gimnastikos, kraštotyrimo ugdymo ir turizmo, rankdarbių, užsienio kalbų studijos ir kitų kryptinių neformaliojo švietimo būreliai. Švietimo ir mokslo ministerijos metiniame pranešime *Lietuvos švietimas. Tik faktai*. (2010) nurodoma, jog 2009 – 2010 m. m. šalyje įvairių vaikų centrų ir klubų veikė apie 70, juos lankė apie 30 tūkst. vaikų, todėl galima teigti, jog tokios įstaigos yra palyginti populiarios.

Privačios neformaliojo vaikų švietimo įstaigos, kurių savininkas ir steigėjas nėra savivaldybė, teikia įvairaus pobūdžio neformaliojo švietimo paslaugas: muzikinio, choreografinio, sportinio, teatrinio, dailės, kalbų mokymo ir pan. Jose vykdoma neformaliojo vaikų švietimo veiklą galima įvardyti kaip individualių muzikinių, meninių, sportinių gebėjimų ugdymą įvairiose muzikos/meno studijose ir mokyklose, sporto šakų sporto klubuose. Privatūs neformaliojo vaikų švietimo teikėjai, negauna finansavimo iš savivaldybės, todėl neformaliojo vaikų švietimo veiklą jie organizuoja savo lėšomis ir yra išlaikomi iš tėvų įnašų už būrelius, taip pat rašant įvairius projektus. Dėl šios priežasties privačiose neformaliojo vaikų švietimo mokyklose ar studijose užsiėmimų kaina dažniausiai yra didesnė nei kitų savivaldybės finansuojamų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų. Tam, kad pritraukti didesnę vaikų skaičių ir išlikti konkurencingomis, privačios neformaliojo švietimo mokyklos naudoja įvairias marketingo priemones bei stengiasi sudaryti kuo palankesnes sąlygas paslaugų prieinamumui didinti. Ypač stengiamasi lanksčiai prisiderinti prie vartotojų poreikių, o būtent į patogų būrelio laiką, neformaliojo švietimo studijos vietą bei patogų susisiekimą, kompetentingus mokytojus, reikalingas priemones. Tačiau gaunant finansavimą tik iš vaikų tėvų ar jų globėjų, neformaliojo švietimo veiklą vykdyti yra gana sudėtinga ir gali būti net nuostolinga. Todėl privačių studijų palyginti su savivaldybių finansuojamomis neformaliojo švietimo mokyklomis nėra daug ir jos sunkiai konkuruoja su kitais neformaliojo švietimo paslaugų teikėjais.

Apibendrinant neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistemą Lietuvoje galima teigti, jog švietimo politikos organizatoriai (savivaldybės), įvairūs švietimo paslaugų teikėjai (formaliojo švietimo/formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos, vaikų ir jaunimo klubai, privačios studijos, nevyriausybinės organizacijos) bei vartotojai (vaikai ir jų tėvai/globėjai) - kiekvienas šių dalyvių pagal savo specifiką užima svarbią vietą šioje sistemoje. Nors dalis neformaliojo vaikų švietimo būrelių teoriškai dubliuojasi, tačiau praktiškai tos pačios krypties paslaugos dėl skirtingos infrastruktūros, ugdymo proceso

organizavimo, žmogiško kapitalo skirtingose teikėjų grupėse skiriasi. Visa tai lemia, kad vartotojai gali rinktis tas neformaliojo vaikų švietimo veiklas, kurios geriausia atitinka jų poreikius.

Tačiau kitas svarbus aspektas, ar šių veiklų pasiūla yra pakankama vartotojų poreikiams patenkinti? Ar vaikams ir jų tėvams yra iš ko pasirinkti, ar neformaliojo švietimo paslaugų teikėjai turi galimybę vykdyti tas veiklas, kurių nori vaikai ir jų tėvai? Ar jiems tai yra naudinga? Todėl šioje vietoje svarbu aptarti ir neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijus. Tačiau tam, kad šiuos kriterijus galima būtų visapusiškai analizuoti, visų pirmą svarbu aptarti neformaliojo švietimo sistemos teikėjų paslaugų finansavimo aspektus, kadangi jie turi įtakos šių paslaugų pasiūlai.

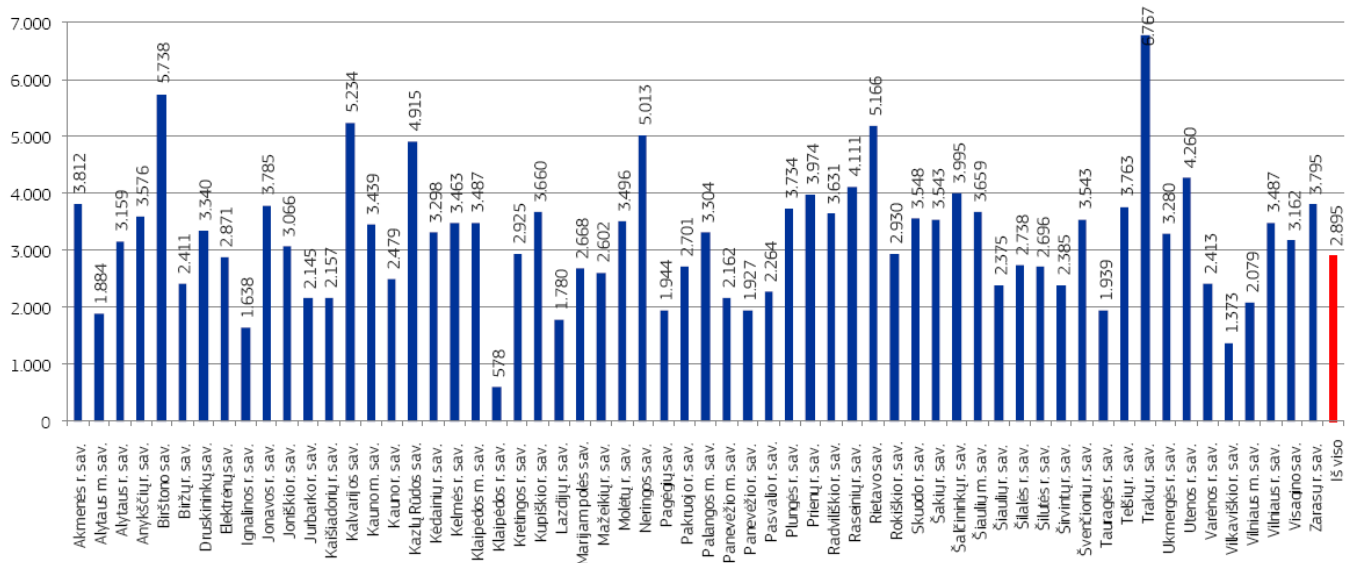
1.5. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų finansavimas

Ankstesniame poskyryje buvo išsiaiškinta, kad neformaliojo vaikų švietimo paslaugas teikia įvairios neformaliojo vaikų švietimo valstybinės, savivaldybių mokyklos, vaikų ir jaunimo klubai, laisvalaikio užimtumo centrai, taip pat privatūs teikėjai, turintys teisę vykdyti neformalųjį vaikų švietimą. Analizuojant neformaliojo vaikų švietimo paslaugų finansavimo aspektus, visų pirmą tikslinga detalčiau apžvelgti valstybinių ir savivaldybių neformaliojo vaikų švietimo teikėjų finansavimo situaciją šalyje.

Kadangi be Kvieskienės ir kt., tyrimo *Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudų ir prieinamumas* (2006) ir *Estep Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos projekto išplėstinio poveikio vertinimo* (2011) daugiau tyrimų, analizuojančių neformaliojo vaikų švietimo mokyklų finansavimo situaciją nėra, plačiau apžvelgsime šių atliktų tyrimų gautus rezultatus.

Neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, kurių steigėjas yra savivaldybė, yra finansuojamos iš valstybės, savivaldybių biudžetų, taip pat kitomis lėšomis, pvz. tėvų lėšomis bei rėmėjų parama. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos projekto išplėstiniam poveikio vertinime (2011) skelbiama, jog neformaliojo vaikų švietimo mokykloms 2009 m. iš viso skirtos lėšos sudarė 267,2 mln. Lt, iš kurių didžiausią dalį (90,6 proc) - savivaldybių biudžetų lėšos. Valstybės biudžeto lėšos sudarė 3 proc., kitos (tėvų, rėmėjų) lėšos - 6,4 proc. Vienam neformaliojo vaikų švietimo mokyklos ugdytiniui 2009 m. buvo skiriama vidutiniškai 2,895 Lt per metus ugdymo ir ūkio lėšų. Didelis skirtumas atsiranda savivaldybėse vertinant neformaliajame švietime vienam vaikui skiriamą finansavimą (žr. 6 pav.).

Paveiksle galima matyti, jog neformaliojo švietimo finansavimo situacija šalies savivaldybėse yra labai nevienoda:

Šaltinis: LR neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos projekto išplėstinis poveikio vertinimas, 2011, p. 12

6 pav. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų lėšos vienam vaikui per metus pagal savivaldybes

Neformaliojo vaikų švietimo lėšos vienam vaikui atskirose savivaldybėse skiriamos labai netolygiai ir skiriasi iki 10 kartų - Klaipėdos r. savivaldybėje jos sudaro 578 Lt, o Trakų r. savivaldybėje – net 6,767 Lt per metus. Ypač mokinio išlaikymas brangesnis mažose savivaldybėse, nes neformaliojo vaikų švietime dalyvaujančių vaikų dalis jose yra santykinai maža, pvz., Trakų rajone - 10 proc. Šiuos skirtumus dažniausia lemia neformaliajam vaikų švietimui skiriamų lėšų santykis su savivaldybės švietimo biudžetu ir neformaliojo vaikų švietimo mokyklų programų populiarumas.

Labai svarbu, kokią savivaldybės švietimo biudžeto dalį sudaro išlaidos vaikų neformaliajam švietimui. Kvieskienės ir kt., atlikto tyrimo *Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudų ir prieinamumas* (2006) ataskaitoje nustatyta, jog vidutiniškai neformaliajam vaikų švietimui šalyje skirta 7,2 proc. savivaldybių švietimo biudžeto, tačiau atskirose savivaldybėse ši dalis svyruoja nuo 2,2 proc. iki 23,4 proc. Taip pat skiriasi miesto ir rajono savivaldybių neformaliajam vaikų švietimui skiriamos lėšos. Miesto tipo savivaldybių mokyklinio amžiaus vaikams skiriamos neformaliojo švietimo lėšos beveik dvigubai viršija rajono tipo savivaldybėse skiriamas lėšas. Remiantis šiais duomenimis galima teigti, jog skirtingas neformaliojo švietimo finansavimas savivaldybėse pažeidžia vaiko teises į vienodos apimtį neformaliojo švietimo paslaugas bei taip pat neužtikrina vaikams neformaliojo švietimo paslaugų lygių prieinamumo galimybių.

Didžioji dalis valstybės ir savivaldybės lėšų, skirtų neformaliajam vaikų švietimui, tenka formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokykloms, kuriose sistemingai gilinamos tam tikros srities žinios,

kryptingai lavinami gebėjimai bei įgyjamos papildomos dalykinės kompetencijos. Remiantis Kvieskiene ir kt. (2006), šiose specializuotose neformaliojo švietimo mokyklose muzikos krypties programų yra vykdoma daugiausiai (64 proc.). Muzikos krypties programos labiau orientuotos į individualius užsiėmimus, kuriuose dirba didelis skaičius pedagogų, todėl muzikinis mokinių ugdymas kainuoja sąlygiškai brangiausiai. Pedagogų atlyginimai bei socialinio draudimo įmokos sudaro apie 90 proc. šių specializuotų mokyklų išlaidų. Ugdymo procesui organizuoti ir tobulinti (mokymosi aplinkai formuoti, ilgalaikiam turtui ir mokymo priemonėms įsigyti) lieka tik kiek daugiau nei 5 proc. savivaldybės skiriamų lėšų. Didžiausią dalį savivaldybių skiriamų lėšų neformaliojo švietimo mokyklos sunaudoja darbo užmokesčiui padengti. Mažas grupių užpildymas lemia sąlyginai didelius mokinio neformaliojo ugdymo kaštus. Kvieskienės tyrimo duomenimis (2006), muzikos mokyklų mokinių ugdymo kaštai apie 2,5 karto viršija dailės, meno ar sporto neformaliojo švietimo mokyklų kaštus. Todėl neformaliojo vaikų švietimo, orientuoto į formalųjį švietimą papildančias mokyklas, finansavimas, yra palyginti brangus bei neprisideda prie neformaliojo vaikų švietimo teikėjų tinklo plėtros.

Neformaliojo vaikų švietimo teikėjų veikla finansuojama ir valstybės lėšomis, kurios pasiekia savivaldybes, o vėliau per mokinio krepšėlį neformaliojo vaikų švietimo mokyklas. Remiantis *mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodika (2012)* priklausomai nuo savivaldybių (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Palangos, Alytaus miestų, Marijampolės ir Visagino savivaldybės) 5 proc., kitų savivaldybių - 6 proc. atitinkamiems metams joms skirtų mokinio krepšelio lėšų savivaldybės gali panaudoti nustatyta tvarka tam tikroms mokymo reikmėms tenkinti, tame tarpe skirti neformaliajam vaikų švietimui, papildančiam bendrąsias pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas. Mokinio krepšelio apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos priede rekomenduojama neformaliojo vaikų švietimo veiklai finansuoti skirti iki 5 Lt per mėnesį vienam vaikui. Šią sumą remiantis mokinio krepšelio metodika savivaldybės gali skirti bendrojo lavinimo mokyklose, o taip pat kitose viešosiose neformaliojo vaikų švietimo įstaigose neformaliojo vaikų švietimo veiklai organizuoti.

Neformaliajam vaikų švietimui iš bendrojo ugdymo plano yra skirtos 2 valandos, kurios finansuojamos iš pagrindinės mokinio krepšelio dalies: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Palangos, Alytaus miestų, Marijampolės ir Visagino savivaldybėse iš 95 proc., o kitose savivaldybėse - iš 94 proc. atitinkamiems metams joms skirtų mokinio krepšelio lėšų. Kadangi šios lėšos yra skirtos tik bendrojo ugdymo mokyklose organizuojamam neformaliojo vaikų švietimo veikloms (nurodoma neformaliojo švietimo koncepcijoje 2012), toliau jos nevertinamos kaip neformaliojo vaikų švietimo mokyklų ar kitų neformaliojo švietimo įstaigų finansavimo šaltinis.

Savivaldybėse neformaliojo vaikų švietimo veiklą teikia ir privatūs teikėjai. Remiantis atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistemos (AIKOS) duomenimis, 2012 m. rugsėjo mėnesį šalyje

veikė 48 privačios ir bendruomeninės neformaliojo vaikų švietimo mokyklos. Privatūs neformaliojo švietimo paslaugų teikėjai, palyginti su savivaldybių įsteigtomis neformaliojo vaikų švietimo mokyklomis, veikia skirtingomis finansavimo sąlygomis. Šie teikėjai negauna finansavimo iš savivaldybių biudžetų ir finansuojami iš mokinių tėvų ar jų globėjų lėšų, pastariesiems apmokant neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus. Kadangi neformalus vaikų švietimas orientuotas daugiau į formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklas, kryptingai lavinančias mokinių gabumus bei gebėjimus, trūksta neformaliojo vaikų švietimo programų, orientuotų į vaiko gyvenimo įgūdžių, asmeninių, socialinių kompetencijų ugdymą. Vieni iš šių neformaliojo vaikų ugdymo paslaugų teikėjų galėtų tapti privačios neformaliojo švietimo mokyklos. Atsižvelgiant į tai turėtų būti sudaromos lygios sąlygos valstybių, savivaldybių ir privatiems neformaliojo švietimo teikėjams teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas ir gauti finansavimą. Tokiu būdu galėtų būti didinamas privačių ir kitų neformaliojo vaikų švietimo teikėjų skaičius savivaldybėse.

Apibendrinant galima teigti, jog neformaliojo vaikų švietimo finansavimas šalies savivaldybėse yra labai skirtingas. Kiekvienoje savivaldybėje neformaliojo vaikų švietimo lėšos vienam vaikui skiriamos labai įvairiai, pažeidžiant vaiko teises į vienodos apimties neformaliojo švietimo veiklas. Didžioji dalis savivaldybės skiriamų lėšų orientuotos į viešojo sektoriaus formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklas. Šis neformaliojo vaikų švietimo finansavimo kelias yra brangus dėl aukštų ugdymo kaštų, tarp kurių išsiskiria muzikos krypties programos. Siekiant palaikyti muzikos programų tolygų vystymąsi lyginant su kitų kryptių programomis, joms tenka žymiai didesnė išlaidų dalis lyginant su kitomis viešojo sektoriaus finansuojamomis formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklomis. Didelės šių neformaliojo švietimo paslaugų teikimo išlaidos lemia atitinkamus barjerus privatiems subjektams ateiti į šių paslaugų teikimo rinką. Todėl, esant ribotam viešojo sektoriaus biudžetui, savivaldybių švietimo politika, kuri yra pagrindinis veiksnys, lemiantis neformaliojo švietimo finansavimą, yra nepalanki neformaliojo švietimo teikėjų tinklo plėtrai bei naujų teikėjų atsiradimui.

1.6. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijai

Siekiant būti konkurencingoms neformaliojo vaikų švietimo įstaigoms svarbu, jog jų teikiamos paslaugos atitiktų kuo didesniai skaičiui potencialiai šias paslaugas norinčių ir galinčių vartoti vaikų (Ugdymo plėtotės centras). Čia svarbų vaidmenį vaidina neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos kriterijai: paslaugų kaina, neformaliojo švietimo teikėjų vieta, informacijos sklaida ir kt. Kriterijai išskirti remiantis šių autorių atliktais tyrimais: Kvieskienės ir kt., (2006), Merkio ir kt., (2006), Ignatavičiaus ir kt., (2003). Neformaliojo švietimo paslaugas teikiančios mokyklos siekia gerinti visus šiuos paslaugų kriterijus, kurie aktualūs šių paslaugų vartotojams (vaikams ir jų tėvams). Tačiau, esant ribotoms

finansavimo galimybėms, šių kriterijų gerinimas turi efektyvumo ribas, kurias peržengus, mokyklos teikiamų paslaugų bendra vertė gali sumažėti (Pareto principas) (Snieska ir kt., 2008). Todėl šių paslaugų teikėjai – įvairios neformaliojo švietimo įstaigos, norėdamos būti patrauklios vartotojams ir veikti efektyviai, turi nuolat vertinti savo veiklą ir teikiamas paslaugas. Šiuo tikslu racionalu vertinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos kriterijus. Pasak Vaicekauskienės (2007), kriterijai - tai, kuo remdamiesi priimame vertinamuosius sprendimus. Jų forma gali būti labai įvairi – nuo abstraktaus idealo, vertybės iki labai konkretaus standarto ar mato. Šiuo atveju svarbu apibrėžti tokius kriterijus, kurie leistų įvertinti neformaliojo vaikų švietimų paslaugų pasiūlą ir įgalintų įvertinti jos pokyčius.

Mokslinėje literatūroje vyrauja tyrimai, kuriuose analizuojami įvairūs neformaliojo vaikų švietimo paslaugų prieinamumo kriterijai iš vartotojo pusės (Kvieskienė ir kt., (2006), Ruškus ir kt., (2008), Merkys ir kt., (2006), Ignatavičius (2003)). Tyrimų, kuriuose būtų analizuojama pasiūlos pusė, šio darbo autorei beveik nepavyko rasti. Darant prielaidą, jog remiantis naująja viešosios vadybos koncepcija, turima orientuotis į vartotoją, neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą galima vertinti iš priešingos pusės lyginant su prieinamumo kriterijais pvz., jei paslaugos prieinamumą įtakoja paslaugos „*geografinis prieinamumas*“, tai teikėjui vertinant savo paslaugas svarbu įvertinti paslaugų „*geografinį išsidėstymą, tinklo dydį, tankį ir pan*“. Šiuo atveju pasiūla ir paklausa turi sąlyčio taškus, kuriais remiantis kiekvienam prieinamumo kriterijui galima rasti/apibrėžti atitinkamą pasiūlo vertinimo kriterijų. Šiuo Bagdonienės (2009) aprašytų principu, remiantis įvairiais neformaliojo švietimo tyrimais,⁶ toliau apibrėžiami pagrindiniai neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos kriterijai, kurie gali būti grupuojami į tris kriterijų grupes:

1. *informacijos sklaida;*
2. *ugdymo proceso organizavimas;*
3. *geografinis išsidėstymas (vieta).*

Šiose kriterijų grupėse esančiais vertinimo kriterijais galima apibrėžti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą bei įvertinti galimus jos pokyčius. Kiekvienas šių kriterijų toliau apibrėžiamas atskirai.

1. Informacijos sklaidos kriterijų grupė

Informacijos sklaidos kriterijų grupę sudaro šie neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijai: naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas, informacijos sklaidos priemonių efektyvumas ir teikėjų bei jų teikiamų paslaugų žinomumas.

⁶ „Popamokinės veikos veiksmingumas“ VPU, 2003; „Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas“ Vilnius, VPU, 2006; „Mokymosi prieinamumas Vilniaus rajono gyventojams“ Kaunas, 2006; „Mokiniai, dalyvaujantys neformaliajame švietime“ 2008.

Naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas. Siekiant pritraukti neformaliojo švietimo paslaugų vartotojus, mokykloms svarbu kleisti informaciją apie savo veiklą ir teikiamas paslaugas. Didesnis skleidžiamos informacijos kiekis leidžia tikėtis didesnės teikiamų paslaugų paklausos, t. y. didesnio vaikų skaičiaus ir tarp jų gabesnių vaikų. Tam gali būti panaudotos įvairios informacijos priemonės: skelbimai laikraščiuose, interneto tinklapiuose, skelbimų lentose, mokytojų iniciatyva, bukletai, lankymasis pas potencialius vartotojus (vaikus) ir t. t. Šiomis priemonėmis teikėjai siekia supažindinti kuo didesnę vaikų ir jų tėvų skaičių su jų vykdoma veikla. Kartu tai prisideda prie teikėjų veiklos populiarinimo, kurio dėka į užsiėmimus siekiama pritraukti didesnę vaikų skaičių. Taigi, svarbu išsiaiškinti, kokias konkrečias priemones naudoja neformaliojo vaikų švietimo įstaigos.

Informacijos sklaidos priemonių efektyvumas – didelė informacijos sklaidos priemonių įvairovė dar negarantuoja vartotojų pritraukimo į neformaliojo švietimo užsiėmimus efektyvumo. Skirtingos priemonės turi skirtingus jų naudojimo kaštus, panaudojimo galimybes ir pritraukia skirtingą vartotojų skaičių. Todėl šis kriterijus leidžia išsiaiškinti, kurios iš neformaliojo vaikų švietimo įstaigų naudojamų priemonių yra efektyviausios.

Teikiamų paslaugų žinomumas – siekiant pritraukti neformaliojo vaikų švietimo vartotojus, svarbu imtis priemonių, jog potencialius žinotų apie šių paslaugų teikėjus ir jų teikiamas paslaugas. Todėl šiuo kriterijumi siekiama išsiaiškinti koks atitinkamos neformaliojo vaikų ugdymo teikėjo žinomumas jo paslaugų vartotojų tarpe pačių teikėjų požiūriu.

Apibendrinant šiuos kriterijus galima teigti, jog visi šie kriterijai leidžia įvertinti neformaliojo vaikų švietimo įstaigų veiksmus ir jų efektyvumą, siekiant pritraukti vartotojus. Pirmuoju kriterijumi išsiaiškiname tam naudojamą priemones, antruoju ir trečiuoju išsiaiškiname jų efektyvumą.

2. Neformaliojo vaikų ugdymo proceso organizavimo kriterijų grupė

Šią pasiūlos vertinimo kriterijų grupę sudaro šie kriterijai: paslaugų kaina, materialinė bazė, užsiėmimų laiko lankstumas ir pedagoginio personalo išteklių.

Paslaugų kaina. Vienas svarbiausių neformaliojo švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijų yra šių paslaugų kaina. Aukšta ar žema, neformaliojo vaikų švietimo paslaugų kaina tiesiogiai įtakoja šių paslaugų prieinamumą vartotojams, t. y. vaikams ir jų tėvams (Ignatavičius ir kt., 2003; Kveskienė ir kt., 2006). Mažesnė kaina sukuria didesnes galimybes didesnei daliai vartotojų lankyti užsiėmimus, kartu plėsti pasiūlą ir atvirkščiai.

Neformaliojo ugdymo lankymo kaina vartotojui be paties mokėjimo už mokslą (jei jis mokamas) susideda ir iš kitų veiksnių: reikalingo turėti inventoriaus kainos, transporto išlaidų, specialios aprangos ir kt. Šios kainos mažėjimas leidžia atsirasti prielaidoms didėti paklausai ir dėl to plėstis neformaliojo

švietimo paslaugų pasiūlai. Todėl, analizuojant neformaliojo švietimo paslaugų pasiūlą ir jos pokyčius, svarbu įvertinti, kokios yra galimybės pasiūlos teikėjams mažinti kainas ir įvertinti jų kitimo perspektyvas.

Materialinė bazė. Turima ir/ar disponuojama materialinė bazė ir inventorius įgalina atitinkamų neformaliojo vaikų švietimo paslaugų organizavimą ir vykdymą. Kuo ji geresnė ir geriau atitinka poreikius, tuo kokybiškesnės paslaugos gali būti teikiamos. Poreikius atitinkanti materialinė bazė taip pat yra svarbus veiksnys, siekiant pritraukti vaikus mokytis ir efektyviai vystyti jų lavinamus gebėjimus. Atsižvelgiant į tai, jog kiekviena įstaiga turi ribotą biudžetą, ji turi apsispręsti, kiek išlaidų gali skirti materialinės bazės gerinimui, jog mokyklos veikla galėtų teikti daugiausiai naudos. Todėl, analizuojant neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą, svarbu įvertinti mokyklų turimos materialinę bazės pakankamumą, jos poreikių tenkinimo lygį bei galimus jos pokyčius, t. y. kokie mokyklos teikiamų paslaugų aspektai pirmiausia būtų keičiami, pasikeitus mokyklų finansavimo dydžiui.

Užsiėmimų laiko lankstumas. Kiekviena neformaliojo vaikų švietimo įstaiga yra papildomo ugdymo įstaiga, kuri sustiprina atitinkamas formaliojo švietimo sritis. Formaliojo ugdymo įstaigoms esant pirminėms, neformaliojo švietimo įstaigos, siekdamos vykdyti savo veiklą, turi derintis prie vaikų poreikių. Vienas jų – turėti galimybę pasiūlyti tokį užsiėmimo laiką, kuris leistų pritraukti pakankamą skaičių paslaugos vartotojų. Tyrime „Popamokinės veiklos veiksmingumas“ (2003) nustatyta, jog įtempta mokinių dienotvarkė, laiko trūkumas apsunkina vaikų dalyvavimą neformaliojo vaikų švietimo veikloje, ypač vyresnių klasių mokiniams. Todėl neformaliojo ugdymo pamokas reikia derinti su formaliojo švietimo pamokų laiku, transporto tvarkaraščiais, asmeniniais vaikų pageidavimais ir t. t. Todėl šiuo kriterijų siekiama išsiaiškinti kaip konkrečiai neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai prisiderina prie savo paslaugų vartotojų, t. y. vaikų ir kaip tai veikia jų veiklą.

Pedagogų personalo ištekliai. Vienas svarbiausių neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos dėmenų – pedagogai/treneriai, kurie ugdo vaikus. Kadangi daugelis neformaliojo švietimo veiklų yra kontaktinės, t. y. mokytojai tiesiogiai moko vaikus, nuo jų darbo kokybės daug priklauso vykdomų užsiėmimų lygis. Tai leidžia daryti prielaidą, jog personalo atrankai ir mokytojų kompetencijų ugdymui turi būti skiriamas didelis dėmesys. Todėl šiuo kriterijumi siekiama išsiaiškinti, su kokiomis problemomis dėl pedagoginio personalo susiduriama, kokią mokytojų darbo specifiką, kokios personalo kompetencijų ugdymo galimybės bei kokie numatomi jų darbo pokyčiai įgyvendinus neformaliojo vaikų švietimo reformą.

Apibendrinant neformaliojo vaikų ugdymo proceso organizavimo kriterijų grupės kriterijus galima teigti, jog šios grupės kriterijai apima didžiausią dalį visų paslaugų pasiūlos analizės aspektų nuo paslaugų kainų iki pedagoginio personalo išteklių valdymo. Visų šių aspektų išnagrinėjimas leidžia

išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą ir galimus jos pokyčius, ketinant įgyvendinti šios švietimo srities reformą.

3. Geografinio išsidėstymo (vietos) kriterijų grupė

Paskutinę pasiūlos vertinimo kriterijų grupę sudaro šie kriterijai: neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklo pakankamumas, veiklos integracija su viešuoju transportu.

Neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklo pakankamumas. Vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių neformaliojo vaikų švietimo paslaugų plėtrą, tinkama vieta, kuri būtų patogi paslaugų vartotojams ir užtikrintų pakankamą vartotojų skaičių. Todėl teikėjams svarbu veikti toje vietoje ir/arba turėti tokį paslaugų teikimo tinklą, jog galėtų veikti norimu paslaugų apimtį lygiu. Todėl šiuo kriterijų siekiama išsiaiškinti kaip neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai vertina savo geografinę padėtį, vaikų pritraukimo į būrelius atžvilgiu bei kokius galimus pokyčius jie šioje srityje darytų, ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformą.

Veiklos integracija su viešuoju transportu. Neformaliojo vaikų švietimo įstaigos vietos problemas galima spręsti panaudojant viešojo transporto galimybes. Kuo iš toliau vaikams yra patogiau, naudojantis viešuoju transportu, pasiekti mokyklą, tuo įstaigos veiklos zona didesnė. Tai leidžia teigti, jog mokyklos veiklos integracija su viešuoju transportu pvz., pamokų laikas derinamas su transporto tvarkaraščiais, yra svarbus veiksnys, formuojant teikiamų paslaugų pasiūlą. Todėl šiuo kriterijumi siekiama išsiaiškinti kiek neformaliojo vaikų švietimo teikėjai bendradarbiauja su savivaldybe siekiant išspręsti šį klausimą, ar atitinkamai derina savo veiklą prie viešojo transporto tvarkaraščių bei kokius konkrečius pokyčius šioje srityje paskatins minėta reforma.

Apibendrinant neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos geografinio išsidėstymo kriterijų grupės kriterijus galima teigti, jog jie įgalina įvertinti kiek neformaliojo ugdymo įstaigų veikla tenkina šių mokyklų pokyčius, kokius savo veikloje jie planuoja atlikti, siekiant padidinti savo teikiamų paslaugų pasiūlą bei kaip bendradarbiaujant su viešojo transporto kompanijos ar prie jų prisiderinant yra sprendžiamos vaikų atvežimo į būrelius ir parvežimo namo problemos.

Apibendrinant neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos kriterijus galima teigti, jog kompleksinis jų panaudojimas, vertinant neformaliojo vaikų ugdymo mokyklų pasiūlą, įgalina visapusiškai įvertinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasirinktoje vietovėje pasiūlą ir jos pokyčius.

1.7. Neformaliojo vaikų švietimo finansavimas mokinio krepšelio principu

Siekiant pakeisti esamą netolygią neformaliojo švietimo finansavimo situaciją ir suteikti tiek valstybės finansuojamiems, tiek ir privatiems subjektams vienodas galimybes dalyvauti, teikiant neformaliojo vaikų švietimo paslaugas, ketinama visoje šalyje įvesti neformaliojo mokinio krepšelio finansavimo principą. Mokinio krepšelio apskaičiavimo ir paskirstymo metodikoje (2012) 2 punkte nurodoma, jog mokinio krepšelis - tai lėšos, skiriamos vienam sutartiniam mokiniui vienu metų mokymo reikmėms. Tai mokyklų finansavimo modelis, kai pinigai yra paskirstomi pagal tai, kiek mokykloje mokosi mokinių. Kuo didesnis besimokančiųjų mokinių skaičius mokymo įstaigoje, tuo didesnis finansavimas jai skiriamas. Mokyklos keitimo atveju, pinigai „seka“ paskui mokinį į kitą švietimo įstaigą. Todėl mokinio krepšelio modelis kitaip dar vadinamas „pinigai paskui mokinį“ finansavimo modeliu. Metiniame švietimo ir mokslo ministerijos pranešime *Lietuvos švietimas. Tik faktai. (2010)* skelbiama, jog mokinio krepšelis prisideda prie teisingesnio valstybės lėšų paskirstymo - tolygų ir nešališką lėšų skyrimą kiekvienam mokiniui - ir padeda įgyvendinti švietimo prieinamumo visiems siekį. Šis švietimo finansavimo modelis suteikia daugiau pasirinkimo galimybių mokiniams ir jų tėvams, o taip pat kuria švietimo rinką, skatina konkurenciją tarp mokyklų ir jų pastangas dirbti geriau bei pasiūlyti daugiau paslaugų.

Laipsniškai įgyvendinti lėšų paskirstymo metodikos principą „pinigai paskui mokinį“ (mokinio krepšelių) visose švietimo sistemos grandyse buvo vienas iš valstybinės švietimo strategijos 2003 - 2012 m. nuostatose iškeltų tikslų. Strategijoje skelbiama, jog esminiai Lietuvos švietimo sistemos pokyčiai padėtų didinti švietimo sistemos efektyvumą, išplėstų švietimo prieinamumą, užtikrintų šiuolaikinės visuomenės poreikius atitinkančią švietimo kokybę. Finansavimo principo „pinigai paskui mokinį“ įgyvendinimas pradėjo nuo bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos 2003 m., priešmokykliniam ugdymui ir profesiniam mokymui šis principas pradėtas taikyti toliau nuo 2004 m., aukštajame moksle - nuo 2009 m., ikimokykliniame ugdyme - nuo 2011 m. Planuota, jog neformaliojo vaikų švietimo krepšelis užbaigs pradėtą krepšelio taikymo procesą švietimo sistemoje ir jau 2012 m. visoje švietimo sistemoje finansavimo principas „pinigai paskui mokinį“ taps vyraujančiu. Pagrindiniai neformaliojo vaikų švietimo mokinio krepšelio įvedimo tikslai skelbiami ŠMM metiniame pranešime *Lietuvos švietimas. Tik faktai. (2010, p.146)*:

- didinti neformaliojo vaikų švietimo prieinamumą visiems mokiniams neatsižvelgiant į jų šeimos socialinę - ekonominę padėtį ir gyvenamąją vietą. Įtraukti į neformalųjį švietimą daugiau vaikų;
- užtikrinti kiekvieno vaiko atžvilgiu teisingą finansavimą;

- mažinti dalyvaujančių neformaliajame švietime mokinių skaičiaus ir finansavimo disproporcijas;
- didinti neformaliojo vaikų švietimo veiklų įvairovę;
- gerinti neformaliojo vaikų švietimo kokybę;
- didinti mokinių galimybes rinktis poreikius atitinkančią veiklą.

Išanalizavus šiuos tikslus galima teigti, jog reforma pirmiausia siekiama paskatinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų plėtrą, t. y. paskatinti naujų teikėjų atsiradimą ypač iš privataus sektoriaus pusės, užtikrinant tam tikro lygio finansavimą, pritraukus atitinkamą skaičių vaikų, tuo sukuriant prielaidas didėti neformaliojo vaikų prieinamumo didėjimui.

Švietimo ir mokslo ministerija 2011 m. spalio mėnesį inicijavo ES lėšomis finansuojamo projekto „Pasirenkamojo vaikų švietimo finansavimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse“ įgyvendinimą. Šiuo projektu siekiama tobulinti Lietuvos neformaliojo vaikų švietimo sistemą, siekiant gerinti veiklų prieinamumą ir įvairovę. Projekto lėšomis yra sukurtas neformaliojo arba kitaip dar vadinamo pasirenkamojo vaikų švietimo finansavimo modelis, vykdomas krepšelio principu. Pagal finansavimo modelį vienam vaikui per mėnesį yra skiriamas 100 Lt dydžio krepšelis, kurį jis galės skirti pasirenkamiems akredituotiems ir turintiems licencijas neformaliojo ugdymo paslaugų teikėjams: vaikų centrums, būreliams, visuomeninėms, nevyriausybinėms organizacijoms, privatiems asmenims. Taip pat pabrėžiama, jog jeigu mokinys ugdysis pagal kelias neformaliojo ugdymo programas, jam bus skiriama viena 100 Lt suma mėnesiui tik vienai iš pasirinktų ugdymo programų. Remiantis Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos 16 punktu neformaliojo vaikų švietimo mokinio krepšelio lėšos gali būti naudojamos šioms mokymo reikmėms:

- darbo užmokesčiui pagal ugdymo planą ir socialinio draudimo įmokoms, ugdymo procesui organizuoti ir valdyti;
- mokymo priemonėms (vadovėliams, metodinėms priemonėms, instrumentams, inventoriui ir kitoms) ir kitoms mokymo reikmėms;
- ugdymo procese dalyvaujančių asmenų, t. y. pedagogų kvalifikacijai tobulinti;
- informacinėms ir komunikacinėms technologijoms (IKT) diegti ir naudoti (internetui diegti ir naudoti, duomenų bazėms, elektroniniams dienynams tvarkyti, IKT aptarnaujantiems darbuotojams už darbą mokėti ir kitoms išlaidoms, susijusioms su IKT).

Apibendrinant galima teigti, mokinio krepšelio lėšos gali būti panaudojamos visos neformaliojo vaikų švietimo teikėjų pagrindinėms veikloms: mokymų vykdytojo atlyginimui apmokėti, jų kvalifikacijai kelti, mokymo priemonės įsigyti, materialiniai bazei sukurti ir komunikacijos priemonės finansuoti.

Visi neformaliojo švietimo teikėjai, nepriklausomai nuo jų juridinio statuso, galės gauti finansavimą, tačiau, kaip skelbiama ugdymo plėtotės centro tinklapyje, šis krepšelis negalės būti skiriamas bendrojo ugdymo mokykloms, nes jose vykstantys neformaliojo švietimo būreliai finansuojami iš bendrajam ugdymui skiriamo mokinio krepšelio. Šis finansavimo modelis leis įtraukti į prasmingas ugdymo veiklas dvigubai daugiau vaikų negu buvo iki šiol. Estep neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos išplėstinio poveikio vertinime (2011) skelbiama, jog įvairius neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus lankė 22 proc. visų bendrojo ugdymo mokyklų vaikų. Planuojama, jog keičiant finansavimą į „pinigai paskui vaiką“ vaikams galėtų atsirasti daugiau galimybių pasirinkti jų pomėgius atitinkantį užsiėmimą, taip pat į neformaliojo ugdymo veiklas įsitrauks apie 50 proc. šalies vaikų. Kartu tai bus paskata neformaliojo švietimo teikėjų paslaugų plėtrai ir įvairovei.

Taip pat kartu su nauju finansavimo modeliu sukurta „PAKIS“ eksperimentinė elektroninė informacinė duomenų bazė, kurioje visi neformaliojo švietimo teikėjai galės skelbti ŠMM Ugdymo plėtotės centru akredituotas bei patvirtintas neformaliojo vaikų švietimo programas. Šiuo metu yra sukurta bandomoji elektroninės informacinės sistemos „PAKIS“ versija, kuria gali pasinaudoti vaikai ir jų tėvai keturiose šalies savivaldybėse, kuriose yra vykdomas bandomasis projektas. Vaikai ir jų tėvai gali rinktis savo poreikius geriausią atitinkančią ir labiausia patinkančią neformaliojo vaikų švietimo programą neformaliojo švietimo programų duomenų bazėje. Rezervuojant vietą pasirinktoje neformaliojo švietimo programoje mokiniai ar jų tėvai t. p. registruojasi elektroninėje „PAKIS“ sistemoje, nurodydami savo kontaktinius duomenis bei kitą reikiamą informaciją. Paminėtina, jog visiems neformaliojo vaikų švietimo teikėjams: valstybinėms, savivaldybių, privačioms įstaigoms yra sudaromos lygios galimybės skelbti savo vykdomas neformaliojo švietimo programas šioje duomenų bazėje bei gauti šioms programoms finansavimą tuo atveju, jei jų užsiėmimai bus pasirinkti vaikų. Ši nauja elektroninė informacinė sistema ne tik palengvintų bei praplėstų vaikų (jų tėvų) informuotumą apie vykstančias neformaliojo švietimo veiklas, padidintų šių veiklų pasirenkamumo galimybę, bet ir atskleistų realią neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos situaciją savivaldybėse.

Nauja neformaliojo vaikų švietimo elektroninė informacijos sistema bei finansavimo tvarka nuo 2012 m. spalio 1 d. pradėta įgyvendinti konkurso būdu atrinktose keturiose šalies savivaldybėse: Anykščių, Klaipėdos, Panevėžio rajonų ir Panevėžio miesto savivaldybėse. Planuojama, jog sėkmingai įgyvendinus „Pasirenkamojo vaikų švietimo finansavimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse“ projektą numatytose keturiose savivaldybėse, bus parengtos rekomendacijos dėl finansavimo modelio diegimo visoje šalyje. Įgyvendinus šį projektą, planuojama, kad bus racionaliau ir veiksmingiau panaudojamos neformaliajam (pasirenkamajam) švietimui skiriamos valstybės ir

savivaldybių lėšos. Įdiegta elektroninė duomenų bazė bei finansų valdymo sistema leis veiksmingiau valdyti informaciją apie neformaliojo švietimo situaciją bei lėšas.

Apibendrinant galima teigti, jog sukurtas eksperimentinis modelis „Pasirenkamojo vaikų švietimo finansavimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse“ finansuojamas mokinio krepšelio principu prisidės prie lygių galimybių pasirinkti norimą neformaliojo ugdymo įstaigą, neformaliojo švietimo programą, neformaliojo švietimo teikėjams, nepriklausomai nuo jų juridinio statuso ir veikos formos - gauti papildomų lėšų neformaliojo vaikų švietimo paslaugoms plėtoti. Mokinio krepšelio principu grindžiama finansavimo sistema turės užtikrinti, kad lėšas neformaliojo vaikų švietimo veiklai vykdyti galėtų gauti mokinių pasirinkti ir valstybės nustatytus reikalavimus atitinkantys paslaugų teikėjai. Tokiu būdu būtų kuriama neformaliojo švietimo paslaugų įvairovė, labiau atitinkanti skirtingus vaikų ir tėvų interesus, skatinama konkurencija tarp neformaliojo švietimo teikėjų bei didinamas vaikų ir tėvų informuotumas apie neformaliojo vaikų švietimo programų įvairovę.

Tikimasi kad neformaliojo vaikų švietimo paslaugų finansavimas pagal naująjį principą turėtų tobulinti visą neformaliojo vaikų švietimo sistemą ir jos funkcionavimą bei prisidėtų prie jos vystymosi.

1.8. Skyriaus apibendrinimas

Neformalus vaikų švietimas talpina savyje vaikų švietimo sąvoką, kuri gali būti apibrėžiama kaip *asmenų iki 18 metų įvairių formų ugdymas, suteikiant jiems atitinkamą išsilavinimą ir gebėjimus*. Neformaliojo vaikų švietimas atlieka daug asmenybės ugdymo funkcijų, tokių kaip, asmenybės lavinimas, auklėjimas, mokymas ir kiti. Ši veikla yra neprivaloma, vaikų ar jų tėvų laisvai pasirenkama, lankoma savo nuožiūra. Ilgą laiką neformaliojo vaikų švietimo sąvoka nebuvo aiškiai apibrėžta, todėl įvairiuose moksliniuose šaltiniuose buvo įvardijama skirtingai: popamokinė veikla, papildomas ugdymas, užklasinė veikla ir t. t. Sudėtinga buvo ir tai, jog teisiniuose dokumentuose trūko neformalųjį švietimą reglamentuojančių teisės aktų.

Neformalusis vaikų švietimas per įvairių vaiko kompetencijų lavinimą papildo formalųjį švietimą ir taip paruošia vaiką naujiems gyvenimo iššūkiams. Plėtojant neformalųjį švietimą vaikui siekiama sukurti palankiausias galimybes realizuoti savo gebėjimus, gabumus, atskleisti kūrybiškumą, įgauti naujų reikalingų socialinių, komunikacinių ir kitokių kompetencijų. Siekiama per neformaliojo vaikų švietimo veiklą formuoti visapusišką bei savarankišką asmenį, taip pat gerinti vaikų užimtumą. Todėl didelis dėmesys yra skiriamas neformaliajam švietimui, jo vaidmeniui ir jo atliekamoms funkcijoms.

Vykstant esminiams švietimo sistemos pokyčiams, kurių metu siekiama paruošti visuomenę naujiems iššūkiams bei galimybėms, o taip pati padėti jaunai asmenybei lanksčiai prisitaikyti prie greito dinamiško besikeičiančio gyvenimo, neformalusis švietimas įgauna vis didesnę reikšmę Lietuvos švietimo sistemoje. Viso to pasėkoje vyksta požiūrio į neformalųjį vaikų švietimą kaita, kuri sąlygoja didesnę visuomenės susirūpinimą dėl visaverčio sėkmingo jauno žmogaus ugdymo. Tam, kad prisitaikyti prie besikeičiančių visuomenės pokyčių reikia tobulinti visą Lietuvos švietimo sistemą bei didinti jos efektyvumą. Šioje vietoje neformaliojo vaikų švietimo, kuris ilgą laiką atlikęs papildomą, antraeilę švietimo funkciją, vaidmuo padidėjo. Jis ne tik papildė formalųjį švietimo programas, bet ir įdiegia tam tikrą naują požiūrį į patį ugdymo procesą, jo eigą, sukuria alternatyvias mokymosi galimybes. Ir nors ši veikla nėra privaloma, neformalus vaikų švietimas užpildo formaliojo vaikų švietimo spragas bei trūkumus ugdant asmeninius vaikų gebėjimus norima linkme. Todėl formuojantis naujiems visuomenės poreikiams ir vis labiau vertinant laisvą, savarankišką ir kūrybišką asmenybę šalia tradicinės formaliojo švietimo sistemos neformalusis švietimas užima vis reikšmingesnę vietą.

Nuo 2003 m. Lietuvos švietimo įstatyme neformalus švietimas apibrėžiamas kaip savarankiška švietimo sistemos dalis, apimanti ikimokyklinį, priešmokyklinį, kitą neformalųjį vaikų švietimą bei suaugusiųjų švietimą. Ten pat neformalus vaikų švietimas įvardijamas kaip švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas. Tai *mokyklinio amžiaus asmenų įvairiapusis įgūdžių, gebėjimų bei kompetencijų, padėsiančių sėkmingai veikti besikeičiančioje aplinkoje, ugdymas, taip suteikiant galimybę šiems asmenims tapti aktyviais visuomenės nariais.*

Norint didinti neformaliojo vaikų švietimo vaidmenį švietimo sistemoje, siekiama plėsti šių paslaugų pasiūlos įvairovę bei suteikti galimybę kuo didesniai vaikų skaičiui lankyti neformaliojo ugdymo užsiėmimus.

Siekiant atskirti neformaliojo vaikų švietimo programų rengimo, vykdymo ir kokybės užtikrinimo specifiką, nuo 2012 m. neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2012) neformaliojo vaikų švietimo programos yra skirstomos į dvi grupes: *neformaliojo vaikų švietimo*, kurio paskirtis ugdyti vaiko gyvenimo įgūdžius, asmenines, socialines ir kitas bendrąsias kompetencijas ir *formalųjį švietimą papildantį ugdymą*, kurio paskirtis pagal ilgalaikes programas sistemaiškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti gebėjimus ir įgūdžius bei suteikti asmeniui dalykinių bei bendrųjų kompetencijų.

Neformaliojo vaikų švietimo sistemą sudaro: organizatoriai – šalies savivaldybės, paslaugų teikėjai – įvairios viešosios ir privačios įstaigos, vartotojai – vaikai ir jų tėvai. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai yra neformaliojo vaikų švietimo ir kitos švietimo įstaigos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai. Tai gali būti įvairios viešosios ir privačios neformaliojo švietimo įstaigos, vaikų ir

jaunimo organizacijos, užimtumo centrai, klubai, muzikos, dailės, meno, sporto mokyklos, t. p. formaliojo švietimo mokyklose vykstanti neformaliojo švietimo veikla.

Neformaliojo vaikų švietimo paslaugos pasižymi tokiomis bendromis paslaugų savybėmis kaip heterogeniškumas, neapčiuopiamumas, aktyviu vartotojo dalyvavimu teikiant paslaugas, jos gaminamos ir teikiamos vienu metu, t. y. ugdymo proceso metu. Galima teigti, kad švietimo paslaugos nesukuria apčiuopiamo materialaus rezultato, nes įgytos žinios ir kompetencijos yra nematerialūs dalykai, jų negalima paliesti ar padėti ant lentynos. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugose vartotojo (vaiko) dalyvavimas švietimo paslaugos teikimo metu yra būtina paslaugos realizavimo sąlyga ir turi didelę reikšmę šios paslaugos gamybos rezultatui - vaiko pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikių tenkinimui bei visapusiškam asmenybės ugdymuisi.

Neformaliojo vaikų švietimo paslaugos kartu gali būti laikomos viešosiomis paslaugomis, jei jas teikia viešieji subjektai. Jos pasižymi pagrindinėmis viešųjų paslaugų savybėmis, jų teikimas ir prieinamumas visuomenei įstatymų nustatyta tvarka turi būti užtikrintas. Jos yra nedalomos, jomis besinaudojančių asmenų skaičius yra neribotas, jos teikia naudą tiek visai visuomenei, tiek atskiram visuomenės individui, nuo to jų vertė nesumažėja. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugos turi būti užtikrintos toms visuomenės grupėms, kurioms šių paslaugų teikimas yra numatytas, todėl šios paslaugos tenkina tam tikrų visuomenės grupių švietimo poreikius.

Neformalusis vaikų švietimas iš dalies yra finansuojamas iš valstybės, savivaldybių biudžeto ir tėvų mokesčio už mokslą. Neformaliojo vaikų švietimo įstaigos, kurių teisinė forma yra viešoji įstaiga, ar steigėjas yra savivaldybė, lėšas neformaliojo švietimo paslaugoms teikti gauna iš valstybės ir savivaldybių. Ši finansavimo apimtis skirtingose savivaldybėse skiriasi kelis kartus dėl skirtingų prioritetų nustatymo. Didžioji savivaldybių finansavimo dalis skiriama formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokykloms, kryptingai ugdančioms vaikus muzikos, dailės, kitose menų ar sporto srityse. Šis finansavimo būdas yra neefektyvus ta prasme, kad trūksta lėšų organizuoti didesnę veiklą pasiūlą, plėsti neformaliojo vaikų švietimo teikėjų tinklą, tokiu būdu didinant šių veiklų prieinamumą ir pasirenkamumo galimybes vaikams. Ne visi dėl individualių gabumų, gebėjimų gali įstoti į meno/muzikos mokyklas, todėl tam tikra dalis vaikų neturi galimybės dalyvauti neformaliojo švietimo veiklose. Privatiems teikėjams taip pat sudėtinga ateiti į rinką, kadangi jie savo veiklą organizuoja iš tėvų mokesčio už vaikų mokslą ir dėl to yra mažiau konkurencingi muzikos mokykloms, kuriose savivaldybės nustatytas mokestis už mokslą yra mažesnis. Todėl kiekviena savivaldybė sprendžia finansavimo klausimus skirtingai. Tai sukuria nepalankią ir netolygią situaciją šalyje, skiriant finansavimą neformaliajam švietimui, kartu tai mažina galimybes efektyviai plėtoti neformaliojo vaikų švietimo teikėjų tinklą.

Kiekvienoje savivaldybėje neformaliojo švietimo paslaugų teikėjų yra keletas, kiekvienas jų turi skirtingas paslaugos mokėjimo sąlygas, skiriasi mokyklų materialinės bazės stovis, užsiėmimų programos ir jų organizavimo tvarka. Be to, mokyklos savo veiklą vykdo skirtingose vietose. Tai leidžia teigti apie egzistuojančius kiekvienos neformaliojo vaikų švietimo mokyklos paslaugų pasiūlos skirtumus. Siekiant juos įvertinti, minėti skirtumai tampa neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos vertinimo kriterijais. Šiuos kriterijus galima skirstyti į tris kriterijų grupes: informacijos sklaidos, ugdymo proceso organizavimo ir geografinio išsidėstymo. Kompleksiškai panaudojant šiose grupėse esančius kriterijus, gali būti išsamiai išanalizuota neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūla ir įvertinti jos pokyčiai.

Siekiant tiek valstybiniam, tiek privatiems neformaliojo vaikų švietimo teikėjams suteikti vienodas sąlygas veikti neformaliojo švietimo srityje pradėtas įgyvendinti projektas „Pasirenkamojo vaikų švietimo modelio sukūrimas ir taikymas savivaldybėse“. Šiuo pilotinių projektų siekiama išsiaiškinti, kokią įtaką naujos neformaliojo vaikų švietimo paslaugų finansavimo taisyklės turės šių paslaugų pasiūlos plėtrai keturiose bandomosiose Lietuvos savivaldybėse. Pasiekus teigiamų rezultatų, ši neformaliojo švietimo reforma bus pritaikyta visose šalies savivaldybėse taip sukuriant daugiau sąlygų didėti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlai ir jų prieinamumui.

Problema

Išanalizavus visus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teorinius aspektus bei aprašytą neformaliojo vaikų švietimo reformą kyla daug klausimų, kuriuos būtina pirmą išsiaiškinti, ketinant vykdyti neformaliojo švietimo reformą visuotinai. Pirmiausia, nauja reforma turėtų ne tik paskatinti vaikus aktyviau dalyvauti neformaliame švietime, bet ir turėtų reikšmingai paskatinti šių paslaugų teikėjų plėtrą ir įvairovę. Nes pasiūlos padidėjimas tiesiogiai prisideda prie didesnių galimybių vartotojams rinktis ir pasirinkti savo poreikius labiau atitinkančią paslaugą. Tai leidžia teigti, jog svarbu išnagrinėti, kokią įtaką reforma turės neformaliojo švietimo paslaugų teikėjams ir pačiai šių paslaugų pasiūlai. Šioje dalyje išnagrinėta mokslinė literatūra ir tyrimai leidžia konstatuoti, jog šis reformos aspektas yra labai mažai išnagrinėtas ir fragmentiškas. Todėl mokslinių žinių šioje srityje spraga bei poreikis išsamiai išanalizuoti reformos galimą poveikį neformaliojo švietimo pasiūlai sąlygoja papildomų empirinių tyrimų aktualumą. Siekiant patenkinti šį poreikį, neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčiai analizuojami antroje ir trečioje šio darbo dalyje.

2. GALIMŲ NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS POKYČIŲ VILNIAUS RAJONO SAVIVALDYBĖJE ĮVERTINIMO TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo aktualumas ir problema

Pastaruoju metu Lietuvoje vyksta reikšmingi neformaliojo vaikų švietimo sistemos pokyčiai (projektas „Vaikų pasirenkamojo švietimo finansavimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse“). Vykdamas valstybinės švietimo strategijos 2003 - 2012 m. įgyvendinimo programą įgyvendinama neformaliojo vaikų švietimo reforma, keičianti nusistovėjusią vaikų priėmimo į neformaliojo ugdymo mokyklas tvarką bei šių mokyklų finansavimo sąlygas. Keturiuose šalies savivaldybėse: Panevėžio miesto, Panevėžio rajono, Anykščių rajono ir Klaipėdos rajono vykdomas projektas, pagal kurį „krepšelis paskui vaiką“ principu kiekvienam vaikui bus suteikta fiksuota finansinė parama jo pasirinktoms neformaliojo švietimo programoms finansuoti, keičia vaikų neformaliojo ugdymo įstaigų veiklos sąlygas. Jei bandomojo projekto rezultatai padidinti neformaliojo švietimo paslaugų prieinamumą bus sėkmingi, naujoji reforma bus įgyvendinama visose šalies savivaldybėse, o vaikai, turėdami finansavimo krepšelį, turės daugiau galimybių pasirinkti norimas neformaliojo švietimo paslaugas. Tačiau, įgyvendinus reformą ir didelei daliai neformaliojo ugdymo įstaigų biudžeto priklausant nuo pritrauktų vaikų skaičiaus, kartu galima daryti prielaidą apie numatomą didesnę konkurenciją tarp vaikų neformaliojo švietimo paslaugų teikėjų. Neformaliojo švietimo įstaigoms, finansuojamoms nustatyta fiksuota metinė suma, toks veiklos sąlygų pasikeitimas gali būti gana didelis iššūkis, prisitaikant prie naujų aplinkybių. Nes pasikeitus veiklos sąlygoms svarbu rasti ir atitinkamų priemonių, leisiančių efektyviai veikti, išlaikant esamą mokinių skaičių ar net jį padidinti. Tuo tarpu įstaigoms, didžiąja dalimi finansuojamoms iš paslaugų vartotojų (vaikų) surinktų lėšų, toks sąlygų pasikeitimas, dėl papildomo finansavimo, gali būti reikšmingas postūmis gerinti paslaugų kokybę, į mokymus pritraukti daugiau vaikų ir apskritai veikti intensyviau šioje veiklos srityje. Taigi, tiek vienose, tiek kitose mokyklose numatomi pokyčiai, kuriuos aktualu nagrinėti.

Viena didžiausių Lietuvos savivaldybių, kurioje būtų įgyvendinta neformaliojo vaikų švietimo reforma, sėkmingai pasitvirtinus bandomajam projektui, - Vilniaus rajono savivaldybė. Remiantis LR Statistikos departamento duomenimis Vilniaus rajone 2012 m. antrąją ketvirtį oficialiai gyveno 14 431 šešių – aštuoniolikos metų vaikas. Per keletą ateinančių metų šis skaičius išliks gana stabilus, atitinkamai 2013 m. apie 14213 vaikai, 2014 m. – 14189 vaikai ir 2015 m. – 14265 vaikai (LR statistikos departamentas). Remiantis Vilniaus rajono savivaldybės puslapyje pateikta informacija galima teigti, jog

šiam rajone veikia 4 savivaldybės išlaikomos neformaliojo ugdymo įstaigos. Įvairiuose kituose rajono mokymo ir kultūros bei specializuotuose centruose, formaliojo ugdymo įstaigose, jaunimo klubuose ir organizacijose teikiama daug įvairių vaikų neformaliajam ugdymui priskiriamų mokymų paslaugų (Jaunimo organizacijos Vilniaus rajone). Apibendrinus galima teigti, jog Vilniaus rajono savivaldybė, lyginant su kitomis, pasižymi dideliu neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjų skaičiumi ir vartotojų kiekiu (žr. 1 priedą). Įgyvendinama reforma joje palieštų didelį skaičių žmonių. Todėl neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos galimų pokyčių dėl ketinamos įgyvendinti vaikų neformaliojo švietimo reformos įvertinimas šioje vietovėje yra labai aktualus.

Nauja neformaliojo vaikų švietimo reforma, keičianti neformaliojo vaikų švietimo įstaigų veiklos aplinką ir finansavimo sąlygas, mažas neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos ištyrimas, tyrimų, pateikiančių reformos įtaką vaikų neformaliojo švietimo pasiūlos įvertinimui, bei poreikis išanalizuoti Vilniaus rajono savivaldybėje egzistuojančios neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos galimus pokyčius, planuojant įgyvendinti reformą, skatina moksliniu pagrindu analizuoti neformalaus vaikų švietimo paslaugų pasiūlos galimus pokyčius, planuojant įgyvendinti šio veiklos sektoriaus reformą. Atsižvelgus į tai, atliktame tyrime analizuojama ši darbo įvade klausimu suformuluota problema: *kokie numatomi neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčiai Vilniaus rajono savivaldybėje, ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformą?*

Atsižvelgus visas anksčiau iškeltas prielaidas, galima iškelti šiuos pagrindinę problemą tikslinančius probleminius klausimus:

- Kaip krepšelis paveiks neformaliojo švietimo paslaugų plėtrą?
- Kaip krepšelis paveiks konkurenciją neformaliojo vaikų švietimo srityje?
- Kur ir kaip būtų panaudojamas krepšelis neformaliojo švietimo paslaugų teikime?
- Ar krepšelio dydis pakankamas, jog vaikų neformaliojo švietimo sektoriuje vyktų reikšmingos permainos šių paslaugų prieinamumo didinimo srityje?

Tyrimo tikslas – išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą Vilniaus rajono savivaldybėje ir reformos sąlygotus galimus jos pokyčius.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti esamą vaikų neformaliojo švietimo paslaugų situaciją Vilniaus rajono savivaldybėje;
2. Išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos galimus pokyčius Vilniaus rajono savivaldybėje.

2.2. Tyrimo procesas ir eiga

Tyrimas atliktas šiais etapais:

1. Išanalizavus mokslinę literatūrą, suformuota tyrimo problema, tikslas ir uždaviniai;
2. Pasirinktas tyrimo tipas – žvalgomasis tyrimas;
3. Pasirinktas ir pagrįstas pirminių duomenų rinkimo metodas – pusiau standartizuotas (ekspertų) interviu;
4. Pasirinkti tyrime dalyvavusių neformaliojo vaikų švietimo teikėjų atstovų atrankos kriterijai;
5. Tyrimo instrumentarijaus sudarymas ir pagrindimas – parengtas interviu klausimynas;
6. Pirminių duomenų rinkimas – pusiau standartizuotas interviu su neformaliojo vaikų švietimo teikėjų atstovais;
7. Kontent analizės metodu išanalizuoti pirminiai duomenys;
8. Pateiktos išvados, tolimesnė tyrimų kryptis, pateikti tyrimo rezultatų apribojimai.

Tyrimo pobūdis. Atsižvelgus į mokslinės literatūros šaltiniuose esamą tiriamos problemos išnagrinėjimo lygį galima teigti, jog neformaliojo vaikų švietimo teikėjų pasiūla ir jos pokyčiai, taikant finansavimo principą „pinigai paskui vaiką“ yra mažai nagrinėtos. Teorinėje šio darbo dalyje padarytos išvados nėra pakankamos sudaryti vientisą vaizdą apie tiriamą objektą – daugiausiai remiamasi prielaidomis. Todėl, norint pasiekti tyrimo tikslą, atliktas žvalgomojo pobūdžio tyrimas. Juo siekiama išsamiau susipažinti su analizuojama problema bei gauti daugiau informacijos apie numatomus, neformaliojo vaikų švietimo reformos sąlygotus, neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčius.

Tyrimo pirminių duomenų rinkimo metodo pagrindimas. Siekiant išsiaiškinti Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo teikėjų paslaugų pasiūlos specifiką buvo taikomas pusiau standartizuoto (struktūrizuoto) ekspertų interviu tyrimo metodas. Interviu apibrėžiamas kaip žodinės informacijos rinkimo būdas, kurio metu informacija, numatyta tyrimo programoje gauti, renkama tiesioginiu kryptingu interviu su informantu. (Tidikis, 2003) Jis ypač tinkamas kai yra ribota arba labai maža atranka. Pasak Tidikio (2003), interviu paskirtis ir tikslai gali būti labai įvairūs. Šiame tyrime jis naudojamas kaip savarankiškas pirminių duomenų rinkimo metodas. Pasak Kardelio (2007), interviu pagal vedimo būdą ir formą gali būti skirstomas į daugelį įvairių variantų, pradedant nuo formalizuotų (standartizuotų) interviu, kur klausimai iš anksto numatyti, iki neformalių interviu, kur klausimų seka bei jų formalizavimas visiškai laisvi. Atsižvelgiant į tyrimo pobūdį, šiame tyrime pasirinktas pusiau standartizuotas eksperto interviu. Tai lankstesnė pokalbio forma, kuri leidžia derinti minėtų abiejų kraštutinumų panašumus. Pusiau standartizuoto interviu metu kalbama numatytais klausimais pagal iš anksto paruoštą planą, tačiau orientuojantis į informanto atsakymus, taip pat užduodama ir papildomų klausimų. Visi klausimai

informantams/ekspertams buvo pristatomi kaip diskusijų objektai. Tokia interviu forma turi daug privalumų. (Tidikis, 2003, Guščinskienė, 2002):

- galima gauti išsamius atsakymus, nes pateikiant klausimus, galima gauti papildomos informacijos, kurios nenumato tyrimo planas, tačiau, kuri svarbi tyrimui, taip pat patikslinti informanto atsakymus;
- interviu tyrėjas turi galimybę išaiškinti informantui vieno ar kito klausimo prasmę;
- interviu itin nebūdingi „nežinau“, „neturiu nuomonės“ pobūdžio atsakymai;
- interviu atsakymai nebūna neteisingi nei pakeisti.

Todėl galima teigti, jog gerai pravedamas interviu leidžia gauti kokybišką ir patikimą informaciją. Pasak Tidikio (2003), interviu garantuoja didesnę patikimumą negu anketinis metodas ar kiti apklausos metodai. Tačiau interviu turi ir trūkumų:

- interviuotojas gali netinkamai paveikti informuotoją;
- sunku pakartotinai gauti identiškus trimo rezultatus;
- duomenų interpretaciją gali veikti subjektyvios tyrėjo nuostatos, nes gauti duomenys yra situacinio pobūdžio;
- galimos didesnės finansinės ir laiko sąnaudos.

Įvertinus interviu metodo galimus trūkumus bei privalumus, šio metodo pasirinkimas buvo labiausiai tinkamas tyrimo analizei reikalingiems pirminiams duomenims surinkti, siekiant išanalizuoti galimus neformaliojo vaikų švietimo pokyčius, sąlygotus planuojamos visuotinai įgyvendinti neformaliojo švietimo reformos.

Tyrimo instrumentarijaus pagrindimas.

Šio tyrimo pirminių duomenų rinkimo instrumentas – interviu klausimynas. Siekiant įgyvendinti tyrimo tikslą bei įvykdyti tyrimo uždavinius, atsižvelgus į teorinėje analizėje suformuotas išvadas, sukurtas pusiau struktūrizuoto interviu klausimynas. Klausimyną sudaro keturios dalys, kurių kiekvieną sudaro kelios klausimų grupės (visas interviu klausimynas pateiktas 2 priede):

1 dalis. Joje pateikiami 10 bendrųjų klausimų, kurie skirti susipažinti su eksperto atstovaujama vaikų neformaliojo ugdymo mokykla: koks mokyklos tipas, kokios švietimo paslaugos teikiamos, kiek mokosi vaikų, kaip organizuojamas ugdymo procesas ir pan.

2 dalis. Joje nagrinėjama esama vaikų neformaliojo ugdymo paslaugų pasiūlos situacija analizuojamoje vaikų neformaliojo švietimo įstaigoje kartu ekspertų prašant papasakoti ir palyginti ją su kitomis panašaus pobūdžio mokyklomis, esančiomis jų rajone. Šioje dalyje pateikiami 36 klausimai, kurie,

remiantis pirmame šio darbo skyriuje aprašytais vaikų neformaliojo ugdymo pasiūlos vertinimo kriterijais, suskirstyti į tris grupes:

1) **informacijos sklaida.** Pasiūla nagrinėjama per šiuos kriterijus: naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas (1 kl.), informacijos sklaidos priemonių efektyvumas (1 kl.) ir teikėjų ir jų teikiamų paslaugų žinomumas (3 kl.)

2) **ugdymo proceso organizavimas.** Šioje klausimų grupėje pateikiami klausimai, kuriais analizuojami šie vaikų neformaliojo švietimo paslaugos pasiūlos kriterijai: paslaugų kaina (10 kl.), materialinė bazė (7 kl.), pedagogų/personalo išteklių (5 kl.), užsiėmimo laiko lankstumas (3 kl.);

3) **geografinis išsidėstymas.** Pasiūla nagrinėjama per šiuos kriterijus: veiklos integracija su viešuoju transportu (9 kl.), neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklo pakankamumas (4 kl.)

Kiekvienoje grupėje pateikti klausimai leidžia surinkti išsamią informaciją apie kriterijų, kuriuo remiantis gali būti įvertintas atitinkamas neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos aspektas.

3 dalis. Šioje dalyje pateikti klausimai, kuriais siekiama įvertinti galimus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčius, ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo sistemos reformą. Siekiant palyginimo galimybės, pokyčiai analizuojami tais pačiais kriterijais, kurie buvo nagrinėti 2 klausimyno dalyje, t. y. dalį sudaro tos pačios 3 klausimų grupės: informacijos sklaida, ugdymo proceso organizavimas ir geografinis išsidėstymas, kuriuose pasiūla analizuojama tais pačiais kriterijais. Tik šiuo atveju klausimai suformuoti taip, jog būtų galima įvertinti galimus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčius ketinant įgyvendinti minėtą reformą. Iš viso dalį trijose klausimų grupėse sudaro 27 klausimai.

4 dalis. Paskutinėje dalyje pateikiami 5 klausimai, kuriais siekiama surinkti daugiau informacijos apie pačius informantus: jų darbo patirtį neformaliojo švietimo srityje, užimamas pareigas, užimamų pareigų darbo stažą ir t. t.

Siekiant tyrimo rezultatų objektyvumo ir palyginimo galimybės, daugelis klausimų sudaryti taip, kad į juos atsakant turima išreikšti savo nuomonę balais pasiūlytoje balų Likerto skalėje, pasirinkimą argumentuojant plačiau. Tokiu būdu interviu dalyviams buvo lengviau išsakyti savo nuomonę, o analizuojant duomenis gauti išsamesnius ir tikslesnius tyrimo rezultatus.

Neformaliojo vaikų švietimo teikėjų ir interviu informantų atrinkimas. Siekiant išsiaiškinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos situaciją ir galimus jos pokyčius Vilniaus rajone, buvo siekiama apklausti kuo daugiau šiame rajone neformaliojo vaikų švietimo paslaugas teikiančių įstaigų. Šio darbo autorei dėl interviu pavyko susitarti su šešiomis įstaigomis tarp kurių buvo apklaustos visos keturios neformaliojo švietimo paslaugas teikiančios Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje veikiančios viešosios formalųjį švietimą papildančio ugdymo įstaigos, viena privati neformaliojo vaikų švietimo mokykla ir

vienas neformaliojo vaikų švietimo paslaugas teikiantis vaikų ir jaunimo kultūros centras. Visos šios įstaigos turi sukaupusios ilgametę neformaliojo vaikų švietimo organizavimo ir vykdymo patirtį, todėl buvo galima surinkti išsamią informaciją apie neformaliojo vaikų ugdymo situaciją.

Siekiant kokybinio tyrimo rezultatų objektyvumo, interviu visose minėtose įstaigose buvo atliekami tik su vadovaujančiais asmenimis, t. y. šių įstaigų direktoriais ar pavaduotojais. Visi šie asmenys turėjo didesnę nei penkių metų vadovavimo patirtį neformaliojo vaikų švietimo įstaigose, jų pareigos tiesiogiai susijusios su visų naujų teisės aktų ir savivaldybės ir ministrų įsakymų vykdymu. Be to, visi asmenys buvo išsamiai susipažinę su bandomuoju neformaliojo vaikų švietimo sistemos reformos projektu, nuolat bendrauja bei keičiasi nuomonėmis ir patirtimi su kitų neformaliojo vaikų švietimo įstaigų, kurios veikia bandomosiose anksčiau minėtose savivaldybėse, vadovais. Todėl gali būti laikomi savo srities ekspertais. Apibendrinus galima teigti, jog visose interviu dalyvavo kompetentingi ekspertai, kuriuos apklausius, buvo gauti išsamūs tyrimo duomenys.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas buvo atliekamas 2012 m. spalio – lapkričio mėnesiais. Tyrime dalyvavo iš viso 5 neformalųjį vaikų švietimą teikiančios įstaigos:

- Vilniaus rajono sporto mokykla;
- Nemenčinės muzikos mokykla;
- Rudaminos meno mokykla;
- Nemenčinės kultūros centras;
- Sostinės krepšinio mokykla (teikia paslaugas ir Vilniaus rajone).

Iš viso buvo apklausti 6 ekspertai/informantai, tarp kurių buvo 4 direktoriai ir 2 direktoriaus pavaduotojai ugdymui (viename interviu dalyvavo ir direktorius ir pavaduotojas ugdymui). Tarp jų 5 asmenys, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 1 spec. Vidurinį išsilavinimą. Visų informantų darbo stažas jų atstovaujamai tiriamai mokyklai buvo ne mažesnis nei 5 metai. Tarp informantų 4 turėjo ilgalaikį pedagoginį stažą (nuo 15 iki 44 metų). Informantų amžiaus vidurkis 47 metai,

Interviu informantai buvo atrinkti skambinant į minėtas 5 įstaigas ir prašant susitikti su darbuotojais, kurie būtų kompetentingi neformaliojo švietimo paslaugų pasiūlos jų įstaigoje ir apskritai savivaldybėje vertinimo klausimais. Todėl buvo siekiama, jog interviu dalyvautų vadovaujantys asmenys. Interviu buvo atlikti įstaigų patalpose: direktorių, darbuotojų kabinetuose, posėdžių kambariuose. Interviu su informantu vidutiniškai trukdavo vieną valandą. Iš pradžių buvo pristatoma tyrimo problema, tikslas, po to vykdavo pokalbis struktūrizuoto interviu klausimyno klausimais. Pasisant apklausos etikos, buvo atsiklausiama informantų leidimo interviu įrašyti į skaitmeninę audio laikmeną. Visi informantai mielai atsakinėjo į klausimus, stengėsi išsamiai papasakoti apie jų įstaigų veiklą ir įstaigas supančią aplinką. Tam, kad būtų

gauti tikslesni duomenys, kiekvienam informantui likus kelioms dienoms iki susitikimo buvo elektroniniu paštu išsiunčiamas klausimynas. Tai informantams leido geriau pasiruošti atsakyti į tiriamuosius klausimus, o tyrimo vykdytojui gauti išsamesnius duomenis.

Analizuojant pirminius duomenis, bei siekiant išsaugoti informantų konfidencialumą, ir aprašant gautus tyrimo rezultatus, kiekvienam iš jų suteiktas kodas: M1, M2, M3, M4, M5 ir M6. Šie kodai darbe laikomi unikaliais, t. y. kiekvienas kodas žymi tą patį unikalų ekspertą visoje analizėje.

Visi interviu metu gauti pirminiai duomenys išnagrinėti kontent analizės metodu. Pasak Guščinskienės (2002), kontent analizė – tai formalizuotas dokumentų tyrimo būdas, kuris numato jų turinio vertinimą remiantis požymių, kurie svarbūs tyrėjui ir kuriuos galima apibendrinti, skaičiavimu. Analizės metu gauti tyrimo rezultatai pateikiami ir aptariami 3-ame šio darbo skyriuje.

Tyrimo problemos. Pagrindinė tyrimo problema su kuria susidūrė tyrėjas buvo ta, jog įstaigų atstovai ne visuomet tiksliai atsakinėjo į tyrimo klausimus, susijusius su organizacijų veiklos vertinimu. Išreikšdami savo nuomonę dažnai nukrypdavo nuo klausimo ar kalbėdavo labai apibendrintai. Todėl analizuojant duomenis ne visuomet atstovų išreikštą nuomonę Likerto skalėje buvo galima papildyti platesniais jų paaiškinimais, nors tyrėjas ir dėjo daug pastangų, užduodamas papildomų klausimų prasmingai informacijai į tyrimo klausimus surinkti. Kita problema turėjusi poveikį atliekamų interviu kokybei buvo ta, jog kartais pokalbius pertraukdavo skambučiai, į kuriuos informantai turėdavo atsiliiepti. Kitos tyrimo metu iškilusios problemos įvardintos kitoje darbo dalyje.

3. GALIMŲ NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS POKYČIŲ VILNIAUS RAJONO SAVIVALDYBĖJE TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

Siekiant išanalizuoti galimus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčius Vilniaus rajono savivaldybėje ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo sistemos reformą, remiantis antrame šio darbo skyriuje aprašyta metodika, šiame skyriuje analizuojami atlikto empirinio tyrimo duomenys. Atlikta analizė dviejų dalių: pirmoje dalyje apžvelgiama neformaliojo vaikų švietimo mokyklų veiklos dabartinė situacija; antroje, aprašomi galimi pasiūlos pokyčiai ketinant įgyvendinus minėtą reformą. Kiekvienoje iš šių dalių analizė atlikta pagal paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijus, kurie buvo aprašyti pirmame šio darbo skyriuje. Visi ekspertų pasisakymai išanalizuoti ir sugrupuoti, remiantis klausimyne pateiktų klausimų eiliškumu, pateikti 3 - 16 prieduose. Gauti rezultatai papildo pirmame skyriuje atliktos analizės rezultatus apie neformaliojo vaikų paslaugų pasiūlą ir galimus jos pokyčius Vilniaus rajono savivaldybėje.

3.1. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos esama situacija Vilniaus rajone

Šiame poskyryje siekta išsiaiškinti dabartinę neformaliojo vaikų švietimo mokyklose teikiamų paslaugų pasiūlos situaciją. Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokyklų direktorių ir direktorių pavaduotojų buvo prašoma išsakyti savo nuomonę apie jų vadovaujamos mokyklose teikiamų paslaugų pasiūlos galimybes vertinant pagal pagrindinius tris pasiūlos vertinimo kriterijų blokus: informacijos sklaidą, ugdymo proceso organizavimą bei geografinį prieinamumą. Taip pat kai kuriuos atsakymus buvo prašoma pateikti 5 balų Likerto skalėje, savo pasirinkimą pakomentuojant plačiau. Tai leido ne tik sužinoti atskirų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų paslaugų pasiūlos esamą situaciją, bet ir suteikė galimybę palyginti šių mokyklų veiklą tarpusavy. Kadangi informantų pavardės nėra skelbiamos, kiekvienas informantas buvo užkoduotas tam tikru skaičiumi, pvz. M1, M2 ir pan. Išanalizuoti duomenys pateikti 3 – 11 prieduose.

1. Bendra informacija apie mokyklas. Siekiant geriau atskleisti Vilniaus rajono neformaliojo švietimo įstaigų veiklos specifiką, šių mokyklų vadovams interviu pradžioje buvo pateikta keletas įvadinių bendrojo pobūdžio klausimų. Buvo išsiaiškinta, jog iš apklaustųjų dvi neformaliojo vaikų švietimo mokyklos veiklą vykdo tik pagal sporto krypties programas, viena neformaliojo vaikų švietimo mokykla –

pagal muzikos mokymo programas, viena - muzikos ir dailės ir dar kita – muzikos, sporto ir choreografijos (žr. 3 priedą).

Neformaliojo švietimo veikla šiose įstaigose vykdoma įvairaus dydžio grupėse nuo 5 vaikų iki 25 vaikų, priklausomai nuo neformaliojo vaikų švietimo programų krypties. Dvejuose įstaigose, o būtent muzikos ir meno mokyklose muzikos užsiėmimai vaikams vyksta individualia forma. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklos pagal vaikų skaičių nėra didelės, priklausomai nuo teikiamų neformaliojo švietimo programų vaikų skaičius jose varijuoja nuo 120 iki 363 mokinių. Visi ekspertai pažymėjo, jog, stojant į neformaliojo švietimo mokyklą, yra laikomas stojamasis egzaminas – vaikų gebėjimų patikrinimas, kurio metu vertinami vaikų turimi muzikiniai, sportiniai, meniniai gebėjimai. Jeigu neformaliojo švietimo mokykla vykdo veiklą pagal kelias skirtingas neformaliojo ugdymo programas, atrankos metu yra nustatoma, kurioje srityje vaikas yra gabesnis. Vaikų gebėjimų patikra stojimo metu vyksta tam, kad būtų galima išsiaiškinti, kokioje srityje vaikas galėtų pasiekti geresnius rezultatus. Galima teigti, jog ekspertų pasisakymai patvirtina šių mokyklų pirmo šio darbo skyriaus apibendrinime aprašytus teiginius – atrinkti atitinkamoje srityje gabius vaikus ir profesionaliai ugdyti jų gebėjimus (žr. 30 p.). Šiose formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklose akcentuojamas kryptingas vaikų gabumų, įgūdžių, tam tikrų kompetencijų lavinimas bei rezultatų tam tikroje pasirinktoje srityje siekimas.

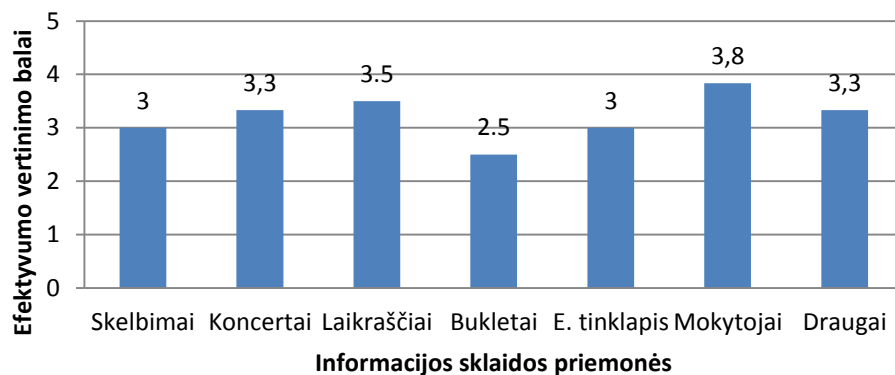
Žinių ir gabumų patikrinimas į Vilniaus rajono neformaliojo švietimo įstaigas yra labai skirtingas: vienoje mokyklose į vieną vietą pretenduoja keli vaikai, ekspertas M3 teigia: „...į vieną vietą stoja 2 - 3 vaikai“, M4: „stengiamės priimti visus, bet pirmenybę teikiame gabesniems vaikams“. Kitur priimami visi norintys: M2: „...jeigu vaikas nėra gabus, jis neatstumiamas, gali ateiti..“. Tačiau, apklausiant informantus išaiškėjo, jog gabesniems vaikams skiriamas didesnis dėmesys, stengiamasi jau mokymosi pradžioje sudaryti gabųjų grupes, dažnai jie turi papildomų užsiėmimų, M5: „...sezono pradžioje darome atranką, pagal gebėjimus paskirstome vaikus į grupes..“. Tuo tarpu ugdant mažiau gabius – labiau siekiama vaikų užimtumo tikslų, M1: „...vienu atveju siekiama meistriškumo, kitu užimtumo...“

Todėl analizuojant bendrą Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo įstaigose veikiančią vaikų priėmimo tvarką galima teigti, jog sąlygos vaikams dalyvauti šių mokyklų neformaliojo švietimo veikloje yra nevienodos. Ir nors neformaliojo vaikų švietimo programų pasiūla šiose mokyklose yra gana įvairi: vykdomi sporto, muzikos, dailės, choreografijos užsiėmimai, atranka pagal vaikų gebėjimus daliai jų mažina prieinamumo galimybes.

2. Informacijos sklaida

Naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas ir informacijos sklaidos priemonių efektyvumas. Visų pirmą buvo siekta išsiaiškinti kaip informacijos apie neformaliojo vaikų švietimo

paslaugas sklaida Vilniaus rajone įtakoja vaikų ir tėvų informuotumą, kokiais pagrindiniais informacijos šaltiniais dažniausiai naudojamosi siekiant supažindinti vaikus ir jų tėvus su Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokyklose vykstančiomis veiklomis. Siekiant išsiaiškinti šiuos klausimus, neformaliojo vaikų švietimo mokyklų vadovų buvo prašoma išsakyti savo nuomonę dėl informacijos sklaidos galimybių. Į klausimą *kokiais būdais mokykla skleidžia informaciją apie savo veiklą*, buvo išvardinti įvairūs informacijos šaltiniai: skelbimai laikraščiuose, mokyklos tinklapyje, dalijami informaciniai lankstinukai, vaikai ir tėvai supažindinami su mokyklos veikla koncertų/parodų/varžybų metu, taip pat mokytojai asmeniškai bendrauja ir informuoja vaikus apie esamus neformaliojo švietimo užsiėmimus. Siekiant nustatyti, kurie informacijos šaltiniai yra daugiau efektyvesni siekiant pritraukti vaikus į užsiėmimus, atsakymus buvo prašoma pateikti 5 balų Liketo skalėje. Paaikškėjo, jog labiausiai paplitęs ir direktorių nuomone efektyviausias yra mokytojų tiesioginis informavimas apie neformaliojo švietimo mokykloje esančius užsiėmimus (3,8 balo) (žr. 7 pav.) (žr. 4 priedą). Tai pasireiškia tuo, jog dalis mokytoju dirba formaliojo švietimo mokyklose ir kviečia vaikus lankyti papildomus užsiėmimus nagrinėjamose neformaliojo ugdymo įstaigose. Lyginant mažiau efektyvūs – skelbimai vietos laikraščiuose, koncertai/pasirodymai bendrojo lavinimo mokyklose, darželiuose ar kultūros namuose, bei draugų tinklas, kuomet mokyklas lankantys vaikai papasakoja apie savo mokslus draugams. Visi ekspertai pažymėjo, jog mažiausiai efektyvus būdas – įvairūs bukletai/informacijos lankstinukai. Jų gamyba ir platinimas sąlyginai brangūs ir sunku įvertinti jų naudą. Apibendrintai galima teigti, jog naujų vaikų pritraukimas į neformaliojo vaikų švietimo mokyklas daugiausiai grįstas pačių mokytojų darbu, kviečiant vaikus, taip pat pagal galimybes išnaudojant ir kitus būdus: dedant skelbimus į laikraščius, rengiant koncertus ir raginant mokinius atsivesti į užsiėmimus savo draugus.

7 pav. Apklaustose NVŠ mokyklose naudojamų informacijos sklaidos priemonių efektyvumas

Teikėjų bei jų teikiamų paslaugų žinomumas. Nagrinėjant vaikų ir jų tėvų informuotumo klausimą galima teigti, jog potencialūs vartotojai žino apie nagrinėjamų mokyklų veikimą ir jų teikiamas paslaugas.

Tačiau labiau susidomėję tik šalia savo gyvenamųjų vietų esančiomis mokyklomis. Ekspertas M1 teigė: „...žino apie mūsų mokyklą palyginti neblogai ir apie tas šakas, kurios yra jų aplinkoje, kurios jiems aktualios...“ M5 ekspertas: „...potencialūs ir esami vartotojai tikrai daug žino. Turime tikrai nemažai renginių, šiuo atveju informuotumas būtų vertinamas kaip geras.“ Beveik visi ekspertai tėvų informuotumą, savo mokyklų žinomumo klausimu, įvertino kaip gerą (4 balai) (žr. 5 priedą.). Tik vienas ekspertas M5 suabejojo, teigdamas, jog tikrai ne apie visus užsiėmimus yra žinoma (3 balai). Gana aukštas bendras vertinimo balas bei teigiami atsiliepimai leidžia teigti, jog ekspertai yra patenkinti esamomis informacijos sklaidos galimybėmis ir rajone gyvenančių potencialių neformaliojo vaikų švietimo paslaugų vartotojų informuotumo lygiu. Tačiau kartu visi vadovai pažymėjo, jog jeigu jie turėtų didesnes finansines galimybes informacijos sklaidai, jie šiomis galimybėmis tikrai pasinaudotų, nes pasak eksperto M3, „reklama visada pritraukia klientą.“

Apibendrinant informacijos sklaidos priemonių naudojimą Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje, galima teigti, jog, nagrinėjamų mokyklų atveju, tėvai ir vaikai yra gana gerai apie jas informuoti. Šiems tikslams pasiekti pagal galimybes naudojamos visos informavimo priemonės. Tačiau labiausiai pasikliaujama ir kartu efektyviausiomis laikomos priemonės: mokytojų tiesioginių bendravimų su vaikais, skelbimais laikraščiuose ir esamų mokinių draugų tinklu.

3. Neformaliojo vaikų ugdymo proceso organizavimas

Siekiant išsiaiškinti ugdymo proceso organizavimo situaciją Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokyklose, ekspertų buvo paprašyta įvertinti savo mokyklų ugdymo proceso organizavimą per šiuos kriterijus: neformaliojo vaikų švietimo paslaugų kainą ir bendrą mokyklos esamą finansavimo situaciją, mokyklų materialinės bazės stovį, aptarti pedagogų, dirbančių neformaliajame švietime kvalifikacijos tobulinimo galimybes, pamokų organizavimo formas bei įvairias kitas problemas, kurios gali kilti organizuojant ugdymo procesą.

Paslaugų kaina. Kadangi užsiėmimų kaina tiesiogiai sąlygoja vaikų dalyvavimo galimybes neformaliojo švietimo veiklose, interviu metu buvo siekiama nustatyti ar teikiamos neformaliojo švietimo paslaugos yra mokamos, taip pat ar yra atleisti nuo mokesčio už mokslą vaikų bei išsiaiškinti kaip mokyklų finansavimas lemia šių paslaugų pasiūlos galimybes. Išsiaiškinta, jog dviejose neformaliojo vaikų švietimo įstaigose užsiėmimai yra nemokami, kitose mokyklose mėnesinis mokestis už užsiėmimus mokestis svyruoja nuo 30 Lt iki 120 Lt (žr. 6 priedą). Mokyklose, kurių steigėjas yra savivaldybė, mokesčio dydis yra nustatomas savivaldybės tarybos sprendimu ir nepriklauso nuo vaikų amžiaus, gebėjimų ar pasirinktos krypties. Privačioje mokykloje mokestis už neformaliojo švietimo paslaugas skiriasi net dvigubai nuo savivaldybės įsteigtose mokyklose. Priklausomai nuo vaikų amžiaus bei lankomų

užsiėmimų skaičiaus jis varijuoja nuo 50 Lt iki 120 Lt per mėnesį. Aukštesnę kainą už užsiėmimus lemia tai, jog privati mokykla negauna finansavimo iš savivaldybės, yra išlaikoma iš tėvų ir rėmėjų lėšų. Todėl, siekiant padengti mokymų vykdytojų kaštus, atitinkamai šių mokyklų vaikams paslaugos yra brangesnės.

Pasak ekspertų, mokyklose, kur neformaliojo švietimo paslaugos yra mokamos, pilnai ar dalinai atleistų nuo įmokos už užsiėmimus mokinių dalis sudaro 8 - 10 proc. visų mokinių. Visiškai atleisti nuo mokesčio už neformalųjį švietimą Vilniaus rajono neformaliojo švietimo įstaigose yra našlaičiai ir vaikai iš socialinės rizikos šeimų. Dalinai atleisti nuo mokesčio už neformaliojo švietimo paslaugas yra vaikai iš nepasiturinčių šeimų, gaunančių socialinę pašalpą, taip pat vaikai iš nepilnų ar daugiavaikių šeimų. Galima teigti, jog mažinant mokesčių už neformaliojo švietimo paslaugas, stengiamasi sudaryti palankias sąlygas vaikams iš nepasiturinčių šeimų lankyti neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus. Tokiu būdu didinamas šių vaikų užimtumas, jiems dalyvaujant koncertinėje, sportinėje ar kitoje veikloje skatinama jų saviraiška. Visų apklaustų savivaldybės neformaliojo švietimo mokyklų vadovu teigimu, tėvų mokestis už vaikų užsiėmimus yra grąžinamas į Vilniaus rajono savivaldybės biudžetą. Tėvų lėšos privačioje neformaliojo švietimo mokykloje, pasak eksperto, yra skiriamos mokytojų atlyginimams, patalpų nuomai, renginių organizavimui, inventoriaus įsigijimui.

Aptariant problemas susijusias su neformaliojo vaikų švietimo finansavimu, išryškėjo bendra ekspertų nuomonė, kad lėšų neformaliojo švietimo veiklai plėtoti Vilniaus rajone stipriai nepakanka. M4: *„trūksta lėšų įsigyti naujų muzikos instrumentų, atnaujinti materialinę bazę... negalime plėstis.. jau kelis metus mokytojams mažinamos darbo valandos“*, M6: *„finansavimas labai nurėžtas, taupom ties viskuo...“*, M1: *„mes neturime praktiškai lėšų dalyvavimui renginiuose, čempionatuose.. labai trūksta veiklai“*, M2: *„čia mūsų pagrindinė problema, kad mes negauname finansavimo nei inventoriaus įsigijimui, nei nuvažiuoti į varžybas... geras kokybiškas inventorių brangiai kainuoja, finansavimo neužtenka įsigyti inventoriui ir plėsti veiklą“*, M5: *„mes neturime savo nuosavų sporto bazių, padidėjus finansavimui ieškotume naujų galimybių kažką savo įsigyti...“* Į klausimą, ką keistų gavę didesnę finansavimą, visi ekspertai išskyrė panašius pagrindinius aspektus: gerintų materialinę bazę, skirtų lėšų koncertinėms kelionėms/varžyboms už mokyklos ribų, plėstų veiklą. Privačios mokyklos atstovas teigė, jog galėtų mažinti užsiėmimų kainą vaikams. Analizuojant ekspertų atsakymus galima teigti, jog visiems ekspertams materialinės bazės atnaujinimas yra vienas svarbiausių dalykų, teikiant neformaliojo vaikų švietimo paslaugas. Padidėjus finansavimui jie pirmenybę skirtų naujų specialių priemonių, muzikos instrumentų įsigijimui, mokinių edukacinės aplinkos gerinimui.

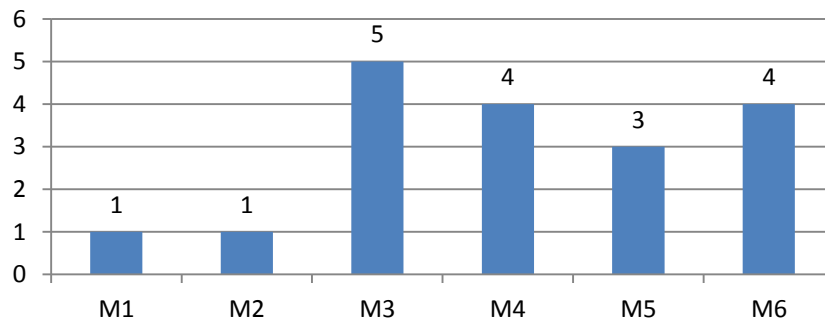
Finansinį neformaliojo vaikų švietimo mokyklos veiklos priklausomumą/nepriklausomumą nuo savivaldybės, ekspertai vertina prieštaringai. Vieni yra patenkinti skiriamu finansavimu ir įžvelgia papildomas galimybes, kiti teigia, jog pernelyg ribotas finansavimas riboja mokyklos veiklą. Ekspertas

M3: „*metų eigoje visada prašome papildomų pinigų...50 proc. į mūsų prašymus atsižvelgia.*“, M1: „*savivaldybė papildomai skiria mažai, gerai, kad dar labiau nemažina... mes nuo švietimo priklausome ir čia į mūsų prašymus praktiškai niekas neatsižvelgia...*“. Ekspertas, atstovaujantis privačią neformaliojo vaikų švietimo mokyklą, kuri nepriklauso nuo savivaldybės finansavimo apimties, apibūdino savivaldybės įtaką kaip minimalią.

Apžvelgiant šiuos į ekspertų pasisakymus, galime teigti, jog savivaldybė paskirsto lėšas neformaliojo vaikų švietimo mokykloms netolygiai, vieniems yra sukuriamos didesnės finansavimo galimybės, kitiems mažesnės. Iš gautų ekspertų atsakymų galima teigti, jog savivaldybės papildomas finansavimas priklauso nuo mokyklų prašymų pagrįstumo ir svarbumo skirstant joms metų eigoje papildomas lėšas. Todėl neformaliojo vaikų švietimo mokykloms labai svarbu įvertinti savo veiklos efektyvumą. Vienas iš būdų galėtų būtų mokinių mokymo kaštų apskaičiavimas. Žinojimas kiek efektyviai yra išleidžiami mokyklai skirti pinigai leidžia tobulinti ugdymo proceso organizavimą bei jo kokybę, todėl visiems ekspertams buvo užduotas klausimas, ar jie apskaičiuoja vieno mokinio mokymo kaštus. Atsakyti į šį klausimą ekspertams buvo gana problematiška, pasak jų ne vienas anksčiau nebuvo įvertinęs turimo finansavimo panaudojimo efektyvumo. Ekspertai motyvavo savo atsakymus tuo, kad lėšos yra paskirstomos iš savivaldybės. Buvo sulaukta tokio pobūdžio atsakymų į šį klausimą: M1 ekspertas: „*...mes neskaičiuojame, nes mes nuo švietimo priklausome... bet skaičiuoti ar verta?*“, M3: „*mums moka iš savivaldybės biudžeto, moka ir viskas...man atrodo jie paskaičiuoja tiesiog taip...*“, M6: „*neskaičiuojame...čia turėtų skaičiuoti savivaldybė*“ (žr. 6 priedą). Visų ekspertų išskyrus privačią mokyklą nuomone, lėšų panaudojimo neformaliojo vaikų švietimo paslaugų organizavimui efektyvumą turi skaičiuoti ir šį klausimą turi spręsti savivaldybė. Toks neformaliojo švietimo mokyklos vadovų požiūris rodo, jog vadovai pripratę gauti finansavimą iš savivaldybės nesusimąstant apie šių lėšų panaudojimo efektyvumo valdymą jų mokyklose iš esmės: nėra analizuojama turimo finansavimo paskirstymo nauda, nebandoma ieškoti įvairių būdų kaip galima būtų sutaupyti dalį pinigų ar efektyviau paskirstyti gautas lėšas. Ekspertas, atstovaujantis privačią neformaliojo švietimo mokyklą, teigė, jog mokykla turi finansininkus, kurie įvertina veiklos efektyvumą, nes per savo egzistavimo laiką mokykla labai stipriai plėtėsi ir ją lankančių vaikų skaičius toliau tebeauga.

Materialinė bazė. Ekspertų paprašius įvardinti dažniausias problemas susietas su materialine baze bei pagal Likerto skalę balais nuo 1 iki 5 įvertinti kiek juos tenkina šiuo metu turimos materialinės bazės ištekliai, atsakymai buvo labai ne vienodai. Trečdalis turimą materialinę bazę įvertino kaip nepatenkinamą (žr. 8 pav.) (žr. 7 priedą), M1: „*...investorius labai pasenęs.*“, M2: „*...seniai nieko nepirkome*“. Tik vienas neformaliojo švietimo mokyklos vadovas teigė, jog jį visiškai tenkina šiuo metu turima materialinė bazė bei įvertino ją aukščiausiu balu (M3). Paklausus apie materialinės bazės problemas išaiškėjo, jog dažnai

neturima pačių reikalingiausių užsiėmimams organizuoti dalykų, ypač sportinėje veikloje: M1: „...Mes neturim nei takelio, nei stadiono. Rezultatai būtų daug geresni, jeigu mes turėtume padarias sąlygas“, M2: „...ruošiantis varžyboms žmonės treniruoiasi miške... bėgioja laukais... Buvo taip, kad treneriai patys pirko keliems mokiniams batus iš socialiai remtinų šeimų...“. Panašiai kalbėjo ir kiti ekspertai (žr. 7 priedą). Išsamūs ir gausūs atsakymai atskleidė, kad materialinės bazės klausimas yra itin svarbus ir aktualus visiems neformaliojo vaikų švietimo mokyklų vadovams.

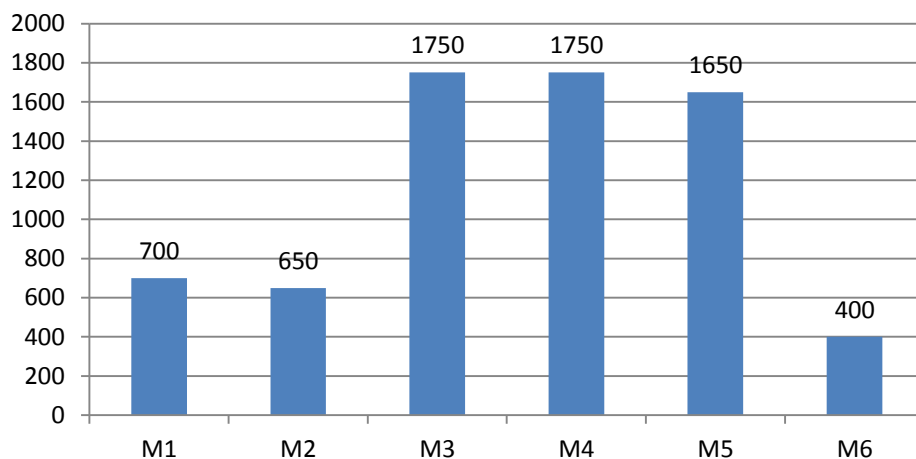
8 pav. **Apklaustose NVŠ mokyklose materialinės bazės tenkinimas**

Į klausimą dėl specialių priemonių/instrumentų skolinimo vaikams į namus, siekiant gerinti vaikų mokymosi pasiekimus bei palengvinti mokymo procesą, ekspertai pasisakė skirtingai. Skolinimo sąlygos priklauso nuo turimų laisvų instrumentų ir specialių priemonių skaičiaus mokykloje. Todėl tokias galimybes turi tik kelios apklaustos neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, iš kurių dvi mokyklos skolina už tam tikrą mokestį priklausomai nuo instrumento 10 – 20 Lt per mėnesį, viena mokykla skolina nemokamai, tačiau trumpesniai laikotarpiui. Muzikos instrumentų ar kitokio inventoriaus nuomos galimybės pagerina vaikų mokymosi rezultatus, kadangi formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklose kryptingai lavinami tam tikri vaikų gebėjimai, kurie turi būti sistemingai lavinami ir namuose. Taip pat galimybė išsinuomoti specialias ugdymo procesui reikalingas priemones bent kelėtai mėnesių ar net visiems metams gali nulemti tėvų apsisprendimą ar leisti savo vaikus lankyti neformaliojo švietimo mokyklas. Pavyzdžiui, muzikos instrumentai yra brangūs ir ne visi tėvai turi finansines galimybes iš karto įsigyti kokybišką instrumentą savo vaikui.

Pedagogų personalo ištekliai. Siekiant išsiaiškinti mokytojų dirbančių Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokyklose esamą padėties situaciją, ekspertų buvo prašoma įvardyti vidutinį mokytojo gaunamo atlyginimo dydį, kvalifikacijos tobulinimo galimybes, nusakyti su kokiomis problemomis dėl pedagoginio personalo dažniausiai yra susiduriama.

Vidutinis Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokykloje dirbančio mokytojo apytikslis vidutinis atlyginimas yra 1150 Lt per mėnesį atskaičius mokesčius. Mokyklose, kuriose neformaliojo

vaikų švietimo užsiėmimai organizuojami individualios pamokos forma, vidutinis mokytojų atlyginimas yra dvigubai didesnis (1750 Lt), nei mokyklose, kuriose veikla organizuojama tik grupėse (850 Lt) (žr. 8 priedą). Tai patvirtina pirmame šio darbo skyriuje minėta faktą (žr. 9 pav.), jog neformaliojo vaikų švietimo mokyklose, kuriose dirbama su mokiniais individualiai, savivaldybės išlaidos neformaliajam vaikų švietimui yra žymiai didesnės nei mokyklose, kur neformaliojo švietimo užsiėmimai organizuojami su vaikų grupėmis. Organizuojant užsiėmimus individualios pamokos forma, neformaliojo vaikų švietimo mokyklose dirba didesnis skaičius pedagogų, kuriems sudarant darbo krūvį atitinkamai reikia skirti daugiau valandų. Todėl galima teigti, jog neformaliojo vaikų švietimo mokyklų, kuriose vyksta individualios pamokos, kaštai yra didesni.

9 pav. Vidutinis atlyginimas (atskaičius mokesčius) apklaustuose NVŠ mokyklose

Į klausimą ar neformaliojo švietimo mokyklų vadovai randa pedagoginį personalą atitinkantį mokyklos reikalavimus, buvo įvardintos šios pagrindinės problemos: atlyginimas yra labai mažas, todėl jaunimas neina dirbti už tokią algą, nėra galimybių priimti daugiau mokytojų, taip pat išvelgiamos problemos mokytojų išsilavinime. Tačiau visi ekspertai pažymėjo, kad Vilniaus rajono neformaliojo švietimo mokyklose dirbantiems mokytojams yra sudarytos kvalifikacijos tobulinimo galimybės. Iš jų du ekspertai pabrėžė, jog kvalifikacijos tobulinimo kursus mokytojai privalo apmokėti savo lėšomis, kitose trijose mokyklose kvalifikacijos kėlimo galimybės mokytojams yra palankesnės, jas apmoka savivaldybė arba pati mokykla. Mokytojų kaita Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokyklose yra labai maža, vidutiniškai 1 mokytojas per mokslo metus. Todėl galima teigti, jog šiose mokyklose dirbantiems mokytojams yra sudarytos sąlyginai palankios sąlygos kelti savo kvalifikaciją, tobulinti pedagoginę kompetenciją, kokybiškai organizuoti ugdymo procesą. Tačiau nėra galimybių įdarbinti daugiau savo

srities kompetentingų specialistų, kyla problemos dėl darbo krūvio derinimo su kitomis mokyklomis, kuriose dirba mokytojai.

Užsiėmimų laiko lankstumas. Siekiant nustatyti, kokiais pagrindiniais kriterijais vadovaujasi nustatant neformaliojo švietimo užsiėmimų laiką bei kokios problemos kyla dėl užsiėmimų laiko derinimo, ekspertų buvo paprašyta paaiškinti, kokiais aspektais jie vadovujasi nustatant užsiėmimų laiką. Visų ekspertų teigimu jų vadovaujamose Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokyklose neformaliojo švietimo užsiėmimai vyksta po pietų, antroje dienos pusėje (žr. 9 priedą). Nustatant užsiėmimų laiką labiausiai yra derinamasi prie pamokų bendrojo lavinimo mokyklose. Ekspertų nuomonė šiuo klausimu buvo gana vieninga. M3: *„daugiausiai (derinamės) pagal bendrojo lavinimo mokyklų tvarkaraščius ir pagal tėvų prašymus“*, M4: *„metų pradžioje mokytojai derina užsiėmimų laiką pagal bendrojo lavinimo mokyklų tvarkaraštį, taip pat pagal transporto tvarkaraštį“*, M5: *„derinamės prie bendrojo lavinimo mokyklų pamokų, atsižvelgiame į vaikų amžių – mažesniems vaikams užsiėmimai vyksta anksčiau... pusė aštuonių vyriausi vaikai eina“*. Šie išvardinti pagrindiniai aspektai parodo, jog neformaliojo vaikų švietimo mokyklos stengiasi parinkti kuo patogiausią užsiėmimų laiką vaikams, prisiderinant prie formaliojo švietimo mokyklų pamokų tvarkaraščio, taip pat atsižvelgiant į tėvų prašymus, mokinių amžių. Atsižvelgiama ir į pavėžėjimo iki mokyklos galimybes - neformaliojo švietimo mokyklose, į kurias vaikai atvyksta viešuoju transportu, užsiėmimų laiką stengiamasi derinti prie transporto tvarkaraščio. Ekspertai taip pat įvardijo šias sietinas su neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimų laiko derinimu problemas: M3: *„didžiausia problema, kad labai apkrauti vaikai bendrojo lavinimo mokykloje, pamainų laikas neatitinka mūsų (mokyklos) laiku“*, M4: *„...kai užsiėmimų laiką reikia derinti prie transporto tvarkaraščio... turime daug važinėjančių vaikų, dažnai daugeliui yra tas pats autobusas namo, o tėvai pasiimti (iš užsiėmimo) negali...“*, M5: *„norėtume rytinės grupės, tačiau nelabai gaunasi... problemos – kertasi pamokos“*. Apibendrinant šiuos ekspertų pasisakymus galima teigti, jog Vilniaus rajono neformaliojo švietimo mokyklų vadovai atkreipia dėmesį į užsiėmimų laiko derinimo problematiką ir stengiasi išspręsti šiuos klausimus kuo palankesniais vaikams būdais.

Apibendrinant neformaliojo vaikų ugdymo proceso organizavimo galimybes Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo apklaustose mokyklose galima teigti, jog šių mokyklų veiklos galimybės didžiąja dalimi priklauso nuo skiriamo joms finansavimo apimtys. Mokykloms skiriamas finansavimas atitinkamai koreguoja ugdymo organizavimo procesą, ribodamas arba skatindamas mokyklų veiklą. Didesnė dalis apklaustų Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokyklų vadovų turima materialinė bazė vertina kaip nepatenkinama savo veiklai plėtoti, finansavimo galimybes vertina kaip labai mažas, tikslindami, jog trūksta lėšų koncertinėms išvykoms/varžyboms organizuoti, mokytojų kvalifikacijos kėlimo kursams apmokėti, materialinei bazei gerinti. Nežiūrint į minėtus trūkumus, mokyklų vadovai

stengiasi organizuoti ugdymo procesą sklandžiai, atsižvelgiant į vaikų poreikius, lanksčiai yra derinamas užsiėmimų laikas, kai kuriose mokyklose už nedidelį mokestį yra instrumentų nuomos galimybės. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų vadovai nuolat bendrauja ir keičiasi informaciją apie bendrą neformaliojo švietimo situaciją Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje, aptariami mokyklų rezultatai ir numatomos tolimesnės neformaliojo vaikų švietimo veiklos gairės.

4. Geografinio išsidėstymas (vieta)

Veiklos integracija su viešuoju transportu. Organizuojant neformaliojo vaikų švietimo veiklą, šių paslaugų teikėjams yra labai svarbus atstumo iki mokyklos klausimas. Kadangi Vilniaus rajonas yra gana didelis, mokyklos yra išsidėsčiusios toli viena nuo kitos, ekspertų nuomone konkurencija tarp neformaliojo vaikų švietimo įstaigų dėl vaikų skaičiaus yra minimali. Vaikai, kurie lanko šias neformaliojo švietimo mokyklas dažniausia gyvena arba toje pačioje gyvenvietėje arba artimiausiuose kaimuose. Gyvenantiems toliau nuo mokyklų vaikams vykstant į neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus, turi būti išspręsta pavėžėjimo problema. Siekiant išsiaiškinti ar ši pavėžėjimo problema yra aktuali Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokykloms, ekspertų buvo klausama kaip sprendžiami su mokinių pavėžėjimu iki mokyklų susieti klausimai. Ekspertų atsakymuose išryškėjo tam tikrų prieštaravimų. Visų pirmą išsiaiškinta, jog mokinių pavėžėjimo iki neformaliojo švietimo mokyklų klausimus vadovai sprendžia labai skirtingai (žr. 10 priedą). Ekspertas M6 nuomone pavėžėjimo klausimas į neformaliojo vaikų švietimo mokykla nėra labai svarbus, kadangi pagrindinė mokinių dalis gyvena šalia mokyklos ir tik labai mažą dalį vaikų atveža patys tėvai, M6: „...*atveža tėvai, kiti vaikai gyvena netoliese, ateina pėsčiomis.*“. Eksperto M1 vadovaujama mokykla išsprendė mokinių pavėžėjimo klausimą organizuodama savo veiklą keliose bendrojo lavinimo mokyklose įvairiose Vilniaus rajono vietovėse, M1: „...*Mūsų treneriai važiuoja į mokyklas, ne vaikai, treneriai prisiderina prie autobusų grafikų.*“. Šioje mokykloje tam tikros neformaliojo vaikų švietimo kryptys buvo paskirstytos pagal mokyklas, tokiu būdu kartu buvo sukurta įvairesnė veiklų pasiūla. Kadangi neformaliojo švietimo užsiėmimai vyksta tose pačiose bendrojo lavinimo mokyklose, mokiniams, lankantiems šiuos užsiėmimus papildomai važiuoti niekur nereikia. Šiuo atveju mokytojams, kurie nedirba tose pačiose bendrojo lavinimo mokyklose, tenka važiuoti į mokyklas bei prisiderinti prie autobusų tvarkaraščio. Ekspertas M5 taip pat teigia, jog pavėžėjimo klausimas jo vadovaujamai neformaliojo švietimo mokyklai yra mažai aktualus, kadangi jie savo veiklą organizuoja nuomojant bendrojo lavinimo mokyklų patalpas. Be to, pasak eksperto, „...*mokytojai dirba tose bendrojo lavinimo mokyklose, kuriose mokosi mūsų užsiėmimus lankantys vaikai*“, t. y. mokytojai, vykdantys neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus yra kartu ir

bendrojo lavinimo mokyklų pedagogai. Todėl šios mokyklos vaikų pavėžėjimo klausimas yra daugiau ar mažiau išspręstas.

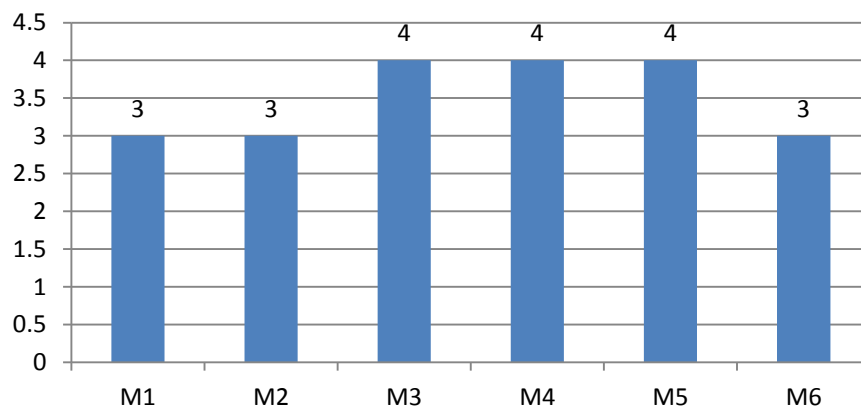
Tačiau ne visose Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokyklose mokinių pavėžėjimo situacija yra palanki. Ekspertas M4, priešingai nei kiti, pavėžėjimo klausimą išskyrė kaip vieną pagrindinių organizuojant neformaliojo švietimo užsiėmimus. Šią problemą jo vadovaujama mokykla išsprendė organizuojant visiems važinėjantiems vaikams specialius pažymėjimus, kurie galioja tomis dienomis, kada jiems vyksta neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimai, M4: *„vaikai, gyvenantys toli nuo mokyklos, turi specialius pravažiavimo pažymėjimus“*. Mokinių pavėžėjimą iki šios neformaliojo vaikų švietimo mokyklos apmoka Vilniaus rajono savivaldybė. Pavėžėjimo klausimą ši mokykla tvarko mokslo metų pradžioje, sudarydama tikslius važinėjančių mokinių sąrašus. Prasčiausiai pavėžėjimo situaciją apibūdino ekspertas M3, pasak jo vadovaujamai neformaliojo švietimo įstaigai nėra skirtas finansavimas vaikų pavėžėjimui padengti. Vaikai į šios mokyklos neformaliojo švietimo veiklas atvyksta viešuoju transportu arba su tėvais savo lėšomis. Tačiau ekspertas M3 paminėjo, kad mokinių tėvai nesikreipė su prašymais kompensuoti kelionės išlaidas ir jokių nusiskundimų nėra pareiškę. Visi ekspertai taip pat pažymėjo, jog naudotis formaliojo švietimo mokyklų geltonaisiais autobusiukais sprendžiant pavėžėjimo klausimą nėra galimybių.

Aptariant pavėžėjimo į koncertus, festivalius, varžybas už neformaliojo švietimo mokyklų ribų ekspertai pažymėjo, jog dažniausiai mokyklos neturi galimybių apmokėti šių koncertinių kelionių ar komandiruočių išlaidas. M1: *„mokytojai veža už savo pinigų, savo transportu, turim savo mikroautobusą 8 vietas, kurį vairuoja treneris“*, M2: *„mes stengiamės dalinai apmokėti kurą, bet ne visada pavyksta...“*, M3: *„mokytojai veža į koncertus savo transportu“*, M: *„mokytojai veža savo mokinius patys arba nuveža mokinių tėvai“*. Ne visose mokyklose jaučiamas poreikis išvykti toli už mokyklos ribų, pavyzdžiui vienas ekspertas teigia, M5: *„renginiai vyksta tose pačiose arba šalia esančiose mokyklose, todėl toli važiuoti nereikia“*. Tik vienas iš šešių ekspertų teigė, jog transportą, vykstant į renginius apmoka savivaldybė: M6: *„transportą arba kurą apmoka savivaldybė perspėjus apie tai (apie kelionę) iš anksto“*.

Analizuojant visų ekspertų pasisakymus apie pavėžėjimo situaciją į neformaliojo vaikų švietimo mokyklas galima teigti, jog kiekviena mokykla išsprendžia mokinių pavėžėjimo klausimą įvairiais būdais. Kadangi Vilniaus rajonas yra didelis, dalis apklaustų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų organizuoja savo užsiėmimus keliose rajono vietose, teikiant neformaliojo švietimo paslaugas bendrojo lavinimo mokyklų patalpose. Kitoms neformaliojo švietimo įstaigoms vaikų pavėžėjimą iki mokyklos apmoka savivaldybė. Iš visų ekspertų atsakymų galima teigti, jog sprendžiant pavėžėjimo klausimą yra stengiamasi sudaryti palankesnes sąlygas kuo didesniai vaikų skaičiui lankyti neformaliojo švietimo veiklas. Šioje vietoje matoma tam tikra painiava, jog skirtingose savivaldybės vietose pavėžėjimo

klausimas sprendžiamas skirtingai, o būtent, vieniems neformaliojo vaikų švietimo teikėjams vaikų kelionės iki mokyklos išlaidos apmokamos, kitiems tokios galimybės nėra suteikiamos.

Neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklo pakankamumas. Ekspertų klausta kaip yra analizuojamas jų vadovaujamų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų poreikis Vilniaus rajone, prašoma įvertinti ir plačiau pakomentuoti kiek šių mokyklų išsidėstymas Vilniaus rajone yra pakankamas užtikrinti šių paslaugų prieinamumą vaikams. Pasak ekspertų, neformaliojo švietimo mokyklų poreikis Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje analizuojamas, bendraujant su kitų rajono mokyklų vadovais, savivaldybės švietimo skyriumi, ruošiant veiklos ataskaitas, analizuojant bendrą potencialių neformaliojo vaikų švietimo vartotojų skaičių tam tikroje rajono gyvenvietėje ir stebint stojančiųjų į neformaliojo švietimo mokyklą vaikų skaičių (žr. 11 priedą). M1: „*daromos įvairios ataskaitos, paklausa analizuojama, bendraujam su kitais neformaliojo vaikų švietimo mokyklų direktoriais*“, M4: „*dalyvaujama pasitarimuose su kitais neformaliojo vaikų švietimo mokyklų direktoriais, nuolat bendraujama su savivaldybės švietimo skyriumi. Stebime stojančiųjų vaikų skaičių į mūsų mokyklą ar daug norinčiųjų.*“, M5: „*analizuojam žmonių kiekį tam tikroje vietoje, bandom skaičiuoti, kiek grupių ten galėtumėm daryti. Labai priklauso nuo žmonių skaičiaus, ar mums būtų tikslas tenas plėstis*“. Mokyklų išsidėstymą Vilniaus rajone kaip pakankamą neformaliojo švietimo paslaugų prieinamumui užtikrinti apibūdino trys ekspertai (žr. 10 pav.). Tokį savo pasisakymą jie orientaciniai įvertino 3 balais. Kiti trys ekspertai apibūdino neformaliojo švietimo įstaigų išsidėstymą prieinamumui užtikrinti kaip gerą, įvertindami ją 4 balais. Taigi, šiuo klausimu ekspertų nuomonė pasidalino per pusę, tačiau ir vieni, ir kiti įvertino bendrą neformaliojo vaikų švietimo paslaugų prieinamumo situaciją pagal mokyklų geografinę vietą gana teigiamai.

10 pav. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tinklo pakankamumas Vilniaus rajono savivaldybėje

Per artimiausius trejus metus reorganizuoti mokyklų ar steigti naujų filialų pasak ekspertų neplanuojama. M1: „*ne, mes negalime plėstis, nors yra norinčių atidaryti kai kurias sporto šakas...mūsų*

atveju reikia ne filialų, o grupių, kad jos veiktų tam tikrose rajono zonose, mokyklose... Tada padidėtų, pagerėtų neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimų pasiūla“, M5: „*ne, tikrai neketiname reorganizuotis“*, M3: „*pas mus buvo filialas, bet uždarėm, kadangi nebuvo paklausos...“*, tačiau mokyklos reorganizavimo klausimu šis ekspertas teigė, jog yra numatyta įtraukti dar vieną kryptį ir atidaryti dar vieną skyrių.

Apibendrinant galima teigti, jog dauguma ekspertų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų išsidėstymą prieinamumui užtikrinti Vilniaus rajone vertina kaip pakankamą, ir net gerą. Mokyklos išsidėsčiusios skirtingose vietovėse, gana toli viena nuo kitos, keletas šių mokyklų vykdo veiklą skirtingose vietovėse, todėl yra sukuriamos galimybės dalyvauti didesniai vaikų skaičiui neformaliojo vaikų švietimo veikloje.

Apibendrinimas

Apibendrinant apklaustųjų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų teikiamų paslaugų esamą situaciją galima teigti, jog:

- *Nors neformaliojo vaikų švietimo programų pasiūla šiose mokyklose yra gana įvairi, dėl egzistuojančios vaikų priėmimo tvarkos, kurio metu priimami gabesni vaikai nei gebėjimų turintys mažiau, sąlygos jiems dalyvauti šių mokyklų neformaliojo švietimo veikloje yra nevienodos. Gabesniems vaikams skiriamas ir didesnis dėmesys: dažniau ar ilgiau vyksta užsiėmimai, jie dalyvauja varžybose, koncertuose ir pan. Tuo tarpu mažiau gabių vaikų ugdymas daugiau orientuotas į užimtumo didinimą. Tokiu būdu stengiamasi racionaliai panaudoti mokyklų išteklius.*
- *Skelbdamos apie savo veiklą, apklaustos NVŠ mokyklos naudoja šias informacijos sklaidos priemones: skelbimus, koncertus, informacijos laikraščiuose talpinimas, bukletai, elektriniai tinklapiai, mokinių draugų ir pažystamųjų tinklas ir mokytojų tiesioginis bendravimas su vaikais. Pastarasis laikomas efektyviausiu ir labiausiai naudojamu vaikų pritraukimo būdu.*
- *Apklaustųjų NVŠ mokyklų finansinės veiklos sąlygos labai skiriasi. Nors mokyklose, kuriose daugiau dirbama su vaikais individualiai veiklos kaštai yra didesnis, jų finansinė padėtis lyginant su vien grupinius užsiėmimus organizuojančiomis mokyklomis yra geresnis. Pastarųjų nepakankamas finansavimas tiesiogiai atsiliepia neigiamai vaikų ugdymo paslaugų kokybei: trūksta materialinės bazės, dauguma įrangos ir instrumentų yra labai technologiškai ir moraliai nusidėvėję ir dėl to neatitinka poreikių.*
- *Vidutinis mokytojo atlyginimo dydis atskaičius mokesčius apklaustose NVŠ mokyklose svyruoja apie 1150 Lt. Mokyklose, kuriuose didelė dalis užsiėmimų organizuojami*

individualiai, mokytojų atlyginimas, lyginant su mokyklomis, kuriose vyrauja grupiniai užsiėmimai, yra didesnis. Tai sąlygoja faktas, jog dauguma šiose mokyklose dirbančių mokytojų šiuos darbus turi kaip pagrindinius – jiems leidžiama turėti pilną darbo krūvį. Tuo tarpu kitos grupės mokyklų mokytojai dažniausiai dirba ir kitose mokyklose, todėl, dėl mažesnio leistino krūvio, jų atlyginimai mažesni. Visa tai kartu atitinkamai sąlygoja ir skirtingas galimybes pritraukti kompetentingus specialistus dirbti mokytojais. Sąlyginai nedidelis darbo krūvis ir dėl mažas atlyginimas nėra patrauklūs pritraukti gerus ir/ar perspektyvius mokytojus.

- *Organizuojant užsiėmimų laiką daugiausiai atsižvelgiama į vaikų formaliojo švietimo ir transporto tvarkaraščius. Tvarkaraščių suderinamumas yra vienas svarbiausių aspektų mokyklos siekiant išlaikyti ir pritraukti mokinius, todėl jo sudarymui skiriamas didelis dėmesys.*
- *Tarp NVŠ mokyklas lankančių vaikų didžiausią dalis yra tie, kurie gyvena netoli mokyklų ir ateina pėsčiomis. Tačiau taip pat didelė dalis naudojami transportu: viešuoju arba paveža tėvai. Tai vaikams (jų tėvams) lemia papildomus NVŠ mokyklų paslaugų vartojimo kaštus. Siekiant spręsti šią problemą, kai kuriose mokyklose vaikams suteikiamos viešojo transporto lengvatos į užsiėmimus atvažiuoti nemokamai. Kitas dažnas sprendimas – patys mokytojai vyksta į užsiėmimų vietas. Tai šioms mokykloms leidžia išplėsti veiklos geografiją.*

Išsiaiškinus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų Vilniaus rajono savivaldybėje esamą padėties pagrindinius aspektus, kitoje šio skyriaus dalyje analizuojami galimi šių paslaugų pasiūlos pokyčiai, ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo sistemos reformą.

3.2. Numatomi neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčiai planuojant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformą

Išanalizavus esamą neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos situaciją, šioje skyriaus dalyje nagrinėjami numatomi tam tikri galimi šių paslaugų pasiūlos pokyčiai ketinant gyvendinti neformaliojo vaikų švietimo sistemos reformą. Analizė atlikta tokia pačia tvarka kaip ir pirmoje šio skyriaus dalyje, išskyrus bendruosius klausimus.

1. Informacijos sklaida

Naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas ir informacijos sklaidos priemonių efektyvumas. Buvo siekta išsiaiškinti kaip keistųsi neformaliojo vaikų švietimo mokyklų informacijos sklaidos priemonės Vilniaus rajone, įdiegus naują elektroninę duomenų bazę, kurioje visi akredituoti ir savo programas užregistravę neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai skelbtų informaciją apie savo veiklą. Paaiškėjo, jog ekspertų nuomonės šiuo klausimu buvo panašios (žr. 12 priedą). M1: „*informaciniai šaltiniai liktų tie patys, reklama savo poveikį turi...*“, M3: „*turbūt nekeistumėme*“, M6: „*visą informaciją skleistume įprastais būdais*“, M5: „*Iš esmės nekeistumėme, liktų lankstinukai, vaikus informuotų mokytojai, taip pat kiti informacijos šaltiniai*“, M4: „*Nieko nekeisim. Ne visi galės naudotis šia sistema, nes neturės ar nemokės naudotis internetu*“. Remiantis ekspertų pasisakymais, galima teigti, jog vaikai ir jų tėvai ir toliau būtų informuojami įprastomis anksčiau nagrinėtomis informacijos sklaidos priemonėmis, kurias ekspertai paminėjo analizuodami esamą neformaliojo vaikų švietimo paslaugų situaciją ir kurie yra aprašyti šio darbo (žr. 36 p.): pirmiausiai pačiu mokytojų iniciatyva, per skelbimus bendrojo lavinimo mokyklose, darželiuose, koncertų/parodų metu, iš skelbimų laikraščiuose, internete, mokyklos tinklapyje, dalinant bukletus, per draugų. Tai galima paaiškinti tuo, jog ekspertai mokytojų iniciatyvą laiko kaip pačią efektyviausią informacijos sklaidos priemonę, todėl esminių pokyčių imtis neketinama.

Tačiau taip pat visi ekspertai sutiko, jog nauja elektroninė duomenų bazė leistų pagerinti informacijos apie neformalųjį švietimą sklaidą, palengvinti informacijos apie teikiamas neformaliojo vaikų švietimo paslaugas rajone paiešką bei prieinamumą. Savo atsakymus ekspertai įvertino aukštais 4 – 5 balais.

Apibendrinus galima teigti, jog įgyvendinus reformą informacijos sklaidos priemonės, siekiant pritraukti vaikus į neformaliojo vaikų švietimo veiklas ir jų naudojimas išliktų toks pats. Naujoji informacijos sistema taptų dar viena iš šio metu naudojamų informacijos sklaidos priemonių.

Teikėjų bei jų teikiamų paslaugų žinomumas. Taip pat daugelis ekspertų sutiko, jog naujoji elektroninė duomenų sistema pagerintų vaikų ir tėvų informuotumą apie neformaliojo švietimo pasiūlą rajone. M3: „*Taip. Tik jeigu į tą sistemą būtų įtrauktos ir muzikos, meno mokyklos, tada taip*“, M5: „*Manau, kad vaikai tikrai bus geriau informuoti*“, M4: „*Tokia informacinė sistema turėtų pagerinti informuotumą*“.

Nors ekspertai teigiamai vertina, jog nauja elektroninė informacinė sistema bendrai padidins vaikų ir tėvų informuotumą, šioje vietoje taip pat buvo išreikšta tam tikrų abejonų bei išvelgta keletas probleminių klausimų. Buvo abejojama ar vaikams iš šeimų, kurių materialinė padėtis yra sunki, ši informacinė sistema padidintų jų informuotumo bei pasirenkamumo galimybes. Ekspertas M1 teigia: „*...bet kiek Vilniaus rajone yra dar neturinčių priėjimo prie interneto...*“, M2: „*Daugelis tėvų, ypač asocialiose šeimose, neturi galimybių, neturi kompiuterio ir interneto, jie negalėtų užsiėmimų pasirinkti. Jų vaikai nukentėtų labiausiai*“, M6: „*Turėtų pagerinti, tik ar daug tokių tėvų, kurie moka naudotis kompiuteriu...ypač kaimuose...*“. Pasak ekspertų, šios problemos kiltų tose šeimose, kuriose nei vaikai, nei tėvai neturi priėjimo prie interneto, nemoka naudotis kompiuteriu, taip pat socialinės rizikos šeimose, kur yra nesidomima savo vaikų užimtumo klausimais. Šių šeimų vaikai šiuo atveju nukentėtų labiausiai. Todėl galima teigti, jog ši informacinė duomenų bazė didintų informuotumą apie neformalųjį švietimo veiklas bei pasirenkamumo galimybes daugiausiai toms šeimoms, kurios ir šiuo metu daugiau ieško, žino, domisi ir turi didesnių neformaliojo vaikų švietimo veiklų pasirinkimo galimybių.

Apibendrinant reformos poveikį informacijos sklaidai galima teigti, jog visi ekspertai teigiamai vertina elektroninės duomenų apie neformaliojo vaikų švietimo teikėjus bazės įdiegimą. Vaikai ir jų tėvai galėtų vienoje vietoje matyti visą neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą savivaldybėje ir pasirinkti sau labiausiai tinkamą užsiėmimą. Tai sudaro prielaidas vaikų ir tėvų informuotumui apie neformaliojo vaikų švietimo programas didėti. Tuo pačiu informacinės sklaidos priemonės apie neformaliojo švietimo mokyklų teikiamas veiklas liktų tos pačios, kadangi tai būtų papildoma šių mokyklų reklama. Tačiau ne visi tėvai turės galimybę prieiti prie elektroninės duomenų sistemos ir užregistruoti savo vaikus į užsiėmimus. Todėl šioje vietoje gali nukentėti vaikai iš nepasiturinčių ar asocialių šeimų, kurių tėvai neturi galimybės ar nemoka naudotis kompiuteriu. Šių vartotojų grupės informuotumas apie neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą įdiegiant elektroninę informacinę sistemą nepadidėtų.

2. Neformaliojo vaikų ugdymo proceso organizavimas

Siekiant įvertinti galimus neformaliojo vaikų švietimo mokyklų teikiamų paslaugų pokyčius, ekspertai buvo paprašyti juos įvertinti per tuos pačius kriterijus, kaip ir analizuojant esamą situaciją.

Kiekvienas ugdymo proceso organizavimo klausimų grupėje nagrinėjamas neformaliojo vaikų švietimo paslaugų kriterijus analizuojamas atskirai.

Paslaugų kaina. Remiantis reformos nuostatomis, kiekvienam vaikui bus skirtas finansavimo krepšelis, kurį jis galės panaudoti bet kurioje neformaliojo vaikų švietimo mokykloje. Todėl buvo aktualu išsiaiškinti kaip pasikeitusi finansavimo tvarka palies analizuojamų mokyklų finansavimą ir mokinių išlaidas šių mokyklų paslaugoms. Atlikus interviu išaiškėjo, jog dviejose iš šešių analizuojamų mokyklų mokslas yra nemokamas (M1, M2 ir M6), likusiose mokyklose, nors paslaugos yra mokamos, galimybės nustatyti mokykloms savarankiškai mokymosi kainą yra labai ribotos (žr. 13 priedą). Šiuo klausimu visus sprendimus priima savivaldybė, kuri kiekvienais metais numato atitinkamus asignavimus mokykloms ir sprendžia ar vaikams teikiamos paslaugos bus mokamos ar ne. Šio mokesčio už mokslą paskirtis – papildyti mokyklos veiklai užtikrinti trūkstamą finansavimo dalį. Ekspertų teigimu, nėra aišku kaip dėka reformos pasikeis bendra iš savivaldybės gaunamų lėšų dalis, t. y. kokia finansavimo dalis bus kintama ir kokia nekintama, priklausanti nuo vaikų skaičiaus. Kadangi šioje vietoje atsiranda rizika, susijusi su mokyklos teikiamų paslaugų paklausos kitimu, savivaldybė, turėdama nustatyti finansavimo krepšelio dydį bei mokesčio už mokslą vaikams kainą, ją turi įvertinti, ypač tai liečia privačias mokyklas, kurios išsilaikytų tik iš kintamos dalies: vaikų įnašų ir jų atneštų krepšelių. Ekspertai kartu teigė, jog atsiradus krepšelio sistemai, neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikimo srityje atsiras ir daugiau privačių teikėjų, todėl mokyklų vadovai buvo linkę prie tos nuomonės, jog jų teikiamų paslaugų kainos turėtų atitinkamai ir toliau būti nemokamos ar jų kaina bent nedidėtų, M5: „*Dėl konkurencijos turėtų šiek tiek mažėti...30 proc. būtų sumažinta*“.

Išsiaiškinus tai, jog naujoji finansavimo reforma sudarytų prielaidas mažinti ar bent nedidinti paslaugų kainų, toliau buvo siekta išsiaiškinti kaip būtų panaudojamos dėka naujojo finansavimo modelio gautos papildomos lėšos, jei tokių būtų. Visi ekspertai sutartinai teigė, jog papildomi pinigai būtų pirmausia skirti materialinės bazės gerinimui, jog ugdymo procesas galėtų būti vykdomas kokybiškiau, M4: „*...gerintume materialinę bazę.. atidarytume gitaros skyrių..*“. Galimybės mažinti mokesčių už mokslą ekspertai nepaminėjo. Atsižvelgus į pirmoje šio skyriaus dalyje aprašyta materialinės bazės padėtį galima teigti, jog tokia pozicijų, ekspertų atžvilgiu, yra pakankamai nuosekli – didelė dalis inventoriaus yra pasenę ir norint toliau vykdyti veiklą būtina jį atnaujinti. Be to, savivaldybės išlaikomoms įstaigoms praktiškai neturint galimybės nustatyti paslaugų kainos ir darbuotojų atlyginimų koeficientų, vienintelė sritis, kurioje jie gali priimti sprendimus dėl lėšų panaudojimo yra būtent materialinės bazės gerinimas ir plėtra, M1: „*plėstume savo veiklą pasiūlę, gerintume sporto bazę..*“. Tačiau plėtra vėlgi pirmiausia susijusi naujos materialinės bazės įsigijimu. Tai savo ruožtu leidžia teigti, jog naujojo finansavimo dėka atsirastų prielaidos pirmausia gerėti neformaliojo vaikų švietimo mokyklų teikiamų paslaugų kokybei.

Tačiau ekspertai, plačiau kalbėdami apie naują finansavimą, buvo labiau pesimistiškai nei optimistiškai nusiteikę naujų finansavimo taisyklių teikiama įtaka paslaugų kokybės gerinimui. Ekspertai išskyrė problemines situacijas, kurias išvelgė bendraudami su mokyklų vadovais iš bandomųjų savivaldybių. Pavyzdžiui šiuo metu krepšelis negali būti dalinamas, todėl nežinoma kaip efektyviai pasiskirstyti lėšas kai tas pats vaikas lanko kelis būrelius, o pati apskaita tampa labai sudėtinga. Be to atsiranda problema kaip išmokėti mokytojų atlyginimą už vasaros mėnesius kai po atostogų paaiškėja, jog vaikas pasirinko lankyti kitą būrelį. Atsiranda ir „*įkalinto mokytojo problema*“ – šio darbo autorės sugalvotas terminas, kai mokytojas negali iš būrelio pašalinti užsiėmimus trukdančius piktybinius vaikus, kurie veikia piktybiškai ir trukdo kitiems vaikams, dėl ko užsiėmimą palieka kiti „gerieji“ vaikai. Nes jį pašalinus, sumažėja ir mokytojo veiklos finansavimas.

Apibendrinant šias problemas galima teigti, jog pasikeitusi finansavimo sistema, orientuota į masiškumą, o ne kokybę, leidžia daryti prielaidas apie galimą pasireikšti reikšmingą neigiamą aspektą - pagrindiniu kriterijumi priimant vaikus į mokyklas bus ne gabumai, bet jokios veiklos nelankymas. Todėl kartu įvertinus ir galinčią pasireikšti „*įkalinto mokytojo problema*“, neformaliojo vaikų ugdymo mokyklų ugdymo proceso kokybė gali sumažėti. Kita vertus, tikėtinas didesnis finansavimas leidžia daryti prielaidas apie geresnes galimybes atnaujinti materialinę bazę bei mokesčių už užsiėmimus nekilmą (bent jau trumpuoju laikotarpiu). Tai savo ruožtu sukuria prielaidas neformaliojo vaikų švietimo paslaugoms tapti labiau prieinamomis. Bet kokiu atveju visa tai rodo, jog reforma, pirmiausia susijusi ir su kitokio finansavimo taisyklėmis, turi didelės įtakos nagrinėjamų paslaugų kokybei ir jų tolimesniam vystymuisi.

Materialinė bazė. Analizuojant reformos galimą įtaką neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pokyčiams, dalis probleminių klausimų, susijusių su materialine baze, jau buvo aptarti kalbant apie reformos įtaką analizuojamų mokyklų finansavimui. Iš Anksčiau aprašytų galimų pokyčių galima teigti, jog reforma, jei bendroje sumoje finansavimas padidės, pirmiausia teigiamai atsilieptų materialinės bazės gerinimui (žr. 14 priedą). Tačiau viena yra atnaujinti esamą bazę, kitą kokios bazės ar investoriaus reikėtų jei būtų vykdoma plėtra. Tad svarbu buvo išsiaiškinti ar naujoji reforma paskatintų, jei taip, tai kaip, mokyklų vystymąsi. Dauguma ekspertų teigė, jog atidarytų naujų veiklų susijusių su jų mokyklų dabartine veiklos kryptimis, M1: *pasiūlytume imtinių sporto šakų... florbolą*“, M3: *„choreografija, baletas, estradinis šokis, klasikiniai šokiai*“, M4: *„atidarytume gitaros skyrių*“. Galima daryti prielaidą, jog norint vystyti šias kryptimis turėtų būti investuojama ir į šių kryptių materialinės bazės suformavimą ir vystymą. Vienas ekspertas teigė (M5), jog nesiūlytų *„jokių kitų kryptių*“. Savo poziciją jis paaiškino tuo, jog daugiau finansuoti jau vykdomas sritis. Vertinant ekspertų pasisakymus galima teigti, jog jų išreikštos pozicijos yra labiau išreikšti norai, nei pamatuoti ketinimai imtis naujų veiklų, pasikeitus mokyklų

finansavimo modeliui. Nes, anot ekspertų, nebuvo imtasi jokių rimtų skaičiavimų, kiek kainuotų įgyvendinti šias naujas veiklas.

Analizuojant kitus veiksnius, susijusius su NVŠ mokyklų materialine baze, galima teigti, jog reformą juos paveikti neturėtų: instrumentų skolinimo ar nuomos sąlygos turėtų likti tos pačios, neketinama kurti naujų filialų, mokyklos ketina veikti tose pačiose patalpose.

Apibendrinant galima teigti, reforma suteiktų NVŠ mokykloms daugiau galimybių investuoti į materialinės bazės atnaujinimą. Tačiau naujų neformaliojo švietimo veiklų atidarymas, kartu pateikiant ir naują materialinę bazę, yra daugiau išreikšti norai nei rimti ketinimai imtis naujų veiklų.

Pedagoginio personalo ištekliai. Analizuojant galimą reformos poveikį galimybėms pagerinti NVŠ mokyklų pedagoginio personalo išteklius galima teigti, jog reforma šiuo klausimu įtakos turėtų ir teigiamų ir neigiamų aspektų. Pirmiausia, reforma leistų atskiriems mokytojams patiems individualiai imtis veiklos teikti neformaliojo švietimo paslaugas (žr. 15 priedą), M5: „...nematau, kad būtų įdarbinta daugiau mokytojų. Gal net netektumėme, nes jiems patiems būtų lengviau būrelius organizuoti“. Antra, orientuojantis į masiškumą, greičiausiai padidėtų užsiėmimų grupės, todėl mokytojams tektų didesnis krūvis. Šio aspektų nebūtų galima spręsti problemos, padidinant mokytojų skaičius, nes finansavimas numatytoje reformoje nebūtų pakankamas samdyti naujus mokytojus, t. y. kurti naujus pilnus etatus. Be to labai trūksta materialinės bazės vykti keliems užsiėmimams vienu metu pvz., naudojantis tomis pačiomis patalpomis, M4: „mes neturime laisvų klasių.. turbūt negalėtumėme priimti nė vieno (mokytojo... gal vieną...)“. Atsižvelgus į tai galima teigti, jog atskiriems mokytojams reforma suteiks daugiau galimybių dalyvauti neformaliojo vaikų švietimo srityje, t. y. jie galės imtis individualios veiklos. Tuo tarpu mokytojams jau dirbantiems mokyklose, darbo sąlygos, dėl didesnių mokinių skaičiaus, turėtų pasunkėti. Atsižvelgus į atsirasiančias galimybes patiems mokytojams imtis veiklos bei galinčios pasireikšti mokytojo kalinio problemoms, mokykloms išlaikyti mokytojus ir pritraukti naujus, lyginant su dabartine situacija, būtų kiek sudėtingesnės. Vis dėlto nė vienas ekspertas šiuo klausimu negalėjo išreikšti tvirtos nuomonės. Vertinant tokią laikyseną galima teigti, kad šiuos procesus veikia ir daug kitų procesų, susijusių bendru nedarbo lygio, darbo užmokesčio lygio pokyčiais šalyje ir kitais aspektais. Likusius aspektus, susijusius su pedagoginio personalo išteklių kriterijaus vertinimu, dėl ekspertų išreikštos nuomonės nebuvo galima aiškiai įvertinti, arba jų teigimu, sąlygos šioje srityje išliks stabilios. Ekspertų teigimu, pamokų organizavimo tvarka nesikeistų, mokytojai galėtų naudotis tomis pačios tobulinimo galimybėmis. Pastarasis aspektas nebūtų reikšmingai gerinimas dėl to, jog gautas papildomas finansavimas, jei toks būtų, pirmiausia būtų skiriamas materialiniai bazei atnaujinti.

Apibendrinant galima teigti, jog galimas reformos poveikis NVŠ mokyklų pedagoginio personalo ištekliams turi tiek teigiamų, tiek ir neigiamų aspektų. Teigiami pasireiškia didesnėmis mokytojų

galimybėmis patiems imtis veiklos lanksčiai prisitaikant prie mokinių poreikių. Neigiami, dėl didesnio mokinių skaičiaus, pasireiškia galimu didesniu ir intensyvesniu darbo krūviu bei kartu, galint pasireikšti mokytojo kalinio problemai, didesniais sunkumais išlaikyti turimą ar pritraukti naują personalą.

3. Geografinis išsidėstymas

Veiklos integracija su viešuoju transportu. Ekspertų buvo klausama kaip pasikeistų Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo mokyklų galimybės padengti išvykų išlaidas į festivalius, varžybas, kitus renginius už mokyklos ribų. Pusė ekspertų teigė, jog koncertinių kelionių galimybės gaunant papildomą finansavimą per mokinio krepšelių reikšmingai padidėtų (įvertino 4 -5 balais), (žr. 16 priedą). Vis dėlto plačiau ekspertai savo nuomonės nekommentavo, nes kol nėra įgyvendinta reforma ir neturima realios informacijos apie būsimo finansavimo dydį, prognozuoti šį aspektą yra sudėtinga. Bet kuriuo atveju galima teigti, jog didesnis finansavimas šioje srityje, leidžia daryti prielaidą apie teigiamą poveikį galimybėms vaikus pavėžėti į koncertus, varžybas ir kitus renginius už mokyklos ribų.

Neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklo pakankamumas. Visi ekspertai teigė, kad įgyvendinant mokinio krepšelio reformą neformaliojo vaikų švietimo veiklas vykdančių įstaigų, įvairių būrelių skaičius turėtų labai padidėti (beveik visi įvertinimai 5 balai (žr. 16 priedą)). M1: „*padaugėtų įvairių būrelių*“, M2: „*Kiekvienas mokytojas norėtų organizuoti būrelį tam, kad pritraukti kuo daugiau vaikų*“, M3: „*Vilniaus rajone padidėtų, kadangi Vilniaus rajonas yra labai didelis, o yra tik trys mokyklos, be filialų. Buvo labai daug prašymų iš kitų mokyklų, kad ten įsteigtume mūsų mokyklos filialą, kad vaikams nereikėtų važinėti. Planuose yra, bet vėl gi finansai*“, M4: „*Atsirastų įvairiausių būrelių, tikrai padidėtų*“, M5: „*padidėtų, be abejo*“, M6: „*Jų atsirastų žymiai daugiau*“. Taigi iš šių pasisakymų galima teigti, jog neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūla padidėtų.

Tačiau didesnio neformaliojo vaikų švietimo teikėjų skaičiaus atsiradimas sąlygotų ir didesnę konkurenciją tarp jų, tai pažymėjo penki iš šešių ekspertų. Tai savo ruožtu atsilieptų jų vadovaujamoms įstaigoms, nes dalis vaikų, galėdami pasirinkti iš didesnio skaičiaus veiklų, pasirinktų kitus būrelius, veikiančius už analizuojamų neformaliojo vaikų švietimo įstaigų ribų.

Remiantis anksčiau prietomis išvadamis analizuojant finansinę situaciją, materialinę bazę, informacijos sklaidos aspektus, apibendrintai galima teigti, jog konkurencija prisidės prie kainų kilimo mažinimo, taip pat materialinės bazės, kaip veiksnio, siekiant pritraukti ir išlaikyti esamus mokinius, reikšmė padidės. Tai savo ruožtu skatins daugiau investuoti į materialinę bazę, efektyviai naudoti išteklius, tam, jog prie esamų sąlygų būtų gerinama neformaliojo vaikų švietimo paslaugų kokybę. kaip veiksnys dar svarbesnis, kartu tai stabdys būrelių kainų kilimą.

Apibendrinimas

Apibendrinus ketinamos įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformos galimą įtaką Vilniaus rajono apklaustųjų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų paslaugų pasiūlai galima teigti, jog:

- *Kartu su įgyvendinama reforma pradėjusi veikti vieningai elektroninei vaikų registravimo į mokyklas sistemai, joje skelbiama informacija papildytų šių mokyklų naudojamas vaikų pritraukimo į užsiėmimus priemonės. Tačiau ir toliau daugiausiai ketinama naudotis mokyklų mokytojų iniciatyva, skelbimais laikraščiuose ir esamų mokinių draugų tinklu. Šios informacijos sklaidos priemonės laikomos efektyviausiomis.*
- *Ketinamoje visuotinai įgyvendinti elektroninėje vaikų registravimo į mokyklas sistemoje išvelgiami ir teigiami, ir neigiami aspektai. Teigiami pasireiškia didesnėmis galimybės rasti informaciją apie norimus būrelius, mažinant būrelių paieškos ir užsiregistravimo sąnaudas. Neigiami aspektai pasižymi tuo, jog vaikai ir jų tėvai, kurie neturi ir/ar nemoka naudotis kompiuteriu, gali susidurti su būreliu pasirinkimo ir negalėjimu užsiregistruoti savarankiškai problemomis. Dėl šios priežasties tokioms šeimoms gali būti sunku įvertinti naujosios sistemos teikiamas galimybes, o mokykloms didinti savo žinomumą bei plėsti veiklą.*
- *Pasikeitusi neformaliojo vaikų švietimo mokyklų finansavimo tvarka sudarys prielaidas vykdyti daugiau ugdymo veiklų ir skatins priimti kuo daugiau vaikų, t. y. didins vaikų užimtumą ir mokyklų apkrovimą, tačiau kartu gali neigiamai atsiliiepti ir teikiamų paslaugų kokybei. Galimas didesnis vaikų skaičius grupėse mažins kiekvienam mokiniui tenkanti mokytojo laiką. Siekiant pritraukti didesnę vaikų skaičių, atrankos metu bus keliami mažesni reikalavimai gabumams. Vykdomų veiklų finansavimui dydžiui priklausant nuo mokinių skaičiui gali būti susiduriama mokytojo kalinio problema. Visi šie galintys pasireikšti aspektai gali turėti neigiamos įtakos nagrinėjamų mokyklų paslaugų kokybei.*
- *Padidėjusio mokyklų finansavimo atveju dauguma lėšų pirmiausia būtų nukreiptos į turimos materialinės bazės atnaujinimą ir/ar naujos įsigijimą. Padidėjus finansavimui didinti mokytojų atlyginimus, mažinti užsiėmimų kainas analizuotose mokyklose neplanuojama. Šiuos prioritetus sąlygoja tai, jog didelė dalis būrelių yra nemokami, o materialinė bazė yra ypač svarbus veiksnys, siekiant kokybiškai vykdyti veiklą ir pritraukti dalyvauti neformaliojo švietimo veiklos vaikus. Tačiau ar ketinama įgyvendinti reforma leis reikšmingai padidinti mokyklų finansavimo galimybes, jog jos būtų suinteresuotos reikšmingai atnaujinti savo*

materialinę bazę ir imtis naujų veiklų, šiuo metu yra didžiausia problema, analizuojant galimą jos įtaką neformaliojo švietimo pasiūlai.

- *Reformos nuostatos leidžia daryti prielaidą apie augstantį mokinių skaičių grupiniuose užsiėmimuose. Tai savo ruožtu daliai mokytojų didins darbo krūvį. Atsižvelgiant į tai, jog kelti atlyginimų mokytojams dėl šios priežasties neketinama, šios aplinkybės gali sumažinti neformaliojo vaikų švietimo mokyklų mokytojo darbo patrauklumą. Tačiau teigiami reformos aspektai šiuo klausimu gali pasireikšti tuo, jog naujos sąlygos sukurs daugiau galimybių patiems mokytojams savarankiškai teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas.*
- *Reforma paskatins steigtis naujiems neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjams. Tikėtina kad ši papildoma pasiūla daugiausiai padidės individualių mokytojų įsitraukimo į neformaliojo švietimo veiklą dėka. Tai savo ruožtu sudarys galimybes plėsti neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tinklui, kartu didėti ir šios veiklos srities pasiūlai. Atsižvelgiant į tai, jog naujos veiklos pagal rinkos dėsnius pirmiausių kursis tose vietose, kur yra didžiausia nepatenkinta paklausa, paslaugų prieinamumas turėtų padidėti ten, kur ji labiausiai pageidaujama. Tačiau didėsianti pasiūla skatins ir didesnę konkurenciją. Todėl pasiūlos teikėjai, siekiant pritraukti mokinius, turės atitinkamai investuoti į materialinę bazę bei bus aktualiau konkuruoti mokesčio už mokslą srityje.*

Tyrimo rezultatų panaudojimo perspektyvos

Šis tyrimas daugiausiai naudingas LR Švietimo ir mokslo misterijai bei atitinkamoms jai pavaldžioms tarnyboms formuojančioms ir vykdančioms neformaliojo švietimo politiką šalyje. Tai pirmasis tyrimas, kuriame analizuojami galimi neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos pokyčiai ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo sistemos reformą Vilniaus rajono savivaldybėje. Panašių tyrimų nebuvo nerasta ir susijusių su kitomis savivaldybėmis. Darbe išnagrinėta neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos esama situacija pagrindinėse rajono meno, muzikos ir sporto mokyklose bei jos galimi pokyčiai, ketinant įgyvendinti visuotinai neformaliojo vaikų švietimo reformą. Gauti tyrimo rezultatai suteikia žinių apie reformos vertinimą neformaliojo vaikų švietimo mokyklų požiūriu bei leidžia geriau pasirengti jos visuotiniam įgyvendinimui. Kartu – tai tam tikras vertinimo taškas, su kuriuo galima palyginti jau būsimų tyrimų rezultatus. Todėl galima teigti, jog tyrimas reikšmingai prisideda prie būsimų planuojamos įgyvendinti reformos poveikio vertinimo tyrimų.

Tyrimo rezultatų dėl jo pobūdžio, t. y. naudojamų duomenų rinkimo ir apdorojimo metodų, negalima generalizuoti, objektyviai taikyti galima tik tyrime dalyvavusioms mokykloms. Tačiau, atsižvelgiant į tai, jog buvo apklaustos visos didžiausios ir pagrindinės savivaldybės išlaikomos neformaliojo vaikų ugdymo

mokyklos (likusią dalį iš esmės sudaro tik maži atskiri būreliai ir kolektyvai), buvo apimta reikšminga dalis viso Vilniaus rajono neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjų tinklo. Todėl galima teigti, jog tyrimo metu gauti duomenys reikšmingai atspindi bendrą situaciją savivaldybėje.

Tyrimo metu iškilusios problemos ir tolimesnių tyrimų gairės (siūlymai)

Analizuojant duomenis pastebėta, jog ekspertų prašant išreikšti savo nuomonę interviu klausimais, Likerto skalėje išreikšta nuomonė kartais nesutapo su pateikiamu platesniu paaiškinimu (tuomet remtasi platesniu paaiškinimu). Gana dažnai, atstovų plačiau išsakytos nuomonės nebuvo galima reikšmingai susieti su analizuojamais klausimais, todėl tyrimo rezultatai dalyje klausimų pateikiami tik Likerto skalėje išsakyta nuomone. Be to, interviu metu pastebėta, jog mokyklų atstovai skirtingai įsivaizdavo galimų pokyčių dydį, todėl buvo gana sudėtinga palyginti ekspertų atsakymus. Taip pat nebuvo galima patikrinti, ar ekspertų išreikšta nuomonė jų mokyklų pasiūlos klausimais buvo adekvati tikrajai situacijai. Todėl atsižvelgus į šiuos įvardintus probleminius aspektus, atlikto tyrimo rezultatus reiktų vertinti gana atsargiai. O pats tyrimas turi būti traktuojamas kaip žvalgomasis tyrimas, atskleidžiantis gana apibendrintus neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos Vilniaus rajone esamoje situacijoje rezultatus bei galimus jos pokyčius, ketinant visuotinai įgyvendinti neformaliojo švietimo reformą.

Siekiant giliau išnagrinėti galimą reformos poveikį neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlai, ateityje turi būti:

- Išanalizuotos šių mokyklų veiklos vykdymo ir vertinimo sistemos, siekiant rasti nišas šių mokyklų veiklai gerinti ir efektyviai pasinaudoti reformos teikiamomis galimybėmis;*
- Įvertinti mokyklų vadovybių pasirengimą optimizuoti mokyklos veiklą prie būsimų veiklos sąlygų;*
- Atsižvelgus į anksčiau iškeltas dvi problemas parengti rekomendacijas ketinamos įgyvendinti reformos adaptavimo ir įgyvendinimo klausimais, siekiant geriausių šių mokyklų veiklos rezultatų, tenkinant savivaldybių tikslus.*

Siekiant įvykdyti šiuos uždavinius reikia didesnio neformaliojo vaikų švietimo mokyklų, LR Švietimo ministerijos, savivaldybės ir tyrėjų bendradarbiavimo.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

1. Išnagrinėjus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų ir jų pasiūlos teorinius aspektus galima daryti tokias išvadas, kad:
 - Kintant neformaliojo švietimo vaidmeniui visoje švietimo sistemoje, kartu formavosi ir neformaliojo vaikų švietimo samprata. Su kiekviena reforma jis buvo apibrėžiamas vis kitaip, daugiausiai dėmesio skiriant jo vietai visoje sistemoje nusakyti. Atsižvelgiant į šiuo metu galiojančius neformalųjį švietimą reglamentuojančius teisinius dokumentus bei mokslinėje literatūroje išskirtus neformaliojo vaikų švietimo sampratos aspektus, neformaliojo vaikų švietimo samprata gali būti apibrėžiama kaip ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus asmenų įvairiapusis įgūdžių, gebėjimų bei kompetencijų, padėsiančių sėkmingai veikti besikeičiančioje aplinkoje, ugdymas, taip suteikiant galimybę šiems asmenims tapti aktyviais visuomenės nariais.
 - Atsižvelgiant į šių dienų visuomenės poreikius, pasireiškiančius vis didesniu aktualumu visapusiškai ir kartu kryptingai ugdyti savarankišką ir lengvai modernioje ir dinamiškoje aplinkoje besiadaptuojantį asmenį, neformaliojo ugdymo reikšmė bendroje šalies švietimo sistemoje nuolat didėja. Todėl jam skiriamas vis didesnis dėmesys: siekiama plėsti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų prieinamumą ir įvairovę. Šiems tikslams pasiekti kuriama neformaliojo švietimo sistemos reforma.
 - Atsižvelgiant į pagrindines paslaugų savybes, neformaliojo vaikų švietimo paslaugos gali būti apibrėžiamos kaip veikla, pasireiškianti per mokytojo ir vaiko sąveiką ugdymo proceso metu, kurios rezultatas yra kuriamas tiek teikėjo, tiek vartotojo ir siejamas su vaiko poreikių patenkinimu. Jei šias paslaugas finansuoja valstybė ir organizuoja savivaldybės, jos taip pat gali būti laikomos viešosiomis paslaugomis. Šias viešąsias paslaugas gali teikti ir privatūs asmenys, tačiau tokiu atveju jiems galioja atitinkamas valstybinis reguliavimas, kuris leistų užtikrinti viešąjį interesą.
 - Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistemą sudaro šių paslaugų organizatoriai, teikėjai arba vykdytojai ir vartotojai. Paslaugas organizuoja savivaldybės, nevyriausybinės organizacijos ir privatūs subjektai, vykdo neformaliojo ugdymo įstaigos, laisvieji mokytojai, nevyriausybinės organizacijos, tiesiogiai vartoja vaikai, netiesiogiai jų tėvai ar globėjai. Kiekvienas šių dalyvių grupių užima svarbią neformaliojo vaikų švietimo sistemos dalį ir sąlygoja vienas kito egzistavimą. Nors dalies neformaliojo vaikų švietimo būrelių pagal savo veikla dubliuojasi, ta pati veikla pas skirtingus teikėjus dėl turimos skirtingos materialinės bazės, personalo

kompetencijos, ugdymo programos ir mokymo proceso vykdymo specifikos gali labai skirtis. Todėl kiekvienas teikėjas rinkoje gali rasti savo vartotojus, kurie renkasi tas paslaugas, kurios labiausiai atitinka jų poreikius.

- Kiekvienam vaikui neformaliojo švietimo paslaugoms skiriamų lėšų dydis atskirose šalių savivaldybėse skiriasi iki dešimt kartų. Dėl skirtingo šio finansavimo lygio jose skiriasi ir galimybės šių paslaugų teikėjams vykdyti savo veiklą. Taip pat iki dviejų su puse karto skiriasi vienam vaikui tenkanti lėšų suma ir tarp atskirų neformaliojo vaikų švietimo veiklų. Didžiausias finansavimas vienam vaikui, lyginant su kitų kryptų programomis, skiriamas muzikos ir meno mokykloms. Didelės šių neformaliojo švietimo paslaugų teikimo išlaidos bei ribotos vartotojų finansinės galimybės lemia atitinkamus įėjimo barjerus privatiems subjektams ateiti į šių paslaugų teikimo rinką. Todėl, esant ribotam viešojo sektoriaus biudžetui, bei dabartinei neformaliojo švietimo politikai, galimybės plėstis neformaliojo vaikų švietimo pasiūlai yra labai ribotos.
- Bandomasis neformaliojo vaikų švietimo sistemos reformavimo eksperimentinis modelis suteikia daug šios veiklos srities paslaugų pasiūlos teorinių plėtros galimybių. Mokinio krepšelio principo finansuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas taikymas bei galimybės šia sistema naudoti privatiems, reikalavimus atitinkantiems, subjektams suteikimas leidžia tikėtis didesnio šioje veiklos srityje teikėjų skaičiaus bei didesnės teikiamų paslaugų įvairovės. Tačiau kartu šios priežastys leidžia daryti prielaidą ir apie numatomą didesnę šių teikėjų konkurenciją. Tai sąlygoja esamų teikėjų galimybių bei jų naudojamų priemonių prisitaikyti prie numatomų naujų veiklos sąlygų ištyrimo aktualumą.

2. Apibrėžus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijus, galima daryti tokias išvadas:

- Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūla ir galimi jos gali būti įvertinti kriterijais, kurie gali būti suskirstyti į tris grupes: informacijos sklaidos, ugdymo proceso organizavimo ir geografinio išsidėstymo. Informacijos sklaidos kriterijų grupei priskiriami kriterijai *naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas, informacijos sklaidos priemonių efektyvumas ir teikiamų paslaugų žinomumas* leidžia įvertinti neformaliojo vaikų švietimo teikėjų veiklą, siekiant pritraukti jų teikiamų paslaugų vartotojus. Ugdymo proceso organizavimo kriterijų grupei priklausantys *paslaugų kainos, materialinės bazės, užsiėmimo laiko lankstumo ir pedagogų personalo išteklių* kriterijai leidžia įvertinti neformaliojo vaikų ugdymo mokyklų naudojamas priemones ir teikiamų paslaugų specifiką. Geografinio išsidėstymo grupėje esantys

neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklo pakankamumo ir veiklos integracijos su viešuoju transportu kriterijai skirti įvertinti neformaliojo vaikų švietimo mokyklų geografinę poziciją, siekiant pritraukti savo teikiamų paslaugų vartotojus, bei veiklą, siekiant išplėsti savo vartotojų geografinę. Visų šių kriterijų kompleksinis įvertinimas įgalina visapusiškai išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų apibrėžtoje teritorijoje pasiūlą ir įvertinti jos pokyčius.

3. Parengus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų galimų pokyčių, sąlygotų neformaliojo vaikų švietimo reformos, įvertinimo metodiką, galima teigti, jog:
 - Tyrime naudotas pusiau struktūrizuotas interviu klausimynas leido užtikrinti visą interviu vyksmą norima linkme bei gauti išsamią informaciją į atvirus klausimus, o kartu naudotos užkoduotos atsakymų kategorijos suteikė informantų nuomonių palyginimo galimybę.
 - Informantams iškelti atrankos kriterijai įgalino atrinkti neformaliojo vaikų ugdymo atstovus, kurie buvo gerai susipažinę su tyrinėjama problema ir galėjo išsamiai bei argumentuotai interviu metu atsakyti į tiriamuosius klausimus.
 - Mokslinių šaltinių analize paremti ir suformuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos kriterijai leido sukurti adekvatų realybei ištirti tyrimo instrumentariją, įgalinantį atlikti išsamią minėtų paslaugų pasiūlos analizę Vilniaus rajono savivaldybėje ir gauti tikrovę atspindinčius rezultatus.
4. Išanalizavus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą Vilniaus rajono savivaldybėje ir reformos sąlygotus galimus jos pokyčius, galima daryti tokias išvadas:
 - Neformaliojo vaikų ugdymo mokyklos, priimdamos vaikus mokytis, taiko atrankos kriterijus, kurių tikslas atrinkti gabesnius vaikus. Nors tokia praktika daliai vaikų sumažina šių paslaugų prieinamumą, ją taikydamos mokyklos, racionalizuodamos savo finansavimo lėšas, gali pasiekti aukštesnių ugdymo veiklos rezultatų.
 - Siekiant pritraukti vaikus, neformaliojo vaikų ugdymo mokyklos naudoja įvairias informacijos sklaidos priemones: koncertus/pasirodymus, įvairiuose informacijos šaltiniuose talpinamus skelbimus, bukletus, mokinių draugų ir pažįstamų tinklą ir mokytojų tiesioginį bendravimą su vaikais. Pastaroji priemonė, dėl formaliose mokyklose dirbančių mokytojų galimybės bendrauti su jau pažįstamais vaikais kaip potencialiais mokiniais, laikoma pati efektyviausia.
 - Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų finansinė padėtis skirtinga. Didžiausią biudžetinį finansavimą vienam vaikui lyginant su kitomis gauna meno ir muzikos mokyklos. Likusioms savivaldybės išlaikomoms mokykloms nepakankamas finansavimas sąlygoja neigiamą poveikį

teikiamų ugdymo paslaugų kokybei, daugiausiai pasireiškiantį per nusidėvėjusią ir poreikių neatitinkančią materialinę bazę, pasenusią įrangą ir instrumentus.

- Sėkmingai neformaliojo vaikų švietimo mokyklos veiklai didelę įtaką turi patogaus mokiniams tvarkaraščio sudarymas. Juos sudarant daugiausiai atsižvelgiama į mokinių formaliojo ugdymo, viešojo transporto, vaikų tėvų darbo, jei jie atveža vaikus į užsiėmimus, tvarkaraščius bei užsiėmimus lankančių vaikų gyvenamosios vietos atstumą nuo mokyklos.
- Didžiausią neformaliojo vaikų švietimo mokyklų mokinių skaičių sudaro vaikai, gyvenantys tokiu atstumu nuo mokyklos, jog į užsiėmimus ateina pėsti. Siekiant praplėsti mokyklų veiklos geografiją, dalyje jų mokiniams, atvažiuojantiems į užsiėmimus viešuoju transportu, suteikiamos transporto lengvatos važiuoti nemokamai. Kitas dažnai sutinkamas sprendimas – mokyklų mokytojai vyksta patys į užsiėmimų vietas. Šios dažniausiai naudojamos priemonės įgalina siūlyti didesnę teikiamų paslaugų pasiūlą platesnėje geografinėje teritorijoje ir padidinti mokytojų užimtumą.
- Nors kartu su ketinama įgyvendinti reformą savivaldybėje pradėjusi veikti vieninga elektroninė vaikų registravimo į mokyklas sistema papildytą neformaliojo vaikų švietimo mokyklų informacijos sklaidos priemonių rinkinį, pritraukti vaikus į užsiėmimus daugiausiai ir toliau dėl savo efektyvumo būtų naudojamosi mokytojų bendravimu su potencialiais mokiniais.
- Reformos sąlygoti neformaliojo vaikų švietimo mokyklų finansavimo pakeitimai sudarys daugiau galimybių privatiems subjektams, ypač laisviesiems mokytojams, dalyvauti neformaliojo vaikų švietimo veikloje. Naujų teikėjų atsiradimas bei dėl to sąlygota didesnė jų konkurencija leidžia daryti prielaidas apie didesnę neformaliojo vaikų švietimo paslaugų įvairovę, kartu ir didesnę šių paslaugų prieinamumą. Neigiami ketinamos įgyvendinti reformos aspektai susiję su tuo, jog mokyklų finansavimui priklausant nuo mokinių skaičiaus, pagrindiniu kriterijumi priimant vaikus bus ne jų gabumai, bet jų neužimtumas. Dėl to galimas didesnis grupėse vaikų skaičius didins mokytojų darbo krūvį ir mažins kiekvienam mokiniui tenkantį mokytojo laiką. O tai savo ruožtu leidžia teigti, jog sumažės teikiamų paslaugų kokybė ir rezultatai. Be to, neketinant didinti mokytojų atlyginimo, dėl anksčiau minėtų priežasčių bei galimos pasireikšti mokytojo kalinio problemos mokytojo darbas šiose mokyklose taps mažiau patrauklus. Todėl gali būti sunkiau pritraukti dirbti kompetentingus specialistus.
- Reformos sąlygotos galimos papildomos neformaliojo vaikų švietimo įstaigų finansavimo lėšos pirmiausia būtų nukreiptos į turimos materialinės bazės atnaujinimą ir/ar naujos įsigijimą. Likusiems paslaugų gerinimo aspektams iš vartotojo pusės, tokiems kaip paslaugų kainos

mažinimas, pedagogų kompetencijos ugdymas lėšų būtų skirta palyginus daug mažiau. Tokius prioritetus sąlygoja daugelyje mokyklų esanti nusidėvėjusi materialinė bazė, kuri yra vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių teikiamų paslaugų kokybę ir skatinančių naujų mokinių pritraukimą.

Siūlymai

Atsižvelgiant į pateiktas išvadas bei siekiant pratęsti neformaliojo vaikų švietimo reformos poveikio šios srities paslaugų pasiūlai Vilniaus rajono savivaldybėje tyrimus, siūlomos šios tolimesnių tyrimų gairės:

- Išanalizuoti šių mokyklų veiklos vykdymo ir vertinimo sistemas, siekiant rasti nišas šių mokyklų veiklai gerinti ir efektyviai pasinaudoti reformos teikiamomis galimybėmis;
- Įvertinti mokyklų vadovybių pasirengimą optimizuoti mokyklos veiklą prie būsimų veiklos sąlygų;
- Atsižvelgus į anksčiau iškeltas problemas parengti rekomendacijas ketinamos įgyvendinti reformos adaptavimo ir įgyvendinimo klausimais, siekiant geriausių šių mokyklų veiklos rezultatų, tenkinant savivaldybių tikslus.
- Įgyvendinus reformą, įvertinti jos poveikį neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlai ir prieinamumui.

Pagal šias gaires atliktų tyrimų gauti rezultatai leistų praplėsti žinias apie ketinamos visoje šalyje įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo reformos įtaką šios srities paslaugų vystymuisi.

LITERATŪRA

1. **Anelauskaitė A.** Neformalaus ugdymo organizavimas vaikų dienos centre // Tiltas į ateitį: Kauno technologijos universitetas. – Kaunas: Technologija, 2012, Nr. 1(6), p. 16-21. – ISSN 1822-7260
2. **Astrauskas A.** Vietos savivaldos samprata ir savivaldybės institucinė struktūra. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras, 2003. – 84p. – ISBN 9955-563-12-5
3. Atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistema (AIKOS) www.aikos.lt [žiūrėta 2012-09-14]
4. **Bagdonienė L., Hopenienė R.** Paslaugų marketingas ir vadyba: vadovėlis. – Kaunas: Technologija, 2009. - 466 p. – ISBN 978-9955-25-656-4
5. **Bovee C. L., Thill J. V.** Study guide to accompany Marketing. - McGraw-Hill: 1992. - 332 p. - ISBN 0-07-006844-5
6. Estep LR Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos projekto išplėstinis poveikio vertinimas, 2011, 35 p.
7. **Gižienė V., Barkauskas V.** Intelektinio kapitalo svarba universitetų valdymui // Economics and management. – 2010, Nr. 15. p. 498-504. – ISSN 1648-4789
8. **Glosienė A.** Kūrybingumas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis // Informacijos mokslai. – Vilnius, 2007, Nr. 41, p. 9-24. – ISSN 1392-0561
9. **Guščinskienė J.** Taikomoji sociologija: struktūrinės loginės schemas ir komentarai: mokomoji knyga. - Kaunas: Technologija. 2002. 78 p. – ISBN 9955-091-31-2
<http://www.smm.lt/strategija/docs/srp/koncepcija/koncepcija1.htm> [žiūrėta 2012-08-15]
10. **Ignatavičius S. ir kt.** Popamokinės veiklos veiksmingumas: Tyrimo ataskaita / Užsakovas: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. - Vilnius, 2003, 54 p.
11. **Ivasenko A.** Mokytojas ir mokinys: palankios edukacinės aplinkos formavimo galimybės: magistro darbas: - Muzikos pedagogika. – Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2009. – 63 p.
12. Jaunimo organizacijos Vilniaus rajone. <http://www.zinauviska.lt/lt/veikliam-jaunimui/jaunimo-organizacijos/vilniausrajonas> [žiūrėta 2012-11-02]
13. **Jovaiša L.** Pedagogikos terminai. - Kaunas: Šviesa, 1993. - 264 p. – ISBN 5-430-01871-6
14. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. Ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. // Valstybės žinios. 1995-07-21, Nr. 60-1501.

15. **Kanovska L.** Kliento aptarnavimas ir jų vaidmuo mažoms ir vidutinėms įmonėms // Economics and Management. - 2009, Nr. 14, p. 413-419. – ISSN 1822-6515
16. **Kardelis K.** Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: (edukologija ir kiti socialiniai mokslai). - Šiauliai: Lucilijus, 2007. 398 p. – ISBN 9955-655-35-6
17. **Kvieskienė G. ir kt.** Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas: Tyrimo ataskaita / Užsakovas: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. - Vilnius, 2006 http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/NVS_sanaudos_ir_prieinamumas_ataskaita.pdf [žiūrėta 2012-08-31]
18. **Kvieskienė G.** Socializacija ir vaiko gerovė: monografija. - Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2003. - 249p. – ISBN 9955-568-04-6
19. **Kvieskienė G., Petronienė O.** Neformaliojo vaikų švietimo prieinamumas // Socialinis ugdymas. – Vilnius, VPU, 2007, Nr. 3 (14), p. 60-78. – ISSN 1392-9569
20. **Lakštauskas A.** Neformalus ugdymas visiems: krepšelio sistema // Konferencijos pranešimo medžiaga: Liberalų atsakas XXI a. iššūkiams europietiškoje Lietuvoje. – Vilnius. http://www.atviravisuomene.lt/upload-files/Albertas_NU_krepAelis.pdf [žiūrėta 2012-09-30]
21. **Langvinienė N., Vengrienė B.** Paslaugų teorija ir praktika: vadovėlis. - Kaunas: Technologija, 2008. - 363 p. - ISBN 9955-09-924-0
22. **Leliūgienė I.** Socialinė pedagogika: vadovėlis. – Kaunas: KTU Technologija, 2003, 424 p. ISBN 9905-09-342-0
23. Lietuvių kalbos žodynas internete. <http://www.lkz.lt/startas.htm> [žiūrėta 2012-09-30]
24. Lietuvos Respublikos Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija. 2005 m. gruodžio 30 d. ISAK - 2695 // Valstybės žinios. 2006-01-12, Nr. 4-115 Įsigalioja nuo 2006-01-13
25. Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenų bazė. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280> [žiūrėta 2012-09-20]
26. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. V-1016 patvirtinti 2011-2013 metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai [žiūrėta 2012-10-04]
27. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489 // Valstybės žinios. 1991-08-20, Nr. 23-593. Aktuali redakcija nuo 2011-07-01
28. Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. 1996 m. kovo 14 d. Nr. I – 1234 // Valstybės žinios. 1996-04-12, Nr. 33-807. Aktuali redakcija nuo 2006-06-08
29. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų teikimo analizė: - Vilnius, 2010, - 110 p.

30. Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymas. 1999 m. birželio 17 d., Nr. VIII-1234 // Valstybės žinios. 1999, Nr. 60-1945. Aktuali redakcija nuo 2011-01-10
31. Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas. 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533 // Valstybės žinios. 1994, Nr. 55-1049. Aktuali redakcija nuo 2012-10-31
32. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas 2001 m. birželio 27 d. Nr. 785. Dėl mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikos patvirtinimo // Valstybės žinios. 2001, Nr. 57-2040 Aktuali redakcija nuo 2012-09-01
33. Lietuvos švietimas. Tik faktai. Metinis pranešimas. - Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras: 2010. - 164 p. – ISSN 2029-5219
34. Lietuvos švietimo koncepcija. Vilnius, Lietuvos Respublikos švietimo ir kultūros ministerija, 1992
35. LR neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos projekto išplėstinis poveikio vertinimas. 2011 p. 35 <http://www.lrv.lt/bylos/VORTprojektas/Dokumentai/6-Neformaliojo%20vaiku%20svietimo%20koncepcijos%20ex-ante%20poveikio%20vertinimas.pdf> [žiūrėta 2012-10-04]
36. **Luobikienė I.** Socialinių tyrimų metodika: mokomoji knyga. - Kaunas: Technologija, 2002. 136 p. – ISBN 9955-092-81-5
37. **Makarskaitė R.** Papildomas ugdymas pradinėje mokykloje. - Vilnius: VPU, 2002, 38 p.
38. **Merkys G. ir kt.** Mokymosi prieinamumas Vilniaus rajono gyventojams: Tyrimas / Užsakovas: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija: Kaunas, 2006, 168 p.
39. **Norman F.** Public sector management. 5th edition. - Harlow: Financial Times: Prentice Hall, 2002. - 289 p. – ISBN 978-1-4129-2992-9
40. Nutarimas dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos 2005 m. lapkričio 22 d. Nr.-1270. Lietuvos Respublikos vyriausybė // Valstybės žinios. 2005, Nr. 139-5019.
41. Nutarimas Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų: 2003 m. liepos 4 d. Nr. IX-1700. Lietuvos Respublikos seimas. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 71-3216.
42. Nutarimas dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo: 2005 sausio 24d. Nr. 82. Lietuvos Respublikos vyriausybė. // Valstybės žinios. 2005-01-27, Nr. 12 - 391.
43. **Parsons W.** Viešoji politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 2001. - 607 p. - ISBN 9986-752-89-2
44. **Pass Ch.** Ekonomikos terminų žodynas. - Vilnius: Baltijos biznis, 1997. - 583 p. - ISBN 9986-604-01-X

45. **Petraitytė G., Lingytė A.** Neformaliojo ugdymo tendencijos Lietuvoje ir pasaulyje // Konferencijos E. švietimas: mokslas, studijos ir verslas pranešimų medžiaga. – Kaunas, 2010. - p. 96-101 http://www.liedm.lt/cms/files/liedm/resources/3931_e_svietimas_pranesimu_medziaga.pdf
46. **Pranulis V.** ir kt. Marketingas: vadovėlis. – Vilnius: Garnelis, 2012. – 608 p. - ISBN 978-9955-883-21-0
47. Raipa A., Petukienė E. Klientų dalyvavimas viešosiose paslaugose: bendrasis paslaugų kūrimas // Viešoji politika ir administravimas. – 2009, Nr. 27, p. 54 -62. – ISSN 1648-2603
48. **Rimgailienė Z.** Pasirenkamasis švietimas – finansavimo modelis // Švietimo naujienos, 2010, Nr. 6/295. p. 2-4. - ISSN 1648-5874
49. **Ruškus J. ir kt.** Mokiniai dalyvaujantys neformaliajame švietime: Tyrimo ataskaita / Užsakovas: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija: 2008, 162 p.
50. **Ruškus J. ir kt.** Neformalusis švietimas Lietuvoje. Faktai, interesai, vertinimai. – Mokslo studija. – Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2009. - 90 p. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/apzvalgos/Neformalus%20svietimas.pdf [žiūrėta 2012 09 06]
51. **Ruškus J.** Suvokiami ir patiriami neformaliojo švietimo tikslai // Tiltai = Bridges: socialiniai mokslai. – Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2009, Nr. 4(49), p. 185-201. – ISSN 1392-3137
52. **Snieška V.** Mikroekonomika: vadovėlis. - Kauno technologijos universitetas, 2008. - p. 293. – ISBN 9986-13-550-8
53. **Šukytė D.** Neformalusis vaikų ugdymas ir jo realizavimui įtaką darantys veiksniai // Socialinis ugdymas. Socialinis ugdymas, 2007, Nr. 3(14), p. 80-87. – ISSN 1392-9569
54. **Targamadzė V.** Alternatyvi bendrojo lavinimo mokykla: mokyklos naratyvo kontūrai: monografija. – Vilnius: Vilniaus universitetas, 2010. – 292 p. – ISBN 978-9955-33-639-6
55. **Tidikis R.** Socialinių mokslų tyrimo metodologija: vadovėlis. - Lietuvos teisės universitetas. 2003, 626 p. – ISBN 9955-563-26-5
56. Ugdymo plėtotės centras. Pasirenkamojo vaikų švietimo finansavimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse: Projektas. <http://www.upc.smm.lt/projektai/pasirenkamasis/apie.php> [žiūrėta 2012-09-07]
57. **Urbanovič J.** Mokyklos autonomijos valdymo modelis: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (03 S). - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011. - 179 p.
58. **Vaicekauskienė V.** Švietimo politikos analizės pagrindai. – Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. 2007. - 123 p. – ISSN 1822-8909

59. Vaikų pasirenkamojo švietimo finansavimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse.
www.pakis.lt [žiūrėta 2012-09-09]
60. Valstybinės švietimo 2013 – 2022 metų strategijos projektas.
<http://www.smm.lt/strategija/docs/VSS%202013%20metmenys%202012-05-16.pdf> [žiūrėta 2012-11-02]
61. **Vasiliauskaitė L.** The employees' competence development inside organization: managerial solutions // Engineering economics = Inžinerinė ekonomika. Kaunas university of technology. – Kaunas: Technologija, 2005, Nr. 5(45), p. 51-59. – ISSN 1392-2785
62. **Vengrienė B.** Paslaugų ekonomika: mokomoji priemonė. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998, 208 p. – ISBN 9986-19-296-X
63. Vilniaus rajono savivaldybė. <http://svietimas.vrsa.lt/index.php?1668497316> [žiūrėta 2012-08-31]
64. **Vitkienė E.** Paslaugų marketingas: mokomoji knyga. – Klaipėda, Klaipėdos universiteto leidykla, 2004, 127 p. – ISBN 9955-585-64-1
65. **Маланина Е. Н.** Классификация публичных услуг // Вестник Челябинского университета. Право Вып. 31, 2012, Nr. 1 (255) с. 36-38. ISSN 1994-2796
66. **Терещенко Л. К.** Услуги государственные, публичные, социальные // Журнал Российского права. 2004 г. Nr. 10 с. 15-23. - ISSN 1605-6590
67. **Тихомиров Ю. А.** Публичные услуги: спрос общества и реализующие его институты // Доклад на VI международной научной конференции: Модернизация экономики и выращивание институтов. / Отв. ред. Е. Г. Ясин; Гос. ун-т, Москва, 2005 г., с. 117-126

Ivasenko A. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūla ir numatomi jos pokyčiai Vilniaus rajono savivaldybėje / Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. Jolanta Urbanovič. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Viešojo administravimo katedra, 2012. – 90 p.

ANOTACIJA

Baigiamajame magistro darbe analizuojama neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūla bei jos galimi pokyčiai, ketinant įgyvendinti mokinio krepšelio finansavimo principą Vilniaus rajono savivaldybėje. Pirmajame darbo skyriuje teoriniu aspektu analizuojama neformaliojo vaikų švietimo samprata, požiūrio į neformalųjį vaikų švietimą kaita, nagrinėjama neformaliojo vaikų švietimo paslaugų specifika, apibrėžti ir aprašyti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistemos dalyviai. Išnagrinėta bendra esama neformaliojo vaikų švietimo paslaugų finansavimo situacija šalyje bei planuojama neformaliojo vaikų švietimo finansavimo mokinio krepšelio principu reforma. Susistemintos ir išnagrinėtos šios neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos vertinimo kriterijų grupės: informacijos sklaida, ugdymo proceso organizavimas, geografinis prieinamumas. Antrame magistro darbo skyriuje pagrįstas atlikto tyrimo aktualumas ir problema bei aprašyta tyrimo eiga. Pirminiai duomenys surinkti, panaudojant pusiau struktūrizuotą ekspertų interviu, gauti duomenys apdoroti, taikant kontent analizės metodą. Trečiame magistro darbo skyriuje pateikiama atlikta ekspertų apklausos analizė – remiantis teorinėje dalyje išskirtais neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijais nagrinėjamas ekspertų požiūris bei aptariama esama neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos situacija Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje, o taip pat analizuojami numatomi neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčiai Vilniaus rajono savivaldybėje.

Pagrindiniai žodžiai: neformalus vaikų švietimas, neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistema, neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijai, finansavimo mokinio krepšelio principu reforma.

Ivasenko A. Supply of non – formal children’s education services and its presumptive changes in Vilnius district municipality / Master’s Work in Public Administration. Supervisor assoc. Doc. Dr. Jolanta Urbanovič. – Vilnius. Faculty of politics and Management, Mykolas Romeris university, 2012. – 90 p.

ANOTATION

In Master’s thesis is analyzed the present situation of non - formal children’s education services supply and its presumptive changes planning to implement an Education Voucher reform in Vilnius district municipality. Theoretical part analyses the conception of non – formal children’s education and the alternation of attitude towards it, approaches the specificity of non – formal services and determines the participants of non - formal children’s education services. Analyzed the aspects of the common funding situation of non – formal children’s education services and disclosed an anticipated non – formal education financing Education Voucher reform. The groups of supply evaluation criteria of non – formal children’s education services are structured and described. The second part is based on the study and the relevance of the problem and describes the course of investigations. Primary data were collected through semi-structured interviews with experts, obtained data were processing using content analysis method. The third part provides an expert analysis of the survey carried out - based on the theoretical part distinguished in non-formal education services the supply of the evaluation criteria considered an expert approach and presents the current state of non-formal education services supply in Vilnius district municipality, as well as the analysis provides non-formal education services changes in the supply of Vilnius district municipality.

Key words: non-formal children’s education, the system of non – formal children services, evaluation criteria of non – formal children’s education services supply, Education Voucher in non formal children’s education.

Ivasenko A. Neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūla ir numatomi jos pokyčiai Vilniaus rajono savivaldybėje / Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. Jolanta Urbanovič. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Viešojo administravimo katedra, 2012. – 90 p.

SANTRAUKA

Tyrimo aktualumas. Pasitvirtinus bandomojo projekto „Pasirenkamojo vaikų švietimo modelio sukūrimas ir išbandymas savivaldybėse“ laukiamiems rezultatams, neformaliojo vaikų švietimo reforma bus įgyvendinta visose šalies savivaldybėse tarp jų ir Vilniaus rajono savivaldybėje. Šios reformos nuostatos, keičiančios neformaliojo vaikų švietimo veiklos finansavimo tvarką, skatina analizuoti galimą jos poveikį neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlai. **Tikslas** – išanalizuoti galimus neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos pokyčius Vilniaus rajono savivaldybėje ketinant įgyvendinti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų reformą.

Uždaviniai: 1) Išnagrinėti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų ir jų pasiūlos teorinius aspektus; 2) Apibrėžti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos vertinimo kriterijus; 3) Parengti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų galimų pokyčių, sąlygotų neformaliojo vaikų švietimo reformos, įvertinimo metodiką; 4) Išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą Vilniaus rajono savivaldybėje ir reformos sąlygotus galimus jos pokyčius.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir sintezė, teisinių dokumentų analizė, lyginamoji analizė, pusiau struktūrizuotas (eksperto) interviu, kontent analizė.

Teorinėje dalyje yra išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų sistema bei apibrėžti šios sistemos dalyviai. Apžvelgta bendra esama neformaliojo vaikų švietimo paslaugų finansavimo situacija šalyje bei neformaliojo vaikų švietimo finansavimo mokinio krepšelio principu reforma. Susistemintos ir išnagrinėtos neformaliojo vaikų švietimo pasiūlos vertinimo kriterijų grupės. **Praktinėje dalyje** yra atskleista neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlos esama situacija Vilniaus rajono savivaldybėje ir bei išanalizuoti galimi jos pokyčiai ketinant įgyvendinti neformaliojo švietimo reformą.

Rezultatai: reforma paskatins neformaliojo vaikų švietimo paslaugų plėtrą, kuri pasireikš daugiausiai dėl didesnio skaičiaus laisvųjų mokytojų šioje veiklos srityje atsiradimo. Tai sąlygos neformaliojo vaikų švietimo teikėjų didesnę konkurenciją. Mokinio krepšelio principo įvedimas paskatins šios veiklos srities paslaugų įvairumą ir didesnę orientaciją į masiškumą. Tačiau tikėtina, jog dėl to būsiantis didesnis vaikų skaičius užsiėmimuose mažins teikiamų paslaugų kokybę. Gavus didesnę finansavimą, neformaliojo vaikų švietimo paslaugų teikėjai iš visų jų teikiamų paslaugų kokybės gerinimų aspektų, daugiausiai investuotų į materialinės bazės ir inventoriaus atnaujinimą. Likusiems šių paslaugų pasiūlos gerinimo aspektams, tokių kaip personalo kompetencijų didinimas, kainų mažinimas ir kt. reformos poveikis lyginant bus daug mažiau reikšmingas.

Ivasenko A. Supply of non – formal children’s education services and its presumptive changes in Vilnius district municipality / Master’s work in Public Administration. Supervisor assoc. Doc. Dr. Jolanta Urbanovič. – Vilnius. Faculty of politics and Management, Mykolas Romeris university, 2012. – 90 p.

SUMMARY

Relevance of the research. After the expected results of pilot project „Development of elective children’s education funding model and its testing“ will be confirmed, non formal children’s reform will be implemented in all municipalities of the country, including Vilnius district municipality. Regulations of this reform changing the funding order of non formal children’s education services encourage analyzing its possible impact to supply of non formal children’s education services. The aim of this work is to analyze presumptive changes of supply of non formal children’s education in Vilnius district municipality intending to implement non formal children’s education reform.

Task of work: 1) to inspect the theoretical aspects of non formal children’s education services and their supply; 2) to define the criteria of supply of non formal children’s education services; 3) to develop evaluation methodology of presumptive changes of non formal children’s education services supply conditioned to reform; 4) to analyze supply of non formal children’s education services in Vilnius district municipality and it’s presumptive changes influenced by reform of non formal children’s education.

The methods of the research: analysis and synthesis of scientific literature, juridical document analysis, analysis of secondary data, semi structured expert interview, comparative analysis, content analysis. **Theoretical part** analyzes the system of non formal children’s education services and it’s participants, highlights existing funding situation of non formal children’s education services in the country and reform based on Education Voucher funding principle. The groups of evaluation criteria of non – formal children’s education services supply are structured and described. **Practical part** discloses the existing situation of non formal children’s education services supply in Vilnius district municipality and it’s presumptive changes intending to implemenent the reform.

The results: The reform will encourage the expansion of non formal children’s education services, which occurs mainly due to a larger number of independent teachers coming to this field of activity. This will determine increasing competition between the non formal children’s education services providers. The establishment of Education Voucher principle will encourage non formal children’s services variety and enlarge orientation to the en masse. However, it is likely that the larger number of children in non formal activities will reduce the quality of these services. Upon increased funding, the providers of non formal children’s education of all aspects of services quality improvement mostly would invest to material facilities and inventory renewal. To other supply services improvement quality aspects, such as pedagogic personnel capacities enlargement, prices reduction and et al. the reform’s impact will be much less significant.

PRIEDAI

INTERVIU KLAUSIMYNAS

Gerbiamas Informante,

Esu Ana Ivasenko, Mykolo Romerio universiteto 2 kurso Viešojo administravimo studijų programos magistro studentė. Atlieku tyrimą, kurio tikslas – išanalizuoti neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą Vilniaus rajono savivaldybėje ir reformos sąlygotus galimus jos pokyčius. Siekiu gauti kuo tikslesnius rezultatus, todėl būčiau dėkinga, jei nuoširdžiai atsakytumėte į VISUS klausimus.

Garantuojau Jūsų konfidencialumą.

1 DALIS: BENDRIEJI KLAUSIMAI:

1. Mokyklos pavadinimas:

.....

2. Mokyklos teisinė forma

.....

3. Jūsų įstaigos tipas:

- Formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokykla
- Daugiaprofilinė neformaliojo vaikų švietimo institucija
- Kita neformaliojo vaikų švietimo mokykla

4. Kokių kryptių neformaliojo švietimo programos yra teikiamos jūsų mokykloje?

5. Kiek vaikų mokosi jūsų mokykloje?

6. Ar kandidatai į jūsų mokyklą priimami konkurso tvarka?

7. Ar yra nustatytas maksimalus vaikų skaičius, kurį galite priimti? Nuo ko tai priklauso?

8. Ar yra galimybė priimti vaikus mokslo metų eigoje?

9. Kokia forma yra organizuojamos pamokos (grupinės, individualios)

10. Koks jūsų mokykloje nustatytas maksimalus/minimalus grupės vaikų skaičius?

2 DALIS: ESAMA NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS SITUACIJA

KRITERIJUS	KLAUSIMAS																																																																		
Informacijos sklaida																																																																			
1.Naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas	<p>1. Kokiais būdais Jūsų vadovaujama mokykla skleidžia informaciją apie savo veiklą? Išsirinkite tinkamus variantus ir pakomentuokite plačiau:</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td>• skelbimai bendrojo lavinimo mokyklų, darželių lentose</td></tr> <tr><td>• koncertų / parodų / varžybų metu</td></tr> <tr><td>• skelbimai per radiją / televiziją / laikraščiuose / internete</td></tr> <tr><td>• informacija mokyklos internetiniame tinklalapyje</td></tr> <tr><td>• bukletukai / informaciniai lankstinukai</td></tr> <tr><td>• mokytojai asmeniškai pristato / informuoja vaikus apie mokyklos veiklą</td></tr> <tr><td>• vaikai sužino iš draugų</td></tr> <tr><td>• kita (paminėkite)</td></tr> </table>	• skelbimai bendrojo lavinimo mokyklų, darželių lentose	• koncertų / parodų / varžybų metu	• skelbimai per radiją / televiziją / laikraščiuose / internete	• informacija mokyklos internetiniame tinklalapyje	• bukletukai / informaciniai lankstinukai	• mokytojai asmeniškai pristato / informuoja vaikus apie mokyklos veiklą	• vaikai sužino iš draugų	• kita (paminėkite)																																																										
• skelbimai bendrojo lavinimo mokyklų, darželių lentose																																																																			
• koncertų / parodų / varžybų metu																																																																			
• skelbimai per radiją / televiziją / laikraščiuose / internete																																																																			
• informacija mokyklos internetiniame tinklalapyje																																																																			
• bukletukai / informaciniai lankstinukai																																																																			
• mokytojai asmeniškai pristato / informuoja vaikus apie mokyklos veiklą																																																																			
• vaikai sužino iš draugų																																																																			
• kita (paminėkite)																																																																			
2.Informacijos sklaidos priemonių efektyvumas	<p>2. Įvertinkite, kiek efektyvi jūsų skleidžiama informacijos sklaida siekiant pritraukti vaikus į neformalųjį švietimą. Kiekvieną informacijos sklaidos formą įvertinkite 1-5 balais (1 – labai mažas, 2 - mažas, 3 - vidutinis, 4 - didelis, 5 – labai didelis)</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: left;">Informacijos sklaidos formos:</th> <th colspan="5" style="text-align: center;">Vertinimo skalė</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. Skelbimai bendrojo lavinimo mokyklų, darželių skelbimų lentose</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> <tr> <td>2. Mokyklos koncertų, parodų, varžybų metu</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> <tr> <td>3. Skelbimai laikraščiuose, radijo, televizijoje, internete</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> <tr> <td>4. Bukletukai / informaciniai lankstinukai</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> <tr> <td>5. Informacija mokyklos internetiniame tinklalapyje</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> <tr> <td>6. Jūsų mokyklos mokytojai asmeniškai informuoja vaikus apie mokyklos veiklą</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> <tr> <td>7. Vaikai sužino iš draugų/pažįstamų/bendraklasių</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> <tr> <td>8. Kita (paminėkite)</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> </tbody> </table> <p>Įvertinkite balais nuo 1 iki 5 šiuos aspektus: (1 – labai mažas, 2 - mažas, 3 - vidutinis, 4 - didelis, 5 – labai didelis):</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>3. Vaikų ir tėvų informuotumas apie jūsų mokykloje teikiamus neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> <tr> <td>4. Kiek neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimų pasiūla Vilniaus rajone atitinka vaikų ir jų tėvų žinomumą</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td style="text-align: center;">2</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">4</td> <td style="text-align: center;">5</td> </tr> </table>	Informacijos sklaidos formos:	Vertinimo skalė					1. Skelbimai bendrojo lavinimo mokyklų, darželių skelbimų lentose	1	2	3	4	5	2. Mokyklos koncertų, parodų, varžybų metu	1	2	3	4	5	3. Skelbimai laikraščiuose, radijo, televizijoje, internete	1	2	3	4	5	4. Bukletukai / informaciniai lankstinukai	1	2	3	4	5	5. Informacija mokyklos internetiniame tinklalapyje	1	2	3	4	5	6. Jūsų mokyklos mokytojai asmeniškai informuoja vaikus apie mokyklos veiklą	1	2	3	4	5	7. Vaikai sužino iš draugų/pažįstamų/bendraklasių	1	2	3	4	5	8. Kita (paminėkite)	1	2	3	4	5	3. Vaikų ir tėvų informuotumas apie jūsų mokykloje teikiamus neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus	1	2	3	4	5	4. Kiek neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimų pasiūla Vilniaus rajone atitinka vaikų ir jų tėvų žinomumą	1	2	3	4	5
Informacijos sklaidos formos:	Vertinimo skalė																																																																		
1. Skelbimai bendrojo lavinimo mokyklų, darželių skelbimų lentose	1	2	3	4	5																																																														
2. Mokyklos koncertų, parodų, varžybų metu	1	2	3	4	5																																																														
3. Skelbimai laikraščiuose, radijo, televizijoje, internete	1	2	3	4	5																																																														
4. Bukletukai / informaciniai lankstinukai	1	2	3	4	5																																																														
5. Informacija mokyklos internetiniame tinklalapyje	1	2	3	4	5																																																														
6. Jūsų mokyklos mokytojai asmeniškai informuoja vaikus apie mokyklos veiklą	1	2	3	4	5																																																														
7. Vaikai sužino iš draugų/pažįstamų/bendraklasių	1	2	3	4	5																																																														
8. Kita (paminėkite)	1	2	3	4	5																																																														
3. Vaikų ir tėvų informuotumas apie jūsų mokykloje teikiamus neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus	1	2	3	4	5																																																														
4. Kiek neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimų pasiūla Vilniaus rajone atitinka vaikų ir jų tėvų žinomumą	1	2	3	4	5																																																														
3.Teikėjų ir jų teikiamų paslaugų žinomumas	<p>5. Jeigu turėtumėte didesnes finansines galimybes informacijos sklaidai, kaip manote, ar pritrauktumėte daugiau vaikų?</p>																																																																		
Ugdymo proceso organizavimas																																																																			

Paslaugų kaina	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ar vaikai moka už mokslą jūsų mokykloje? Jei taip, koks yra mokestis? Jei ne – pereikite prie 6 klausimo 2. Kokias kriterijais remiantis nustatomas tėvų užmokestis už neformaliojo švietimo paslaugas vienam vaikui? <ul style="list-style-type: none"> • Pagal neformaliojo vaikų švietimo kryptį • Pagal vaiko pasirinktos veiklos populiarumą • Pagal vaiką ugdančio pedagogo kvalifikaciją • Pagal vaiko amžių • Kita 3. Kokia dalis mokinių yra atleisti nuo mokėjimo už mokslą? 4. Dėl kokių priežasčių vaikai yra atleisti nuo įmokos už mokslą? 5. Kur tėvų lėšos už mokslą dažniausia yra panaudojamos? Kokia dalis? 6. Kokios būtų problemos susijusios su NVŠ paslaugų finansavimu? 7. Ką pakeistumėte, jei turėtumėte didesnį finansavimą? 8. Kaip finansinis priklausomumas nuo savivaldybės įtakoja mokyklos veiklą? 9. Ar apskaičiuojate vieno mokinio mokymo kaštus? Jei taip, kokie valandos mokymo kaštai vienam mokiniui? 10. Jeigu neskaičiuojate, tai kaip įvertinate jūsų turimo finansavimo panaudojimo efektyvumą?
Materialinė bazė	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kada paskutinį kartą buvo atnaujinama jūsų mokyklos materialinė bazė? Kas buvo atlikta? 2. Kaip jus tenkina turima materialinė bazė organizuojant ugdymo procesą? Įvertinkite 1-5 balais. (1 – visiškai netenkina 5 – visiškai tenkina) 3. Kokios būtų neformaliojo vaikų ugdymo problemos susietos su materialine baze? 4. Ar planuojate atnaujinti materialinę bazę 3 metų bėgyje? 5. Kokią dalį iš tėvų mokesčio už mokslą galite skirti materialinės bazės gerinimui? 6. Ar skolinote inventorių vaikams į namus? Jei taip, kokios yra instrumentų/spec.priemonių skolinimo sąlygos? 7. Jei inventoriaus/specialių priemonių nuoma mokama, kokia yra nuomos kaina?
Pedagogų personalo ištekliai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koks yra mokytojo vidutinis mėnesinis atlyginimas jūsų mokykloje atskaičius mokesčius? 2. Kiek vidutiniškai valandų per dieną mokytojas dirba? 3. Ar mokytojams/treneriams yra galimybė tobulinti jų kvalifikaciją? Kas tai apmoka? 4. Ar didelė mokytojų kaita? Kiek per 1 mokslo metus keičiasi mokytojų? 5. Ar randate pedagoginį personalą atitinkantį jūsų mokyklos keliamus reikalavimus? Jei ne, su kokiomis problemomis susiduriate?
Užsėmimų laiko lankstumas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kurioje dienos pusėje vyksta užsėmimai jūsų mokykloje? 2. Kokiais kriterijais vadovaujate nustatant užsėmimų laiką? Išsirinkite tinkamus variantus ir pakomentuokite plačiau: <ul style="list-style-type: none"> • derinatės prie bendrojo lavinimo mokyklų tvarkaraščio • tėvų prašymu • pagal viešojo transporto tvarkaraštį / mokyklos autobusiukų grafiką • kita..... 3. Kokios kyla problemos susietos su užsėmimų laiko derinimu?
Geografinis išsidėstymas	
Veiklos integracija su viešuoju transportu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kaip sprendžiamas vaikų pavėžėjimo iki mokyklos klausimas? (Jeigu veiklą vykdote bendrojo lavinimo mokykloje, pereikite prie 8 klausimo) 2. Kokia mokinių dalis gyvena vietovėse, iš kurių jie negali ateiti pėsčiomis, turi atvažiuoti? 3. Kokia transporto priemone dažniausia atvažiuojama į užsėmimus? 4. Ar pavėžėjimas į neformaliojo vaikų švietimo mokyklą vaikams yra apmokamas? Jei taip,

	<p>ar pilnai? Kas apmoka pavėžėjimą?</p> <p>5. Ar yra galimybė naudotis vidurinių mokyklų geltonaisiais autobusiukais sprendžiant pavėžėjimo klausimą?</p> <p>6. Ar vaikai, jų tėvai išsako nusiskundimų dėl pavėžėjimo paslaugos? Dėl ko?</p> <p>7. Ar neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimų laikas derinamas su pavėžėjimo grafiku?</p> <p>8. Kaip sprendžiamas pavėžėjimo klausimas vykstant į konkursus/varžybas už mokyklos ribų?</p> <p>9. Ar mokykla turi galimybių dalinai padengti koncertinių kelionių išlaidas?</p>																								
Neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklo pakankamumas	<p>Balais nuo 1 iki 5 įvertinkite žemiau pateiktus klausimus. (1 – visiškai nepakankamas, 5 – labai didelis):</p> <table border="1"> <tr> <td>1. Kaip vertinate visų neformaliojo vaikų mokyklų tinklo pakankamumą Vilniaus rajone?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>2. Kaip yra analizuojamas neformaliojo vaikų švietimo įstaigos poreikis savivaldybėje?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>3. Ar ketinama reorganizuoti mokyklą 3 metų bėgyje? Kokias problemas tai leistų išspręstų?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>4. Kaip naujas jūsų mokyklos filialas pakeistų NVŠ paslaugų pasiūlą rajone?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> </table>	1. Kaip vertinate visų neformaliojo vaikų mokyklų tinklo pakankamumą Vilniaus rajone?	1	2	3	4	5	2. Kaip yra analizuojamas neformaliojo vaikų švietimo įstaigos poreikis savivaldybėje?	1	2	3	4	5	3. Ar ketinama reorganizuoti mokyklą 3 metų bėgyje? Kokias problemas tai leistų išspręstų?	1	2	3	4	5	4. Kaip naujas jūsų mokyklos filialas pakeistų NVŠ paslaugų pasiūlą rajone?	1	2	3	4	5
1. Kaip vertinate visų neformaliojo vaikų mokyklų tinklo pakankamumą Vilniaus rajone?	1	2	3	4	5																				
2. Kaip yra analizuojamas neformaliojo vaikų švietimo įstaigos poreikis savivaldybėje?	1	2	3	4	5																				
3. Ar ketinama reorganizuoti mokyklą 3 metų bėgyje? Kokias problemas tai leistų išspręstų?	1	2	3	4	5																				
4. Kaip naujas jūsų mokyklos filialas pakeistų NVŠ paslaugų pasiūlą rajone?	1	2	3	4	5																				

3 DALIS: NUMATOMI NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASIŪLOS POKYČIAI KETINANT ĮGYVENDINTI REFORMĄ

KRITERIJUS	KLAUSIMAI						
Bendrieji klausimai	<p>1. Kaip pasikeistų mokinių skaičius mokykloje, jei būtų įvestas mokinio krepšelis?</p> <p>2. Ar keistųsi priėmimo į jūsų mokyklą tvarka?</p> <p>3. Ar būtų galimybė priimti vaikus mokslo metų eigoje?</p>						
Informacijos sklaida							
<p>Naudojamų informacijos sklaidos priemonių įvairumas</p> <p>Informacijos sklaidos priemonių efektyvumas</p> <p>Teikėjų ir jų teikiamų paslaugų žinomumas</p>	<p>1. Kaip keistumėte informacinės sklaidos priemones pradėjus naudoti elektroninę neformaliojo švietimo veiklų duomenų bazę?</p> <p>2. Įvertinkite 1 – 5 balais (1 - visiškai nepagerintų iki 5 - labai pagerintų)</p> <table border="1"> <tr> <td>Kiek, Jūsų manymu, ši sistema leistų reikšmingai pagerinti informacijos apie neformalųjį vaikų švietimą sklaidą?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> </table> <p>3. Jūsų manymu, įdiegiant elektroninę duomenų bazę potencialūs vartotojai būtų geriau informuoti apie neformalųjį švietimą ir jo pasiūlą savo aplinkoje?</p>	Kiek, Jūsų manymu, ši sistema leistų reikšmingai pagerinti informacijos apie neformalųjį vaikų švietimą sklaidą?	1	2	3	4	5
Kiek, Jūsų manymu, ši sistema leistų reikšmingai pagerinti informacijos apie neformalųjį vaikų švietimą sklaidą?	1	2	3	4	5		
Ugdymo proceso organizavimas							
Paslaugų kaina	<p>1. Kaip keistųsi mokestis už mokslą?</p> <p>2. Kokią dalį Jūsų manymu sudarytų tėvų įnašai už vaikų mokslą bendrame mokyklos biudžete lyginant su buvusia situacija?</p> <p>3. Kur labiausiai reikėtų ir kur papildomos lėšos dažniausia būtų panaudojamos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mokykla plėstų savo veiklų pasiūlą • Mokykla didintų filialų skaičių, plėstų tinklą • Organizuotų daugiau koncertinių kelionių • Pasisamdytų daugiau mokytojų/trenerių 						

	<ul style="list-style-type: none"> • Gerintų materialinę bazę • Kita..... 																								
Materialinė bazė	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ar finansavimas Mokinio Krepšelio principu paveiktų esamą ugdymo organizavimo procesą? 2. Kokių paslaugų, naujų veiklų ar programų galėtumėte pasiūlyti vaikams? 3. Kiek pasikeistų tėvų įnašų dalis skiriama įsigyti materialinės bazės gerinimui/inventoriui? 4. Kaip pasikeis galimybės skolinti instrumentus vaikams į namus? Ar instrumentų nuomos kaina pasikeistų? 5. Ar didintumėt filialų skaičių per artimiausius 3 metus? 																								
Pedagoginio personalo ištekliai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kaip pasikeistų mokytojo vidutinis mėnesinis atlyginimas jūsų mokykloje? 2. Kaip pasikeistų vidutinis mokytojo darbo valandų per dieną skaičius? 3. Kaip pasikeistų pamokų organizavimo tvarka? (pvz. nebeliktų individualių pamokų ir pan.) 4. Kiek mokytojams būtų didesnės galimybės tobulinti jų kvalifikaciją? 5. Kokiomis lėšomis vyktų kvalifikacijos kėlimas? 6. Ar būtų įdarbinta daugiau mokytojų? Jei taip, jūsų manymu kiek daugiau? 																								
Geografinis išsidėstymas																									
Veiklos integracija su viešuoju transportu	Įvertinkite 1 -5 balais šiuos klausimus. (1- visiškai nepasikeistų, 5 - labai pasikeistų)																								
	<table border="1"> <tr> <td>1. Kaip manote, kaip pasikeistų mokyklos galimybės padengti koncertinių išvykų išlaidas?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>2. Kaip pasikeistų neformaliojo švietimo užsiėmimus vykdančių įstaigų skaičius Vilniaus rajone?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>3. Kaip neformaliojo vaikų švietimo veiklas vykdančių teikėjų skaičiaus padidėjimas/pamažėjimas atsilieptų jūsų mokyklai?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>4. Jūsų nuomone, kaip pasikeis neformaliojo švietimo paslaugų pasiūla Vilniaus rajone?</td> <td>1</td> <td>2</td> <td>3</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> </table>	1. Kaip manote, kaip pasikeistų mokyklos galimybės padengti koncertinių išvykų išlaidas?	1	2	3	4	5	2. Kaip pasikeistų neformaliojo švietimo užsiėmimus vykdančių įstaigų skaičius Vilniaus rajone?	1	2	3	4	5	3. Kaip neformaliojo vaikų švietimo veiklas vykdančių teikėjų skaičiaus padidėjimas/pamažėjimas atsilieptų jūsų mokyklai?	1	2	3	4	5	4. Jūsų nuomone, kaip pasikeis neformaliojo švietimo paslaugų pasiūla Vilniaus rajone?	1	2	3	4	5
1. Kaip manote, kaip pasikeistų mokyklos galimybės padengti koncertinių išvykų išlaidas?	1	2	3	4	5																				
2. Kaip pasikeistų neformaliojo švietimo užsiėmimus vykdančių įstaigų skaičius Vilniaus rajone?	1	2	3	4	5																				
3. Kaip neformaliojo vaikų švietimo veiklas vykdančių teikėjų skaičiaus padidėjimas/pamažėjimas atsilieptų jūsų mokyklai?	1	2	3	4	5																				
4. Jūsų nuomone, kaip pasikeis neformaliojo švietimo paslaugų pasiūla Vilniaus rajone?	1	2	3	4	5																				
Neformaliojo vaikų švietimo įstaigų tinklo pakankamumas																									

4 DALIS: BENDRA INFORMACIJA APIE INFORMANTĄ

1. Jūsų vadovo darbo stažas
.....
2. Jūsų pedagoginės veiklos darbo stažas
.....
3. Jūsų kvalifikacinė pedagogo kategorija
.....
4. Jūsų išsilavinimas
.....
5. Jūsų amžius
.....

Dėkoju už išsamius atsakymus!

3 PRIEDAS

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 1 DALIS: BENDRIEJI KLAUSIMAI

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1.Kokių krypčių programos teikiamos jūsų mokykloje?	sporto		muzikos dailės	muzikos	Sporto (krepšinio)	Ivairių krypčių būreliai...turim sporto, choreografijos ir muzikos.
2.Kiek vaikų mokosi mokykloje?	363		Viso – 205: 150 muzikos,55 dailės	Šiuo metu 155 vaikai	Iš viso 2500 vaikai, Vilniaus rajone šiuo metu lanko 120 vaikų	150
3.Ar kandidatai į mokyklą priimami konkurso tvarka?	Yra nustatyti normatyvai pagal sporto šakas. Vaikai laiko testus tam, kad pasirinkti sporto šaką. ...bet priimame visus norinčius....svarbus būtent tas užimtumas. Vienu atveju siekiame meistriško, kitu - užimtumo.	Tam tikros sporto krypties treneris turi savo atrankos kriterijus, pagal kuriuos atranka vaikus. Jeigu vaikas labai nori, bet nėra gabus, jis neatstumiamas, gali ateiti.	Yra stojamasis konkursas, į 1 vietą 2-3 vaikai	Yra pirminis gebėjimų patikrinimas....stengiamės priimti visus, bet pirmenybę teikiam gabesniems vaikams.	Sezono pradžioje darome atranką, pagal vaikų gebėjimus paskirstome vaikus į grupes.	Būrelių vadovai patys rudenį atranka vaikus.
4.Ar yra nustatytas maksimalus vaikų skaičius, kuri galite priimti? Nuo ko tai priklauso?	Stengiamės priimti tiek, kiek yra norinčiųjų. Pagal normatyvus gali būti 10 žmonių grupėje, pas mus yra po 15, 20, kad visi galėtų sportuoti...	Jeigu yra finansinių galimybių – atidarome dvi grupes.	Tas skaičius priklauso nuo mokyklos biudžeto	Stengiamės neviršyti 158 vaikų	Priimame visus.	Tik iki 150 vaikų.
5.Ar yra galimybė priimti vaikus mokslo metų eigoje?	Ne. Mes priimame vaikus metų pradžioje	Ne.	Yra. Pagal mūsų nuostatus, jei yra laisvų vietų.	Jeigu yra laisvų vietų, taip.	Taip	Taip, yra tokia galimybė.
6.Kokia forma yra organizuojamos pamokos?	Yra grupinės. Turiu gerus auklėtinius, kurie įtraukti į Lietuvos rinktinę, kurie ruošiasi olimpiadai, tai dirbu su jais po 3-4 žmones. Jei skirta 6 val. Per savaitę grupei, tai su jais dirbama po 15val papildomose treniruotėse,	Bet yra ir tokios, kad jeigu pasieki tam tikrą meistriskumą, tai tada treneriai dirba papildomai (nemokamai) individualiai, bet čia jau nuo trenerio priklauso. Čia treneriai entuziastai.	Grupinės ir individualios.	Specialybės pamokos - tik individualios. Grupinės yra ansamblis, solfedžio, muzikos istorija.	Tik grupinės, neturime individualių	Užsiėmimai vyksta grupėse.
7.Koks yra nustatytas grupinėje pamokoje minimalus - maksimalus vaikų skaičius?	Skiriasi pagal sporto šakas: 16 – 18 – 20 žmonių. Krepšinis minimalus skaičius yra 16 v., po to augant lygiui, skaičius gali mažėti.	Čia priklauso nuo grupės rengimo lygio. Pradinio rengimo grupėse 20 – 22 žmonių. Meistriskumo kitaip. Jeigu auga meistriskumas, grupės mažėja. Minimaliai grupėje 12, maksimaliai 22 vaikų	Minimalus skaičius - 5 vaikai. Pagal Vilniaus rajono savivaldybės nutarimą. O maksimalus – 12 vaikų.	Grupėje gali būti nuo 5 iki 12 vaikų.	Maksimalus 25 Minimalus 12 -13. Stengiamės, kad grupėse būtų bent 16 vaikų	Nuo 10 iki 20 vaikų

4 PRIEDAS

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 2 DALIS. ESAMA NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS SITUACIJA VILNIAUS RAJONE: 1. INFORMACIJOS SKLAIDOS KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJAI: NAUDOJAMŲ INFORMACIJOS SKLAIDOS PRIEMONIŲ ĮVAIRUMAS IR INFORMACIJOS SKLAIDOS PRIEMONIŲ EFEKTYVUMAS

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Kokiomis priemonėmis mokykla skleidžia informaciją apie savo veiklą?	<i>Laikraščiuose, internete, mokyklos tinklapyje, dalijami informaciniai lankstinukai... Yra bendri mokyklos tvarkaraščiai ...tėvai mato, pasižiūri į tvarkaraščius ir ateina pas trenerius.</i>	<i>Rajono mokyklų direktoriai žino, kad tokia mokykla yra, žino apie rezultatus. Treneriai kartu dirba bendr.lav.mokyklose, tai jie ir propaguoja. Dažnai treneriai eina per klases ir renka vaikus, informuoja juos asmeniškai....skelbimus kabina, todėl visi žino apie mūsų veiklas.... Ir taip pat vaikai sužino iš draugų.</i>	<i>Visi šie būdai tinka.</i>	<i>Mokykla turi internetinę svetainę, skelbia informaciją savivaldybės puslapyje, laikraščiuose, koncertų metu. Vaikai sužino iš draugų, bendraklasių.</i>	<i>Mokytojai asmeniškai apsilanko bendrojo lavinimo mokyklose ir pristato mūsų mokyklą, kviečia vaikus apsilankyti.</i>	<i>Daugiausiai tai mokytojai patys pristato ir informuoja apie vykstančius užsiėmimus</i>
2. Įvertinkite kiek efektyvi skleidžiama informacijos sklaida siekiant pritraukti vaikus	<i>Skelbimai mokyklų/darželių lentose 3 Varžybų metu 4 Laikraščiuose/internete 5 Info lankstinukai 4 Internetinė mokyklos svetainė 5 Informuoja mokytojai 5 Sužino iš draugų 4</i>		<i>Skelbimai mokyklų/darželių lentose 4 Koncertų metu 5 Laikraščiuose/internete 4 Info lankstinukai 4 Internetinė mokyklos svetainė 5 Informuoja mokytojai 5 Sužino iš draugų 3</i>	<i>Skelbimai mokyklų/darželių lentose 4 Koncertų metu 5 Laikraščiuose/internete 5 Info lankstinukai (neturi) Internetinė mokyklos svetainė 5 Informuoja mokytojai 4 Sužino iš draugų 5</i>	<i>Skelbimai mokyklų/darželių lentose 2 Varžybų metu 2 Laikraščiuose/internete 3 Info lankstinukai 3 Internetinė mokyklos svetainė 3 Informuoja mokytojai 4 Sužino iš draugų 3</i>	<i>Skelbimai mokyklų/darželių lentose 5 Koncertų/parodų metu 4 Skelbimai laikraščiuose 4 Informacija tinklapyje (neturi) Informaciniai lankstinukai (neturi) Būrelių vadovai asmeniškai informuoja 5 Sužino iš draugų 5</i>

5 PRIEDAS

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 2 DALIS. ESAMA NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS SITUACIJA VILNIAUS RAJONE: 1. INFORMACIJOS SKLaidOS KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: TEIKIAMŲ PASLAUGŲ ŽINOMUMAS

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
3. Įvertinkite balais vaikų ir tėvų informuotumą apie jūsų mokykloje teikiamus užsiėmimus (1 – labai mažas, 5 – labai didelis)	<i>Žino apie mūsų mokyklą palyginti neblogai, ir apie tas šakas, kurios yra jų aplinkoje, kurios jiems aktualios 4</i>	4	3	4	<i>Potencialūs ir esami vartotojai tikrai daug žino. Turime tikrai nemažai renginių, šiuo atveju informuotumas būtų vertinamas kaip geras 4</i>	<i>Ne viską tikrai žino... 4</i>
4. Kiek neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimų pasiūla Vilniaus rajone atitinka vaikų ir tėvų informuotumą?	4	4	4	<i>...iš dalies atitinka, gal 4</i>	<i>Manau, kad tikrai ne apie visus neformaliojo švietimo užsiėmimus žino 2</i>	<i>Galėtų būti žymiai geresnė - 4</i>
5. Jeigu turėtumėte didesnes finansines galimybes informacijos sklaidai, ar galėtumėte pritrauktumėte daugiau vaikų?	<i>Gal truputį įtakotų. Bet pagrindinė problema būtent ne informacijos sklaidai finansai reikalingi, o veiklai, kuriai praktiškai mes nieko neturim, čia didžiausios problemos.</i>		<i>Taip. Reklama visada pritraukia klientą.</i>	<i>Manau, kad pritrauktumėme žymiai daugiau, bet ar galėtume visus vaikus priimti, čia kitas dalykas</i>	<i>.....mes ir taip stengiamės išnaudoti jau viską, ką galime. Bet turint daugiau finansinių galimybių, tikrai atsirastų žymiai didesnių reklamos galimybių...“</i>	Praleista

6 PRIEDAS

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 2 DALIS. ESAMA NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS SITUACIJA VILNIAUS RAJONE: 2. UGDYMO PROCESO ORGANIZAVIMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJAI: KAINA

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Ar vaikai moka už mokslą jūsų mokykloje? Koks yra mokestis?	<i>Nemoka</i>		<i>Taip. 30lt.</i>	<i>Taip. 30lt.</i>	<i>Taip. Suma įvairi. Nuo 50 iki 120lt.</i>	<i>Ne, nemoka. Būrelius apmoka savivaldybė.</i>
2. Kokiais kriterijais remiantis nustatomas tėvų užmokestis už NVŠ paslaugas?	Neaktualus klausimas	Neaktualus klausimas	<i>Nustato savivaldybė</i>	<i>Nustato savivaldybė</i>	<i>Pagal vaiko amžių, mažesni moka mažiau, didesni daugiau ir pagal užsiėmimų skaičių per savaitę.</i>	Neaktualus klausimas
3. Kokia dalis vaikų yra atliesta nuo mokėjimo už mokslą?	Neaktualus klausimas	Neaktualus klausimas	<i>Nuo 205 dalinai atleisti yra 12 - 15žmonių</i>	<i>Nuo 150 vaikų dalinai nuo mokesčio už užsiėmimus atleisti 15 vaikų</i>	<i>Pilnai atleistų nėra, dalinai</i>	Neaktualus klausimas
4. Dėl kokių priežasčių vaikai yra atleisti nuo įmokos už mokslą?	Neaktualus klausimas	Neaktualus klausimas	<i>Socialiai remtini vaikai, daugiavaikių šeimų, našlaičiai</i>	<i>Socialiai remtini, daugiavaikių šeimų vaikai, našlaičiai.</i>	<i>Socialiai remtini, daugiavaikių šeimų, našlaičiai. Dėl gabių – formuojam sistemą viduje, kad ir juos atleisti nuo mokesčio.</i>	Neaktualus klausimas
5. Kur tėvų lėšos už mokslą dažniausiai yra panaudojamos?	Neaktualus klausimas	Neaktualus klausimas	<i>Mokytojų atlyginimams. Visų metų mokesčio užtenka 1 mėnesinei algai mokytojams. Koncertinėms kelionėms neužtenka.</i>	<i>Šių pinigų mes neturime, jie grįžta į biudžetą, į švietimo skyriaus kasą.</i>	<i>Trenerių atlyginimams, sporto salių nuomai, varžybų organizavimui, galima sakyti viskam leidžiam...</i>	Neaktualus klausimas
6. Kokios būtų problemos susijusios su NVŠ paslaugų finansavimu? 7. Ką keistumėte, jeigu turėtumėte didesnę finansavimą?	<i>„...bazių, mes kaip tokių neturime, bet jeigu būtų pinigų, tai bazės būtinai reikalingos. Kitas dalykas mes neturime praktiškai lėšų dalyvavimui sporto renginiuose, čempionatuose. Skirtumėme veiklai.</i>	<i>Čia mūsų pagrindinė problema, kad mes negauname finansavimo nei sporto inventorius įsigijimui, nei nuvažiuoti į varžybas.</i>	<i>Pakelti algų mes negalime, kadangi pagal švietimo ministro algos aprašymo tvarką, pagal koeficientus negalime kelti. Mes gerintume materialinę bazę, galima būtų skirti premijas mokytojams, koncertinėms išlaidoms, čia būtų labai gerai.</i>	<i>Trūkta lėšų įsigyti naujų muzikos instrumentų, atnaujinti materialinę bazę...negalime plėstis... Gerintume mokyklos materialinę bazę. Jeigu gautume finansavimą, statytume naują mokyklos pastatą. Viskas priklauso nuo finansavimo</i>	<i>Problema – mes neturime savo nuosavų sporto bazių...padaugėjus finansavimui mes ieškotume naujos galimybės kaip galėtume savo bazę kažkokią įsigyti, kažką restauruoti...Būtų mažinamos kainos vaikams šiek tiek....</i>	<i>Finansavimas labai nurežtas, labai taupom ties viskuo. ..Organizuotume vaikams įvairesnius būrelius. Reikėtų gerinti materialinę bazę...salėje kėdes keisti...</i>
8. Kaip finansinis priklausomumas nuo savivaldybės įtakoja mokyklos veiklą?	<i>Per mažas finansavimas, bazių neturim nei vienos ir sporto inventorius neturim nieko. Savivaldybė papildomai skiria mažai, gerai, kad dar labiau nemažina</i>	<i>Geras kokybiškas inventorius brangiai kainuoja... finansavimo tikrai neužtenka įsigyti inventorius ir plėsti veiklą.</i>	<i>Lėšų visada nepakanka...priklauso nuo tiek, kiek savivaldybė skiria pinigų...bet metų eigoje mes visada prašome papildomai...50 % kartais į prašymus atsižvelgia...</i>	<i>....ribotas finansavimas.... jau kelis metus mokytojams mažinamos darbo valandos.</i>	<i>Mes priklausome nuo savivaldybės minimaliai, aišku ji mus remia kažkiek, mes esame viešoji įstaiga...rašome projektus, kuriuos mums padengia...</i>	<i>Labai sumažintas finansavimas.</i>
9. Ar apskaičiuojate vieno mokinio mokymo kaštus? Kokie valandos mokymo kaštai vienam mokiniui?	<i>Ne, mes taip neskaičiuojame. Bet skaičiuoti ar tai verta...?</i>	<i>Ne, mes neskaičiuojame, bet manau mūsų kaštai bus daug mažesni. Nes jeigu mūsų treneris pagal vaikų skaičių gali turėti 12 val. o jis gauna atlyginimą už 4val.....</i>	<i>Čia apskaičiuoja savivaldybė. Mes neturim savo buhalterijos, mūsų rajone yra centralizuota savivaldybės buhalterija, kuri apskaičiuoja visam rajonui.</i>	<i>Neskaičiuojame, finansavimas priklauso nuo savivaldybės...</i>	<i>...bent jau aš nežinau, ar skaičiuojam...</i>	<i>Ne, tikrai neapskaičiuojame tokių dalykų.</i>
10. Jeigu neskaičiuojate, kaip įvertinate jūsų turimo finansavimo panaudojimo efektyvumą?	<i>„...mes neskaičiuojame... nes mes nuo švietimo priklausome ir čia į mūsų prašymų praktiškai niekas neatsižvelgia....“</i>		<i>Mums moka iš savivaldybės biudžeto, tiesiog moka ir viskas. ..Man atrodo jie (savivaldybė) apskaičiuoja tiesiog taip.....</i>	<i>Vertina ir skaičiuoja savivaldybė, mes gauname finansavimą iš savivaldybės.</i>	<i>Turim finansininkus, kurie skirsto tokius dalykus, bet aš manau, kad efektyviai, nes mūsų mokykla per savo egzistavimo laiką plėtėsi ir vaikų skaičius auga...</i>	<i>Savivaldybė turėtų skaičiuoti.</i>

7 PRIEDAS

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 2 DALIS. ESAMA NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS SITUACIJA VILNIAUS RAJONE: 2. UGDYMO PROCESO ORGANIZAVIMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: MATERIALINĖ BAZĖ

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Kada paskutinį kartą buvo atnaujinama materialinė bazė?	<i>...sporto bazių pas mus nėra, o inventoriui – gaunam paramą iš Lenkijos..o taip nieko seniai nepirkome. Neduoda mums savivaldybė (finansavimo) materialinei bazei.</i>	<i>Mes bendradarbiaujam su Lenkijos Interpolonia, kasmet kažką iš jų gaunam.</i>	<i>Prieš 3 metus. Tai buvo muzikos instrumentų, t. p. kompiuterių įsigijimas.</i>	<i>Prieš 2 metus gavę papildomų lėšų įsigijome du naujus muzikos instrumentus...</i>	<i>Kadangi savo sporto salių neturime, tai nuolat atnaujiname inventorių.</i>	<i>Prieš 5 metus. Atnaujinom patalpas, keisti seni langai.</i>
2. Kaip jus tenkina turima materialinė bazė organizuojant ugdymo procesą? Įvertinkite balais nuo 1 – visiškai nepatenkinama iki 5 – puiki	<i>1 visiškai netenkina Inventorius labai pasenęs.</i>	<i>1 seniai nieko nepirkome</i>	<i>Kol kas mus viskas tenkina 5</i>	<i>Gal 4</i>	<i>Įvertinčiau 3, nes norėtūsi savo sporto komplekso.</i>	<i>Remontas dar tenkina... 4</i>
3. Kokios būtų problemos susietos su materialine baze?	<i>Mes neturim nei takelio, nei stadiono. Rezultatai būtų daug geresni, jeigu mes turėtumėme padorias sąlygas.</i>	<i>Ruošiantis varžyboms žmonės treniruojasi miške...bėgioja laukais...buvo taip, kad treneriai net patys pirkė keliems mokiniams batus iš socialiai remtinų šeimų.</i>	<i>Trūksta klasių, instrumentų, metodinės medžiagos...</i>	<i>Yra problemos su klasėmis, patalpų stoka...todėl negalime priimti daugiau mokytojų. Muzikos instrumentai genda...</i>	<i>Mokyklai trūksta nuosavo sporto komplekso, kažkokios sporto bazės.</i>	<i>Materialinę bazę visada galima gerinti...</i>
4. Ar planuojate atnaujinti materialinę bazę trijų metų bėgyje?	<i>Jeigu skirtų didesnę finansavimą,</i>	<i>neatsakyta</i>	<i>Po naujų metų visam akordeono orkestrui gausim naujų instrumentų.</i>	<i>Priklauso nuo savivaldybės finansavimo...taip pat jeigu surastumėm sponsorių, materialinę bazę tikrai atnaujintume</i>	<i>Atnaujinti neplanuojam, tik inventorių keičiame nuolat. Gal per 3 metus kažką sugalvosim.</i>	<i>Planuosim, jei gausim pinigų.</i>
5. Kokią dalį iš tėvų įnašų už mokslą galite skirti materialinės bazės gerinimui?	<i>Tėvai nemoka Mokamų paslaugų mūsų mokykloje nėra</i>	<i>Ne kiek.</i>	<i>Visiškai nieko.</i>	<i>Galimybė būtų apie 10 proc.</i>	<i>praleista</i>	
6. Ar skolinate inventorių vaikams į namus? Jei taip, kokios yra skolinimo sąlygos?	<i>Taip, nemokamai, visiems, trumpam laikotarpiui: pavyzdžiui, savaitgaliui</i>		<i>Visiems, kas pageidauja ir kiek mes turime.</i>	<i>Skolinam rudenį pirmokams, priklausomai kiek turim laisvų muzikos instrumentų...mėnesiui – dviem, kol neįsigija savo.</i>	<i>Ne, neskolinam.</i>	<i>Neskolinam.</i>
7. Kokia yra instrumentų nuomos kaina?	<i>Nemokamai.</i>	<i>Mokamų paslaugų nėra</i>	<i>Mokama, priklauso nuo instrumento, nuo 10 iki 20 lt.</i>	<i>1 mėnesio kaina nuo 10 iki 20 lt.</i>	<i>praleista</i>	<i>praleista</i>

8 PRIEDAS

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 2 DALIS. ESAMA NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS SITUACIJA VILNIAUS RAJONE: 2. UGDYMO PROCESO ORGANIZAVIMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: PEDAGOGINIO PERSONALO IŠTEKLIAI

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1.Koks yra mokytojo vidutinis mėnesinis atlyginimas jūsų mokykloje atskaičius mokesčius?	700lt	650lt	1700 - 1800lt	1700 – 1800lt	1500 – 1800lt. Priklauso nuo grupių ir vaikų jose skaičiaus.	Apie 400lt , nes visi mokytojai ir būrelių vadovai dirba pusę etato
2.Kiek valandų vidutiniškai per dieną mokytojas dirba? (5 darbo dienų savaitėje)	<i>Pagal normatyvus mes galim išnaudoti viso 318 val. per savaitę mes išnaudojam tik 145 val. Per dieną būtų 1.5val. (5 darbo dienų savaitė)</i>		5-6 val.	Apie 5 -6 val.	Apie 2.5 - 3.5 val per dieną	Apie 4 val.
3.Ar mokytojams yra galimybė tobulinti jų kvalifikaciją? Kas tai apmoka?	<i>Taip. Daugelis trenerių dirba bendrojo lavinimo mokyklose, ten kelia ir savo kvalifikaciją. O t. p. yra nemokami kursai sporto specialybėms kūno kultūros ir sporto departamente.</i>	<i>Taip.</i>	<i>Taip, yra galimybė. Bet mokytojai apmoka savo lėšomis. Pagal mokytojo tobulinimo atestacijos nuostatus, kiekvienas mokytojas turi teisę per metus 5 dienas tobulintis. Bet už savo lėšas, sąmatoje nenumatyta.</i>	<i>Taip, yra. Mokytojai turi teisę tobulintis 5 dienas per metus. Kvalifikacijos kėlimo kursas mokytojai apmoka savo lėšomis.</i>	<i>Taip. Mes patys rūpinamės mokytojų tobulinimu, rengiame išvažiuojamuosius seminarus rudenį ir pavasarį. T.p. vyksta trenerių kursai. Šiuos kursus mes apmokame.</i>	<i>Yra įvairūs kursai...apmoka savivaldybė...</i>
4.Ar didelė mokytojų kaita per mokslo metus?	<i>Labai retai keičiasi. 1 mokytojas - per 3- 4 metus</i>	<i>Kaita maža, nes dažniausia ir dirba, ir gyvena šalia.</i>	<i>1 - 2 mokytojai</i>	<i>Ne, labai maža: 1 mokytojas per 2 – 3 metus</i>	<i>Nedidelė.1-2 mokytojai per metus.</i>	<i>Visai nesikeičia galima sakyti...</i>
5.Ar randate pedagoginį personalą atitinkantį jūsų mokyklos reiklavimus? 6.Su kokiomis problemomis susiduriate?	<i>Taip. Daug kad kreipiasi, tačiau dėl pinigų stokos negalime priimti.</i>	<i>Atlyginimas mokytojams yra labai mažas, jaunimas neieitų dirbti už tokią algą. Dažnai mūsų mokytojas turi tam tikrą valandų skaičių bendrojo lavinimo mokykloje, todėl reikia derinti su krūviu bendrojo lav. mokykloje</i>	<i>Ne visada (randame). Problemos yra išsilavinime.</i>	<i>Taip, visada randame.</i>	<i>Stengiamės priimti tokių žmogų, kuris nori siekti, tobulėti. Patirtis svarbu, bet svarbiau paties mokytojo motyvacija tobulėti.</i>	<i>Labai sunku rasti. ...mums dabar reikia gero choro vadovo...sudėtinga rasti..</i>

9 PRIEDAS

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 2 DALIS. ESAMA NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS SITUACIJA VILNIAUS RAJONE: 2. UGDYMO PROCESO ORGANIZAVIMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: UŽSIĖMIMO LAIKO LANKSTUMAS

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Kurioje dienos pusėje vyksta užsiėmimai jūsų mokykloje?	<i>Po pietų</i>	<i>Po pietų</i>	<i>Nuo pietų iki 20 val.</i>	<i>Nuo 13.20 iki 20val.</i>	<i>Visada po pietų</i>	<i>Visi užsiėmimai vyksta po pietų</i>
2. Kokiais kriterijais vadovaujate nustatant užsiėmimų laiką?	<i>Derinamės prie bendrojo lavinimo mokyklos pamokų tvarkaraščio.</i>	<i>Čia viskas yra derinama prie vaikų galimybių. Vieni vaikai turi 6 pamokas, kiti po 8. Mokytojas prisiderina pagal jų tvarkaraštį.</i>	<i>Daugiausiai pagal bendrojo lavinimo mokyklų tvarkaraščius, ir pagal tėvų prašymą.</i>	<i>Metų pradžioje mokytojai derina užsiėmimų laiką pagal bendrojo lavinimo mokyklų tvarkaraštį....dar pagal transporto tvarkaraštį....</i>	<i>Derinamės prie bendrojo lavinimo mokyklų tvarkaraščio Atsižvelgiame į vaikų amžių – mažesniems vaikams užsiėmimai vyksta anksčiau. Pusė aštuonių vyriausi vaikai eina...</i>	<i>Prisiderinam prie bendrojo lavinimo mokyklų. Yra keletas vaikų iš kaimų, bet juos atveža tėvai...šiai visi vietiniai</i>
3. Kokios problemos kyla su užsiėmimų laiko derinimu?	<i>Kartais vaikams tenka šiek tiek palaukti užsiėmimų</i>	Klausimas neatsakytas	<i>Didžiausia problema, kad labai apkrauti vaikai bendrojo lavinimo mokykloje. Ir pamainų laikas kartais neatitinka mūsų laikų.</i>	<i>...kai užsiėmimų laiką reikia derinti prie transporto tvarkaraščio. Turime daug važinėjančių vaikų, dažnai daugeliui yra tas pats autobusas namo, o tėvai pasiimti iš užsiėmimo negali.</i>	<i>Norėtume rytinės grupės, tačiau nelabai išeina. Problemos – kai kertasi pamokos.</i>	<i>Mums svarbiausia susiderinti su pagrindine (šiuo atveju bendrojo lavinimo) mokykla</i>

10 PRIEDAS

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 2 DALIS. ESAMA NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS SITUACIJA VILNIAUS RAJONE: 3. GEOGRAFINIS IŠSIDĖSTYMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: VEIKLOS INTEGRACIJA SU VIEŠUOJU TRANSPORTU

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Kaip sprendžiamas mokinių pavėžėjimo iki mokyklos klausimas?	<i>Mūsų treneriai važiuoja į mokyklas, ne vaikai, treneriai prisiderina prie autobusų grafikų.</i>	<i>Organizuojam užsiėmimus bendrojo lavinimo mokyklose, vaikams specialiai nereikia važinėti. Veiklos (sporto kryptys) paskirstytos pagal mokyklas. Mūsų sunkumas, kad rajonas didelis, yra didelis atstumas, vaikai iš Nemenčinės nevažinės žaisti futbolo į Rudaminą.</i>	<i>Mūsų įstaigai nėra skirta finansavimo vaikų pravažiuoimui.</i>	<i>Vaikai, gyvenantys toli nuo mokyklos, turi specialius pravažiuoimo pažymėjimus.</i>	<i>Šio klausimo nesprendžiame. Mokytojai dirba tose bendrojo lavinimo mokyklose, kuriose mokosi mūsų užsiėmimus lankantys vaikai.</i>	<i>Atveža tėvai, kiti vaikai gyvena netoliese, ateina pėsčiomis.</i>
2. Kokia mokinių dalis gyvena vietovėse iš kurių jie negali ateiti pėsčiomis, o turi atvažiuoti?	neaktualu	neaktualu	<i>Pusė mokinių</i>	<i>Pusė mokinių.</i>	praleista	praleista
3. Kokia transporto priemonė dažniausia atvažiuojama į užsiėmimus?	neaktualu	neaktualu	<i>Viešuoju transportu, su tėvais. Tik tiek.</i>	<i>Dažniausiai arba atveža tėvai arba atvažiuoja su viešuoju transportu.</i>	praleista	Su tėvais
4. Ar pavėžėjimas į mokyklą vaikams yra apmokamas?	neaktualu	neaktualu	<i>Vaikai moka už savo pinigus.</i>	<i>Taip, mūsų mokinių pavėžėjimą pilnai apmoka savivaldybė.</i>	praleista	praleista
5. Ar yra galimybė naudotis bendrojo lavinimo mokyklų geltonaisiais autobusiukais?	neaktualu	neaktualu	<i>Ne</i>	<i>Tokios galimybės nėra.</i>	neaktualu	neaktualu
6. Ar vaikai, tėvai išsako nusiskundimų dėl pavėžėjimo paslaugos?	neaktualu	neaktualu	<i>Norinčių, kad apmokėtų nebuvo.</i>	<i>Ne, nusiskundimų nėra.</i>	neaktualu	neaktualu
7. Ar užsiėmimų laikas derinamas su pavėžėjimo grafiku?	neaktualu	neaktualu	<i>praleista</i>	<i>Taip, mokytojai atsižvelgia į autobusų tvarkaraštį. Kitaip mokiniui būtų sudėtinga grįžti namo.</i>	neaktualu	neaktualu
8. Kaip sprendžiamas pavėžėjimo klausimas vykstant į konkursus/varžybas už mokyklos ribų?	<i>Treneriai veža už savo pinigus, savo transportu. Taip pat turim savo mikroautobusą 8 viety, kurį vairuoja treneris</i>	<i>Treneriai veža savo transportu.</i>	<i>Mokytojai veža mokinius į koncertus patys, savo transportu.</i>	<i>Mokytojai dažniausiai veža savo mokinius patys arba nuveža mokinių tėvai.</i>	<i>Renginiai vyksta tose pačiose arba šalia esančiose mokyklose, todėl toli važiuoti nereikia.</i>	<i>Transportą arba kurą apmoka savivaldybė, perspėjus apie tai iš anksto.</i>
9. Ar mokykla turi galimybių padengti koncertinių kelionių išlaidas?	<i>Mes stengiamės pagal galimybes dalinai apmokėti treneriams kurą, bet ne visada pavyksta...</i>	<i>Po kelionės direktorius prašo iš savivaldybės šokių tokią kompensaciją už kurą.</i>	<i>Mokykla nepamoka koncertinių išvykų/kelionių</i>	<i>Mokykla neturi lėšų padengti koncertinių kelionių išlaidas.</i>	<i>Ne, tolimų kelionių nėra buvę, dauguma varžybų vyksta vietoje. Kelionės išlaidų nepadengiame.</i>	<i>Mūsų kultūros centras neturi tokios galimybės. Tačiau savivaldybė gali sumokėti.</i>

11 PRIEDAS

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 2 DALIS. ESAMA NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO PASLAUGŲ PASIŪLOS SITUACIJA VILNIAUS RAJONE: 3. GEOGRAFINIS IŠSIDĖSTYMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ĮSTAIGŲ TINKLO PAKANKAMUMAS

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Kaip vertinate visų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tinklo pakankamumą Vilniaus rajone (1 – visiškai nepakankamas 5 – labai geras)	<i>Pakankamas 3</i>	<i>Pakankamas 3</i>	<i>Geras 4</i>	<i>Geras 4</i>	<i>Geras 4</i>	<i>Pakankamas 3</i>
2. Kaip analizuojamas jūsų mokyklos poreikis Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje?	<i>Daromos įvairios ataskaitos, paklausa analizuojama, bendraujam su kitais neformaliojo vaikų švietimo mokyklų direktoriais.</i>	<i>Mokyklos direktorius kartu su gimnazijų, kitais švietimo įstaigų direktoriais kas mėnesį dalyvauja bendrame susirinkime...ten aptariami mokyklos rezultatai, bendra situacija rajone.</i>	<i>Kiekvienais metais, t.y. kalendoriniams metams savivaldybė prašo nuo mūsų mokyklos veiklos ataskaitos. Jie jau ten žiūri kas ir kaip...</i>	<i>...dalyvaujama pasitarimuose su kitais neformaliojo vaikų švietimo mokyklų direktoriais, nuolat bendraujama su savivaldybės švietimo skyriumi. Stebime stojančiųjų vaikų skaičių į mūsų mokyklą ar daug norinčiųjų...</i>	<i>Analizuojam žmonių kiekį tam tikroje vietoje, bandom skaičiuoti, kiek grupių ten galėtumėm daryti. Labai priklauso nuo žmonių skaičiaus, ar mums būtų tikslas tenais plėstis.</i>	<i>Kadangi mūsų būrelius vaikai aktyviai lanko, tai poreikis yra. Pagal vaikų skaičių...bet čia mūsų (pavadinimas neskelbiamas) miestelyje, nes Vilniaus rajonas didelis, dėl viso rajono negaliu pasakyti.</i>
3. Ar ketinama reorganizuoti mokyklą trijų metų bėgyje?	<i>Ne. Mes negalim plėstis... nors yra norinčių atidaryti kai kurias sporto šakas...bet dėl finansavimo mes apriboti...</i>	<i>Ne, neketiname kol kas. Pirmiausiai remiamės į finansavimą.</i>	<i>Taip, yra numatyta mūsų strateginiame plane, kadangi mes esam meno mokykla, mes turim turėti daug meno šakų: perspektyvoje – įtraukti choreografiją.</i>	<i>Kaip savivaldybės švietimo skyrius nuspręs...aš negaliu dabar nieko pasakyti.</i>	<i>Ne, tikrai neketiname reorganizuotis, kol kas ne...</i>	<i>Ne, nieko reorganizuoti neplanuojam</i>
4. Kaip naujas jūsų mokyklos filialas pakeistų neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą rajone?	<i>Mūsų atveju reikia ne filialų, o grupių, kad jos veiktų tam tikrose rajono zonose, mokyklose. Tada pagerėtų, padidėtų neformaliojo švietimo užsiėmimų pasiūla 4</i>	<i>Turint omeny naujas grupes - 4</i>	<i>Pas mus buvo filialas, bet uždarėm, kadangi nebuvo paklausos. 1</i>	<i>1</i>	<i>4</i>	<i>Į klausimą neatsakyta</i>
1. Kaip vertinate visų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tinklo pakankamumą Vilniaus rajone (1 – visiškai nepakankamas 5 – labai geras)	<i>Pakankamas 3</i>	<i>Pakankamas 3</i>	<i>Geras 4</i>	<i>Geras 4</i>	<i>Geras 4</i>	<i>Pakankamas 3</i>
2. Kaip analizuojamas jūsų mokyklos poreikis Vilniaus rajono savivaldybės teritorijoje?	<i>Daromos įvairios ataskaitos, paklausa analizuojama, bendraujam su kitais neformaliojo vaikų švietimo mokyklų direktoriais.</i>	<i>Mokyklos direktorius kartu su gimnazijų, kitais švietimo įstaigų direktoriais kas mėnesį dalyvauja bendrame susirinkime...ten aptariami mokyklos rezultatai, bendra situacija rajone.</i>	<i>Kiekvienais metais, t.y. kalendoriniams metams savivaldybė prašo nuo mūsų mokyklos veiklos ataskaitos. Jie jau ten žiūri kas ir kaip...</i>	<i>...dalyvaujama pasitarimuose su kitais neformaliojo vaikų švietimo mokyklų direktoriais, nuolat bendraujama su savivaldybės švietimo skyriumi. Stebime stojančiųjų vaikų skaičių į mūsų mokyklą ar daug norinčiųjų...</i>	<i>Analizuojam žmonių kiekį tam tikroje vietoje, bandom skaičiuoti, kiek grupių ten galėtumėm daryti. Labai priklauso nuo žmonių skaičiaus, ar mums būtų tikslas tenais plėstis.</i>	<i>Kadangi mūsų būrelius vaikai aktyviai lanko, tai poreikis yra. Pagal vaikų skaičių...bet čia mūsų (pavadinimas neskelbiamas) miestelyje, nes Vilniaus rajonas didelis, dėl viso rajono negaliu pasakyti.</i>
3. Ar ketinama reorganizuoti mokyklą trijų metų bėgyje?	<i>Ne. Mes negalim plėstis... nors yra norinčių atidaryti kai kurias</i>	<i>Ne, neketiname kol kas. Pirmiausiai remiamės į finansavimą.</i>	<i>Taip, yra numatyta mūsų strateginiame plane, kadangi mes esam meno</i>	<i>Kaip savivaldybės švietimo skyrius nuspręs...aš negaliu dabar nieko pasakyti.</i>	<i>Ne, tikrai neketiname reorganizuotis, kol kas ne...</i>	<i>Ne, nieko reorganizuoti neplanuojam</i>

	<i>sporto šakas...bet dėl finansavimo mes apriboti...</i>		<i>mokykla, mes turim turėti daug meno šakų: perspektyvoje – įtraukti choreografiją.</i>			
4. Kaip naujas jūsų mokyklos filialas pakeistų neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūlą rajone?	<i>Mūsų atveju reikia ne filialų, o grupių, kad jos veiktų tam tikrose rajono zonose, mokyklose. Tada pagerėtų, padidėtų neformaliojo švietimo užsiėmimų pasiūla 4</i>	<i>Turint omeny naujas grupes - 4</i>	<i>Pas mus buvo filialas, bet uždarėm, kadangi nebuvo paklausos. 1</i>	<i>1</i>	<i>4</i>	<i>Į klausimą neatsakyta</i>
1. Kaip vertinate visų neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tinklo pakankamumą Vilniaus rajone (1 – visiškai nepakankamas 5 – labai geras)	<i>Pakankamas 3</i>	<i>Pakankamas 3</i>	<i>Geras 4</i>	<i>Geras 4</i>	<i>Geras 4</i>	<i>Pakankamas 3</i>

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 3 DALIS. NUMATOMI POKYČIAI FINANSUOJANT NEFORMALŲJŲ VAIKŲ ŠVIETIMĄ MOKINIO KREPŠELIO PRINCIPU: INFORMACIJOS SKLAIDOS KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJAI: NAUDOJAMŲ INFORMACIJOS SKLAIDOS PRIEMONIŲ ĮVAIRUMAS, INFORMACIJOS SKLAIDOS PRIEMONIŲ EFEKTYVUMAS IR TEIKIAMŲ PASLAUGŲ ŽINOMUMAS

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Kaip keistumėte informacinės sklaidos šaltinius atsirandant elektroninei duomenų bazei?	<i>Informaciniai šaltiniai liktų tie patys, reklama savo poveikį turi.</i>		<i>Turbūt nekeistumėme</i>	<i>Nieko nekeisim. Ne visi galės naudotis šia sistema, nes neturi ar nemoka naudotis internetu.</i>	<i>Iš esmės labai daug nekeistumėme, liktų lankstinukai, informuotų mokytojai...taip pat kiti informacijos šaltiniai...</i>	<i>Visa informacija skleistume įprastais būdais</i>
2. Kiek ši sistema leistų reikšmingai pagerinti informacijos apie neformalųjį vaikų švietimą sklaidą?	<i>4 gal biski padidėtų.. Turėtų palengvinti informacijos paiešką</i>	<i>Įvertinčiau 4</i>	<i>5</i>	<i>4</i>	<i>Manau, kad pagerintų, 4</i>	<i>4</i>
3. Jūsų manymu, įdiegiant elektroninę duomenų bazę potencialūs vartotojai būtų geriau informuoti apie neformalųjį švietimą ir jo pasiūlą savo aplinkoje?	<i>Kažkiek galbūt taip, bet kiek Vilniaus rajone yra dar neturinčių priėjimo prie interneto.</i>	<i>Daugelis tėvų, ypač asocialiose šeimose, neturi galimybių, neturi kompiuterio ir interneto, jie negalėtų užsiėmimų pasirinkti. Jų vaikai nukentėtų labiausiai.</i>	<i>Taip. Tik jeigu į tą sistemą būtų įtrauktos ir muzikos, meno mokyklos, tada taip. Bet kaip būtų su kokybę?</i>	<i>Informacinė sistema turėtų šiek tiek pagerinti informuotumą, bet ne visi turi kompiuterį.</i>	<i>Manau, kad vaikai tikrai bus geriau informuoti</i>	<i>Turėtų pagerinti, tik ar daug tokių tėvų, kurie moka naudotis kompiuteriu...ypač kaimuose...</i>

**EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 3 DALIS. NUMATOMI POKYČIAI FINANSUOJANT NEFORMALŲJŲ VAIKŲ ŠVIETIMĄ
MOKINIO KREPŠELIO PRINCIPU: UGDYMO PROCESO ORGANIZAVIMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: KAINA/
FINANSAVIMAS**

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Kaip keistųsi mokestis už mokslą?	Mokesčio nebūtų		Jį nustatytų savivaldybė	Čia turėtų nustatyti savivaldybė	Dėl konkurencijos turėtų šiek tiek mažėti.	Už būrelius vaikai nemoka ir nemokės.
2. Kokią dalį sudarytų tėvų įnašai už mokslą mokyklos bendrame biudžete?	Neaktualus klausimas, kadangi nėra mokesčio už užsiėmimus.		Nustatytų savivaldybė	Šį klausimą spręstų savivaldybė	Lyginant su esama situacija, tai būtų 70 proc., tai reiškia, kad 30 proc. būtų sumažinta.	Neaktualus klausimas, kadangi nėra mokesčio už užsiėmimus.
3. Kur labiausiai reiktų ir kur papildomos lėšos labiausiai būtų panaudojamos?	Plėstumėme savo veiklų pasiūlą, gerintume sporto bazę	Įsigytume sporto inventoriaus, skirtumėme pinigų dalyvavimui varžybose, nes dabar važiuojam tik į pusę varžybų kiek galėtume	Plėstumė veiklų pasiūlą, įdarbintume daugiau mokytojų, gerintume materialinę bazę.	Gerintume materialinę bazę, plėstumė veiklų pasiūlą, atidarytume gitaros skyrių.	Gerintume materialinę bazę. Veiklų neplėstumė, filialų tikrai nedidintume. Gal įdarbintume daugiau trenerių, mažintume mokestį už užsiėmimus, gerintume jų kokybę.	Daugiau priimtumėme specialistų, pasiūlytume daugiau būrelių...

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 3 DALIS. NUMATOMI POKYČIAI FINANSUOJANT NEFORMALŲJŲ VAIKŲ ŠVIETIMĄ MOKINIO KREPŠELIO PRINCIPU: UGDYMO PROCESO ORGANIZAVIMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: MATERIALINĖ BAZĖ

	Informantų atsakymai					
Klausimas	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Ar finansavimas MK principu paveiktų esamą ugdymo organizavimo procesą?	<i>Grupių dydžiai liktų tie patys.</i>		<i>Individualių pamokų nenaikintume. Aišku žiūrint kokia kryptis.</i>	<i>Individualios pamokos liktų.</i>	<i>Grupės išliktų tokios pačios, nes tai yra optimalus skaičius, kuris yra paskaičiuotas.</i>	<i>Ugdymo procesas turėtų pagerėti</i>
2. Kokių paslaugų, naujų programų galėtumėte pasiūlyti vaikams?	<i>Pasiūlytume imtinių sporto šakų... florbolą</i>	<i>Imtinės, florbolas, krepšinis...</i>	<i>Choreografija, baletas, estradinis šokis, klasikiniai šokiai...</i>	<i>Atidarytume gitaros skyrių.</i>	<i>Nesiūlytume jokių kitų krypčių.</i>	<i>Priklauso nuo specialistų, kuriuos darbintume.</i>
3. Kiek pasikeistų tėvų įnašų dalis skirta materialinės bazės gerinimui?	Neaktualus klausimas	Neaktualus klausimas	<i>Nustato savivaldybė įnašą už mokslą</i>	Neaktualus klausimas	neaktualu	<i>Vaikai nemoka už užsiėmimus,</i>
4. Kaip pasikeis galimybės skolinti instrumentus į namus? Ar instrumentų nuomos kaina pasikeistų?	<i>Liks ta pati galimybė</i>		<i>Gal labai daug nepasikeistų galimybė skolinti ir kaina nepasikeis.</i>	<i>Instrumentų skolinimo sąlygos neturėtų pasikeisti.</i>	<i>Neskoliname inventoriaus, situacija manau nepasikeis</i>	<i>Neskolinam.</i>
6. Ar didintumėte filialų skaičių?	<i>Filialų tai ne. Tik didintumėm grupių ir naujų veiklų skaičių, jei leistų finansinė padėtis.</i>	<i>Plėstume veiklą, organizuotume imtinių, florbolo grupes kitose mokyklose</i>	<i>Taip</i>	<i>Ne.</i>	<i>Tikrai ne.</i>	<i>Ne.</i>

**EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 3 DALIS. NUMATOMI POKYČIAI FINANSUOJANT NEFORMALŲJŲ VAIKŲ ŠVIETIMĄ
MOKINIO KREPŠELIO PRINCIPU: UGDYMO PROCESO ORGANIZAVIMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: PEDAGOGINIO
PERSONALO IŠTEKLIAI**

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Kaip pasikeistų mokytojo vidutinis atlyginimas jūsų mokykloje?	<i>Priklausytų nuo trenerio darbo krūvio bendrojo lavinimo mokykloje. Gal padidėtų.</i>	<i>Kai tiksliai žinosim, kiek procentų nuo mokinio krepšelio lėšų galim skirti mokytojo atlyginimui, tuomet galima bus atsakyti į šį klausimą.</i>	<i>Kadangi šį klausimą sprendžia savivaldybės buhalterija, atsakyti negaliu.</i>	<i>Dėl mokytojų atlyginimų spęs savivaldybės.</i>	<i>Tikriausiai mažėtų vaikų, tai mažėtų ir atlyginimas, nors jei gautume 100lt su kiekvienu vaiku, tai žiūrėtume santykį..</i>	<i>Negalėjo atsakyti į klausimą</i>
2. Kaip pasikeistų vidutinis mokytojo darbo valandų per dieną skaičius?	<i>Mokytojams negalima viršyti darbo valandų limito į savaitę, t. y. 36 val. Jeigu būtų suderinta su bendrojo lavinimo mokyklose turimu krūviu, valandų skaičius didėtų.</i>	---	<i>Klausimas neatsakytas</i>	<i>Negaliu atsakyti</i>	<i>Jeigu grupių mažėtų, tada mažėtų ir trenerio darbo laikas. Jeigu išlaikysime tą patį grupių skaičių, tikrai nepasikeistų.</i>	---
3. Kaip pasikeistų pamokų organizavimo tvarka?	<i>Pamokos vyktų tokią pat forma</i>	---	<i>Organizavimo tvarka nesikeistų</i>	<i>Pamokų organizavimo tvarka liktų ta pati.</i>	<i>Pamokos liktų grupinės</i>	<i>Užsiėmimai vyktų ir toliau grupėse</i>
4. Kiek mokytojams būtų galimybė tobulinti jų kvalifikaciją?	<i>Liktų ta pati kvalifikacijos tobulinimo galimybė</i>	---	<i>Manau, galimybės tikrai išliktų.</i>	<i>Liktų ta pati galimybė tobulintis už savo lėšas.</i>	<i>Liktų tos pačios galimybės apmokėti mokytojams kvalifikacijos kėlimo kursus...nes mes tikrai stengiamės...</i>	<i>Manau, ši galimybė nesikeistų</i>
5. Kokiomis lėšomis vyktų kvalifikacijos kėlimas?	<i>Liktų tas pats. Apmokėtų bendrojo lavinimo mokyklos, kūno kultūros ir sporto departamentas</i>	---		<i>Už savo lėšas.</i>	<i>stengtumėmės (apmokėti) iš savo lėšų....</i>	<i>Savivaldybės lėšomis</i>
6. Ar būtų įdarbinta daugiau mokytojų? Kiek?	<i>Gal nežymiai padaugėtų</i>	---	<i>Jeigu plėstumėme veiklą, tuomet taip.</i>	<i>Mes neturime laisvų klasių... turbūt negalėtume priimti ne vieno.....gal vieną....</i>	<i>Nemanau, kad būtų įdarbinta daugiau mokytojų. Gal net netektumėme, nes jiems būtų lengviau patiems būrelius organizuoti.</i>	---

EKSPERTŲ INTERVIU ATSAKYMŲ ANALIZĖ: 3 DALIS. NUMATOMI POKYČIAI FINANSUOJANT NEFORMALŲJŲ VAIKŲ ŠVIETIMĄ MOKINIO KREPŠELIO PRINCIPU: GEOGRAFINIO IŠSIDĖSTYMO KRITERIJŲ GRUPĖ, KRITERIJUS: VEIKLOS INTEGRACIJA SU VIEŠUOJU TRANSPORTU IR NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO ĮSTAIGŲ TINKLO PAKANKAMUMAS

Klausimas	Informantų atsakymai					
	M1	M2	M3	M4	M5	M6
1. Kaip pasikeistų mokyklos galimybės padengti koncertinių išvykų išlaidas?	<i>Labai pasikeistų, padidėtų 5</i>	<i>Labai pasikeistų, padidėtų 5</i>	<i>Žymiai padidėtų. 5 Tai būtų labai gerai, galimybių daugiau važinėti už mokyklos ribų.</i>	<i>Manau, kad taip, galimybių atsirastų 4</i>	<i>Pasikeistų šiek tiek, turėtų padidėti 4</i>	<i>Liktų taip pat. 4</i>
2. Kaip pasikeistų neformaliojo vaikų švietimo veiklas vykdančių įstaigų skaičius Vilniaus rajone?	<i>Padaugėtų įvairių būrelių. 5</i>	<i>Kiekvienas mokytojas norėtų organizuoti būrelį tam, kad pritraukti kuo daugiau vaikų. 5</i>	<i>Vilniaus rajone padidėtų 5, kadangi Vilniaus rajonas yra labai didelis, o yra tik trys mokyklos, be filialų. Buvo labai daug prašymų iš kitų mokyklų, kad ten įsteigtume mūsų mokyklos filialą, kad vaikams nereikėtų važinėti. Planuose yra, bet vėl gi finansai.</i>	<i>Atsirastų įvairiausių būrelių, tikrai padidėtų 5</i>	<i>Padidėtų, be abejo, 4</i>	<i>Jų atsirastų žymiai daugiau. 5</i>
3. Kaip neformaliojo vaikų švietimo veiklas vykdančių teikėjų skaičiaus padidėjimas/pamažėjimas atsilieptų jūsų mokyklai? Situacija: 1 – visiškai nepasikeis, 5 – labai pasikeis	<i>Būtų didesnė konkurencija 5</i>	<i>Mūsų mokyklai būtų didžiulė konkurencija. 5</i>	<i>Kadangi rajonas didelis, atstumai tarp mokyklų dideli, tai manau mūsų mokyklai neatsilieptų. 2 Vėliau</i>	<i>Mūsų mokyklą šiek tiek konkurencija įtakotų, nes daug vaikų lanko šokių, sportą. Kitose rajono vietovėse mums nelabai aktualu, nes dideli atstumai...bet situacija pasikeis, įvertinčiau 4</i>	<i>Tikriausiai sumažėtų užsiėmimų skaičius, nes netektumėm sporto salių tam tikru laiku, nes kažkas kitas organizuotų kitas veiklas. Labai pasikeis 5</i>	<i>Mūsų būreliams situacija pasikeistų, 4</i>
4. Kiek pasikeis neformaliojo vaikų švietimo paslaugų pasiūla Vilniaus rajone?	<i>Pasikeis, padidės. 4</i>	<i>Padidės. 4 Mokyklos konkuruos dėl tų vaikų, kurie nieko nelanko. Kas bus su tais vaikais, kurie lanko 2-3 užsiėmimus skirtingose mokyklose?</i>	<i>Pasiūla padidės šiek tiek 3</i>	<i>Pasiūla padidėtų, visi stengsis pritraukti kuo daugiau vaikų į savo mokyklas, būrelius. 4</i>	<i>Pasiūla tikrai turėtų padidėti. 4</i>	<i>Padidės 5</i>

Darbas baigtas: 2012 m. lapkričio mėn. 26 d.

Autorė: Ana Ivasenko **Parašas:**.....

El. paštas: anna.ivasenko@gmail.com